

103

భారతి

సాహిత్య మాసపత్రిక

అక్టోబరు 1989

వేల రూపాయలు

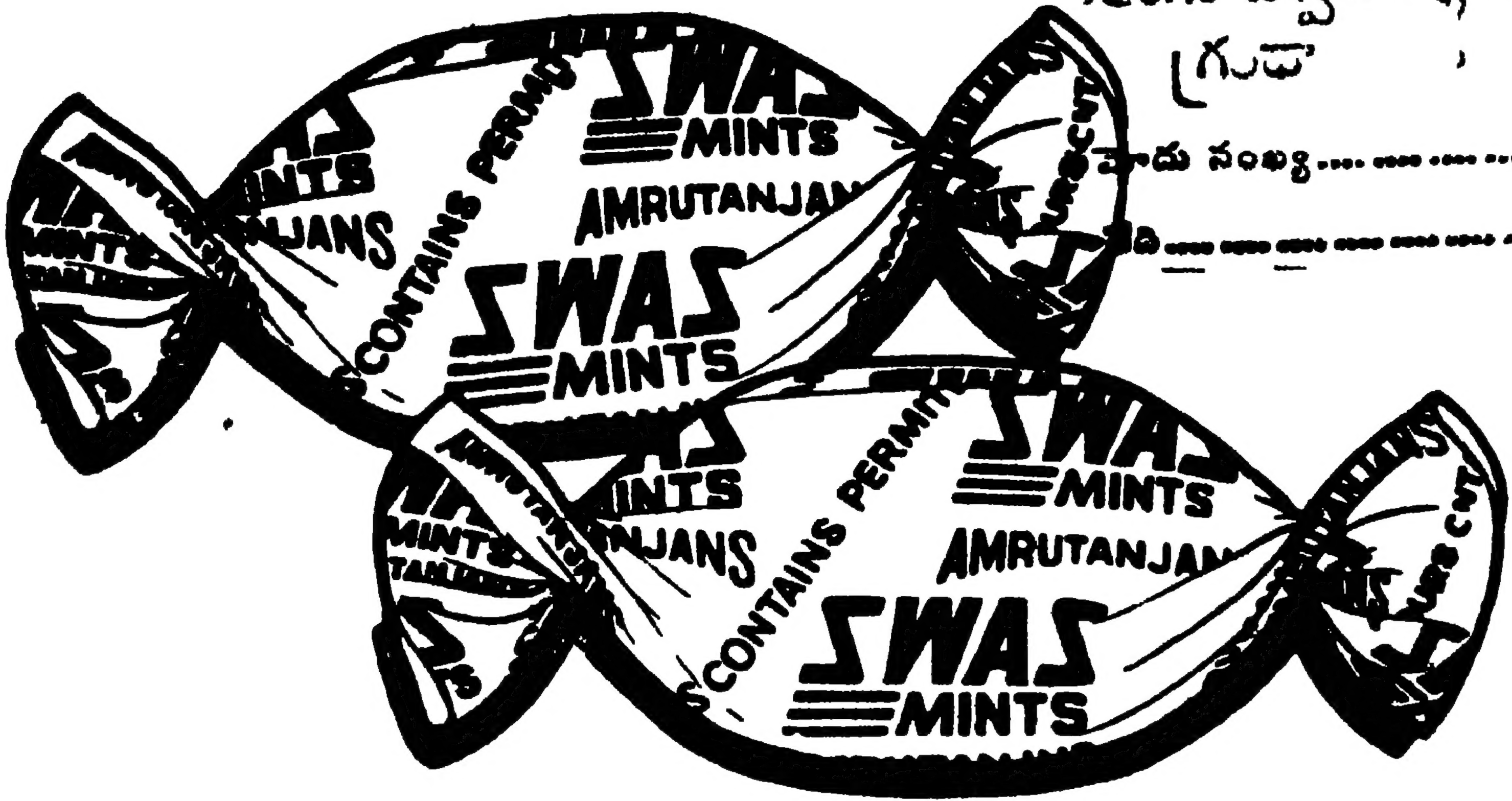
తెలంగాణ విశ్వవిద్యాలయం
గుంటూరు
వార్షిక పరీక్ష
36
23/11/89

- అనుభూతి కవిత్వం : సుధర్మనం
- హనుమంతం
- పురాణాలలోని జాంతవ వంశాలు : లక్ష్మిమూర్తి
- ఈ

హాస్యాపదలు

దేశోద్ధారక నాగేశ్వరరావు పంతులు

స్వాస్ మింట్స్

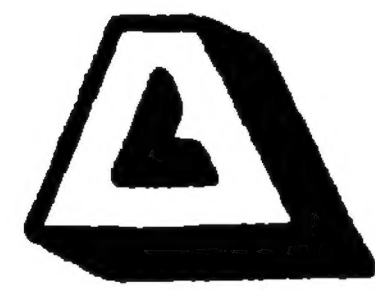

తలుగు విశ్వవిద్యాలయ
గ్రూప్

మాడు నంబర్
ది

అమృతాంజన్ లిమిటెడ్
వారి మరొక గొప్ప తయారీ

Amrutanjan Limited

వారత్తి

మా మాతృభూమి

శ్రీమదైంక కళాశాస్త్ర పాఠశాల
నల్లపాడు
(1972)

సంపుటము : 111

అక్టోబర్ 1972

సంచిక : 10

విజ్ఞాన ప్రతిక వెల ఐదు రూపాయలు

విషయానుక్రమణిక

ఈ రోజున. దారి అదే	శ్రీ మాదిరాజు రంగారావు	4
మన పురాణాలలోని జాంతవ వంశాలు	శ్రీ కపిలవాయి లింగమూర్తి	5
విన్నవం, జీవనగీతం, చేతన, కాలం	శ్రీ సి. కామేశ్వరరావు	15
ఊహించకుండా జీవించలేం, ఇప్పుడిది వార్తలే కావు	కమలే	16
ఒక చిన్న పాతభేదం - పెద్ద చర్చ	శ్రీ కాళూరి హనుమంతరావు	17
పుట్టకాల పాపులో....	ఒప్పిని	20
అ దినపు వేట	కన్నడ మూలం : త. రా. సు. తెలుగు అనువాదం : శ్రీ కంకరగంటి ఊగారాధ్యులు	22
విశ్వకృష్ణలు	శ్రీ చెన్నోజు రామమోహనరావు	25
అనంత పునరావృత పరంపరలో	డా॥ గుమ్మనూరు రమేష్ బాబు	26
వసుచరిత్రకారునిపై కాళిదాసు ప్రభావం	డా॥ చిలకమర్తి దుర్గాప్రసాదరావు	27
డిసెంబర్, శాంతి కోసం, వెన్నెల వసంతం	రవి	29
కుమార భారతి - అభిషేక గాథ	డా॥ ఎ హనుమంతప్ప	30
అక్షరాలుగా, స్త్రీ అందం, సాహిత్యం, తెలుగు కవిత్వం,	శ్రీ యస్. యస్. రెడ్డి	38
ఇద్దరి ఆశయం ఒకటే, లాలసావ్యేషణ	శ్రీ ఆర్. యస్. సుదర్శనం	40
అనుభూతి కవిత్వం	శ్రీ విలేక్వర నాగభూషణాచార్య	44
వేనెవర్ని?!	శ్రీ మాధవుడు మంగిపూడి	45
మధురవృత్తి, దీపమై వెలుగుతాను	డా॥ పెన్నా శివరామకృష్ణ	46
శేషేంద్ర కవిత - సామ్రాజ్య చైతన్యం		57
కలగూరగంప		57
గ్రంథవిశ్లేషాలు		63

స విషయం

“మన కృతార్థులలోని జాతకవ్యవహారం” గురించి శ్రీ కపిలవాయి లింగమూర్తి ఈ మాసం భారతిలో సంక్షిప్తంగానే అయినప్పటికీ సమగ్రంగానే వర్ణించారు.

వార్షికో వర్షికోత్పత్తిః అగస్త్యః కుంభ పంభవః
నారదో రజకీపుత్రః కౌండిన్యో ముండకీ సుతః—

వంటి వశిష్టోప పురాణ శ్లోకాలను వింటూ ఉంటే ఎంతో ఆశ్చర్యం వస్తుంది. ఈ ఆశ్చర్యానికి కొంతవరకైనా వివరణను ఇవ్వడంతో శ్రీ లింగమూర్తిగారు కృతకృత్యులయ్యారనే చెప్పవలసి వస్తుంది.

అచార్య తుమ్మపూడి కోటేశ్వరరావుగారి విశిష్ట కావ్యం “కుమార బాధణి”లోని అభిషేక ఘట్టాన్ని గురించి డా॥ హనుమంతప్ప ఈ నెల భారతిలో మనోజ్ఞంగా ప్రదర్శింపజేసారు.

నకల త్రైలోక్య ధర్మ వంస్థాపనమున
బూనియున్నట్టి కొమరు నా మూర్ధవదము
విమల జల వేత్ర తల్లి చుందించినట్లు
తరళ జలమూర్తి శ్రీ గంగ దబకలాడె—

— వ్యాసరచయిత అన్నట్లు సన్నయ్యను గుర్తుకు తెచ్చి కవిత్వాభిషేకమే!

ఇకపోతే ఈ సంచికలో అనుభూతి కవిత్వం గురించి శ్రీ ఆర్. ఎస్. సుదర్శనంగారు తమ వాదాన్ని వినిపింపజేసారు. “ప్రతీకవాదుల సంప్రదాయానికి సంబంధించిన అన్వయ క్లిష్టత కనిపించకూడదు. సంప్రదాయ కాల्పనికవాద చా్చయలు సోకకూడదు. వదచిత్రాలతో, భావ సంక్షిప్తతతో కూడుకున్న ఇమేజిస్ట్ శిల్పంలాగా ఉండాలి అనుభూతి కవిత్వం” అనే అర్థం స్ఫురిస్తుందీ వ్యాసంలో. అసలు ఈ వివరణే గందరగోళంగా తోస్తుంటే - ఇక అనుభూతి కవిత్వం జోరీకి వెళ్ళకూడదనిపిస్తుంది. సాహిత్య విమర్శకుల ధోరణిలో ఇదో రకం- అని అనుకోవాలేమో!

డా॥ పెన్నా శివరామకృష్ణ గారు శేషేంద్ర కవిత్వంలో దర్శించిన సామాజిక చైతన్యాన్ని గురించి ఈ నెల భారతిలో ఒక వ్యాసం ఉంది.

రైతు నాగలి మోస్తున్నాడు
క్రీస్తు శిలువ మోసినట్లు—

వినడానికి బాగుంది. కాని వాస్తవానికి ఈ పోలిక తగినదేనా అని సందేహం. ఇలాంటి అనుసూనాలు వదలిపెడితే ఈ కవిత్వంలో ఎంత యినా నిజాయితీ కనిపిస్తుంది.

ఇలాంటివి మరెన్నో. కవిత్వం, విమర్శ, గ్రంథసమీక్షలు ముమూలే. “ఆ దినపు వేట” అనే శ్రీ త.రా.సు.గారి కన్నడ కథను కూడా ఈ నూసం అందిస్తున్నాము.

విశ్వసాహిత్య సామగ్రికి భారతి సాధనం కావాలనే మా ఆకాంక్షతో ఆంధరి సహకారాన్ని కోరుతున్నాము.

ఈ రోజున, దారి అదే!

శ్రీ మాదిరాజు రంగారావు

ఈ రోజున అదే దారిన
నివ్వంటిన వనం మాదిరి
ముఖ ముఖంలో మేల్కొన్న చిత్రం వేరు
క్షణ క్షణంలో స్పందించు దృశ్యం వేరు.

కదలుతూంది జ్వాలా చరణం
పద పదాన ఛాయా ధ్వనితో
చీకటి వరుగెత్తుతూంది
మంచు చెదరి రాలుతూంది.

ఏ అపాయ భయం లేదు
ముందు తెళ్ళు హతం తప్పు
సామాజిక భావన తప్పించి
ఏ కల్పనకూ సమయం కాదు.

భయ నిద్ర వదలిన ఆలోచనతో
నవ జీవన దశల అన్వేషణతో
మూసిన తలుపుల్ని ముక్కలు చేసేను
దాగిన బతుకుల్ని బైటికి లాగేను.

ఎక్కడ ఉంది? పంపూర్ణ సత్యం
ఎక్కడి కక్కడే ఖండ ఖండం,
స్వేచ్ఛకూ సమతకూ అంకితమై జీవితం
విశ్వమానవతకై శాంతిని కోరే గణం.

నవ సంఘర్షణతో ప్రతిరోజు
ఉదయం ఎట్టెదురై నిలిచేను
అసహనం అశాంతి కన్నీళ్ళనుండి
పగలు దాటి రాత్రినుండి ప్రయాణం

హిమపర్వత ప్రాంతమైనా
జల లేని ఎడారి ఐనా

నగరంలో వసంతోసూ మెషిన్ గన్
వినిపించే విషాదం ఒక్కటేగా!

తుపాను వస్తుందెప్పుడో వర్షం బీభత్సంగా
అశాంతి మేఘం ఉరిమీ కోపంతో పోతుంది.

కదలి పదం చేయి కలిపి నవతరం
గగన భయం శీర్ణపరచి యువగణం

అవనిపై అందరికీ ఆనందం సౌభాగ్యం
సమ సమాజం వెలిగే ఆ వ్యర్థం ధ్యేయంతో,
సమయం వరమై తమ ముంగిట నిల్చినా
ప్రతి వ్యక్తికి శిక్షణ! అతని సంకల్పమే.

తన ముఖాన్ని బింబించే అద్దాన్ని
పగలగొట్టే చేతుల్లో కన్నీరు!
గుర్తుకు తెస్తూ భౌతికంతో,
మానసికంగా గుప్తరూపం!

మానవతా పూర్ణమైన కంతధ్వనిలో
పాయలుగా భిన్నదేశ జాతివ్యరమూ

ఏ వ్యక్తి నీడనో
ఏ ఊరు సీమనో
అగిపోవు
యాత్ర కాదు.

చీకటిపై అడుగు వేసి
నూర్యుని జాడలు మిగిల్చి,

వేగంగా పాతదనం నిష్క్రమణం
జీవంతో కొత్తదనం ఆగమనం

మనిషి గుండె పల్కుతూంది
మనిషిలోని మట్టితోను

ఈ వికాల పృథ్విపై
మానవీయ రక్తితో
మట్టిలోని మొక్కతో
వ్యక్తిలోని శక్తితో

ఎంతటి స్వర్ణ స్వర్ణ భావన అయినా కానీ
మానవ పాదధూళినుండి అవతరించిందే
ఈ ఉదయం చేతిలో పండ్లా కావచ్చు!
ఎత్తిన గన్ గుండెతో సిద్ధం కావచ్చు

శ్రీ కపిలవాయి లింగమూర్తి

మన పురాణాలలోని జాంతవంశాలు

ఋష్యశృంగో మృగేశాతః కౌళికో గాదినందనః
ఋణికో ఋణికోత్పత్తిః గౌతమో గోతసంభవః
కునకీగర్భ సంభూతో శౌనకాది మహర్షయః
వర్మి కోవర్మికోత్పత్తిః అగస్త్యః కుంభసంభవః
వారదో రణకీపుత్రః కౌండిన్యో ముండకీసుతః
వ్యాపార బుద్ధికసంభూతో వశిష్టో ఊర్వశీసుతః
సత్యకామస్తావానరా శ్వపాకాస్తు వరాహరః
అహవన్యోపివివ్రతన్వం ప్రావయే పూర్వమద్విజః

వశిష్టోవ పురాణంలోనివని చెప్పబడే ఈ శ్లోకాలలోని ఋష్యశృంగవంశ గమనించదగింది. దెస్తదాని కొడుకైన వ్యాసుడు, దేవవేళ్యా కుమారుడైన వశిష్టుడు, రణక వ్రీ పుత్రుడైన వారదుడు, వాపిత సుతుడైన కౌండిన్యుడు జానాల కొడుకైన సత్యకాముడు చందారి కొడుకైన వరాహుడు తమ తమ విద్యా తపోబలాలతో విప్రత్వాన్ని పొందవచ్చు. ఈనాడు విష్ణుజాతుల వారెందరో పెద్ద పెద్ద డిగ్రీలు పొంది ఉన్నత పదవులలో ఉండటం మనం చూస్తూనే ఉన్నాం కాని వర్మికి పుట్టలోనూ అగస్త్యుడు కడవలోనూ పుట్టటం మాత్రం ప్రకృతి విరుద్ధ మనిపించక తప్పదు.

ఈలాగే వశిష్టుకు వ్రోణుడు, కలకాలలో కుమారస్వామి, శ్వపాకాదులు రెల్లు గంటలలో పుట్టినారు. అయితే ఈనాడు పెన్సట్యాక్ వేదీల యుగం వచ్చేసింది కాబట్టి అనాటి అగస్త్యాదుల జననం ఒకవిధంగా అంగీకరించినా క్రోష్టి నక్కకు, గౌతము దాపుకు, ముండవ్యుడు కప్పకు, గార్గేయుడు గాడిదకు, శౌనకులు కుక్కకు పుట్టటం మాత్రం విద్ధూరం.

మన శాస్త్రజ్ఞులింగా జంతువులకు మౌనపులను పుట్టించే కత్తుకు లాతేకు కాని మన పురాణాలలో యజ్ఞశంఖివారింకా చాలా మంది కనిపిస్తారు.

మహిషాస్మతి అనే రాకుమారి కావనకంగా గేదెయై ఒక భనంలో తిరుగుతూ ఉండగా పింఛ ద్వీపుకనే మహారాజు అక్కడ గల కొలనికి స్నానానికి వచ్చినాడు. అప్పుడా భరమ్యులో అతని

రేతిః పతనమైన జలాన్ని త్రావి మహిష రూపంలో ఉన్న రాకుమారి మహిషుని కన్నది.

మరో కథ ప్రకారం రంభుడనే రక్కసు దతి కాముడై సంచరిస్తూ ఒకనాడొకచోట ఒక గేదెను చూచి దానితో రమించగా మహిషుడు పుట్టినాడు

విభాండక మహర్షి ఒక నదిలో స్నానం చేస్తుండగా అక్కడికి ఊర్వశి వచ్చింది. ఆమె సౌందర్యాన్ని చూసి అతనికి రేతఃపాతం జరిగింది అపుడక్కడికి కావనకంగా తింకయైన చిత్రరేఖ వచ్చి ఆ నీటిని త్రాగి ఋష్యశృంగుని కన్నది.

ఉవరిచర వసువు ఒకప్పుడడవికి వేటకు వెళ్ళి ఆ వన సౌందర్యం చూడగా ప్రియురాలు తలపించి స్థలనం జరిగింది. అప్పుడు తన వీర్యాన్నతడు ఒక దొప్పలో ఉంచి దీమంతో భార్యకు వంపుతూ ఉండగా దారిలో అది యమునా నదిలో వారికి అపు డందులో కావనకంగా చేవయై తిరుగుతున్న అద్రిక అనే అవ్వరస త్రాగి మత్స్యగంధిని కన్నది.

మేరువుకు దక్షిణాన గల శతయోజన వనంలో ఉన్న కొలనుకు - ఒకపుడు గర్గముని స్నానానికి వెళ్ళి అంతవరకక్కడ స్నానమాడుతూ ఉన్న అవ్వరసం సౌందర్యాన్ని చూసి వ్యతిరేక నాడు. అప్పుడా నీటిలో వడిన అతని వీర్యాన్ని ఒక చేప ద్రించి విశ్వరూపుని భార్యయైన మీనాదేవిని కన్నది.

అదే గర్గమహర్షిని ఒకపుడు యాదవులు వశ్యంపరుడని పేళన చేయగా అతడు లోహచూర్ణం తిలకూ వన్నెందెండ్లు ఒక అలమందలో ఉండి తపం చేసినాడు. అపుడతనికి ఒకనాడు రేతః పతనం జరిగింది. దాన్ని అక్కడ అజగత రూతులలో ఉన్న ఒక గోపాలిక అహారముని తీసింది కాలయోజనుని కన్నది.

ఒకపుడు వసువుల మూతురు గిరిజాదేవిని దేవతలు మరంగ ముని తపోభంగముకి చంపినాడు. అప్పుడాచిరకేతు కెనిసి పీఠిగవు కమ్మది కనిపించినాడు. అమె గజశ్రీ హిమవత్పార్వతంలో తుంక రెస్తు పాకుగాయనుడనే ముని విశ్వాంబిన ముత్రంలోని వీర్యాన్ని గ్రహించి పాలకావ్యుడనే గజ శాస్త్రవేత్తను కన్నది.

—ఈనాడు చాక్లర్ల మూత్రంలో పతనమైపోయే వీర్యాన్ని వదకట్టి ప్రింకు సంతానప్రాప్తిని కలిగిస్తారట కాని అది వేరే విషయం.

సంజ్ఞాదేవి మార్కుని తాపాన్ని తరించలేక ఉత్తర కురు భూములకు వెళ్ళి ఐడలా రూపంలో పంచరిస్తుండగా మార్కుదామెను వెదకుతూ వెళ్ళి కలసికొని రమించినాడు. అప్పుడు వారికి అశ్వీనులు, ఆ పిమ్మట రేవంతుడు అనే అశ్వశిక్షకుడు కలిగివారు.

లంకను కాల్చిన పిమ్మట నముద్రాన్ని చాటివస్తున్న హనుమంతుడు తన వంటి చెమటను తుడిచివేయగా నముద్రంలో పడిన ఆ స్వేదాన్ని ఒక మొవలి మ్రింగి మత్స్యవర్ణుని కన్నది.

అత్మదేవుని భార్య దుండుల సంతానార్థమై తనకిచ్చిన రసాల వలాన్ని తను దొడ్డిలోని ఒక ఆవుకు తివిపించగా అది గోకర్ణుడనే కుమారుని కన్నది.

కాతవాహనుడు కావవళంగా సింహాలైన ఒక మునికన్య యొక్క దంపతులకు పుట్టినాడు. ఇవన్నీ పురాణ కాలంనాటి వీణ వ్యాప్తి చరిత్రలు.

మన పురాణాలలోని ఈ కథలీనాడు ఎంత ప్రకృతి విరుద్ధమో అంత హాస్యాస్పదంగా కూడా కనిపిస్తవి. అయితే వీవిలో గ్రుడ్డిలో మెల్లలా గనునించదగిన విషయం ఒకటి ఉంది. ఋష్యశృంగాదిపైని చెప్పిన సంతానాన్నంతా కన్నవారు అచ్చంగా జంతువులు కాదు. కావకారణంగా అయా రూపాలు పొందినారు.

కర్మవళంగా లేదా కావవళంగా మానవుడు జంతువై పుడతాడనే సిద్ధాంతాన్ని ఈనాడు కొన్ని మతాలంగీకరించవు కాని ఈ కాలంలో పెద్దబొట్టు కారదాదేవిగారి స్వీయచరిత్రలో ఉన్న సుబ్బన్న పాము కథ ఒకటి దీనికి పత్యోదాహరణంగా కనిపిస్తుంది.

ఋగ్వేదంలో శతరూపాస్వాయంతపుల ప్రసక్తి ఉంది. శతరూప వివిధ రూపాలు ధరించగా స్వాయంభువామెతో కోరిన రూపంలో రమించినాడు. అప్పుడామె ఏయే రూపాలు ధరించిందో వారి కాయరూప సంతానం కలిగింది. లోకంలో ఈ విధంగానే మొదటిసారిగా వివిధ ప్రాణి ఉత్పత్తి జరిగిందని చెప్పబడింది.

పురాణాలు స్వాయంభువుమనుస్థానంలో కళ్యణ ప్రజావర్ణిని విలిపివవి. అతని భార్యలలో వదముగ్గురు ప్రసిద్ధులు. వారందరూ దక్షకన్యలు. వారిలో కొందరికి దేవతాకులు కలుగగా మరికొందరికి తిర్యగ్భూతులు పుట్టినవి కాబట్టి అతని భార్యలను రెండు వర్గాలుగా విభజింపవచ్చు.

అ) అదితి-దేవతలు
కసిలకు-ఘాతాచీమేనకలు
దనువుకు-దానవులు

దితి-రక్కసులు
కాలకు-విశాళకోరలు-
మునికి-నీమసేన-ఉగ్రసేనులు

అనాయువుకు విక్షరుడు, బలాడు, వృత్రుడు - వీరుడు అనువారు కలుగగా

ఆ) ఇలకు-వృక్షలతాదులు
కద్రువకు-నాగులు
తిమికి-జలచరాలు
సరమకు-శ్యానాదులు

కాష్ఠకు-ఏకశపాలు
తామ్రకు-భాసాదులు
వినతకు-గరుడులు
సురభికి-గోమహిషాదులు

పుట్టినట్లు చెప్పబడింది. అయితే ఎప్పుడైనా మానవులకు జంతువులు కాని, జంతువులకు మానవులు గాని పుట్టడం ప్రకృతి విరుద్ధం.

ఒకప్పుడు హైదరాబాదులో మేక కడుపున నగం మనిషి నగం మేకగా ఉన్న విసుగు పుట్టినట్లు, వీహార్ రాష్ట్రంలోని ఒక గ్రామంలో పీత కడుపులో మూడంగుళాల మానవ శిశువు పున్నట్లు పత్రికలలో వార్తలు వచ్చినవి కాని అంతమాత్రంచేత తిర్యక్కులకు మానవులు పుడతారనలేం. నేటి పరిశోధకులకు తోడేళ్లు ఎత్తుకుపోయి పెంచిన మౌనవాదులు కొందరు లభించినాయి. వారు తోడేళ్లవలెనే అరుస్తూ పచ్చి మాంసం తింటూ చేతులను గూడా కాళ్లుగా ఉపయోగించుకుని నడిచినారు. కాని వారు జంతువులుగా పరిగణింపబడలేదు.

నర్కసులలో మనకు చాలా విచిత్రమైన మనుష్యులు దర్శనమిస్తుంటారు. క్రీ. శ. 1884లో బి. టి. ఐర్న్ గారి నర్కస్ లో “జోజో” అనే కుట్టవాడుండేవాడట. అతని శరీరం నిండా బొచ్చుకుక్క రోమాలుండేవట జర్మనీలోని మరో నర్కస్ లో “రియోనస్” అనే మరోవ్యక్తి ఉండేవాడట. అయిన ముఖంనిండా జూలు పెరిగి అచ్చంగా సింహంలాగా కనిపించే వాడట. మరో నర్కస్ లో “జూలియాబస్ట్రావా” అనే ఒక స్త్రీ ఉండేదట. ఆమె నల్లగా శరీరంనిండా రోమాలతో అచ్చంగా గొరిల్లాలాగే ఉండేదట.

ఇప్పుడు మనలో పిల్లికండ్లు - గద్దముక్కు - పులిమోర కలవాడువ్నారు గాబట్టి అనాటి కళ్యణుని సంతానంలో గూడా ఈలాటి జంతు లక్షణాలు కొన్ని ఉండివచ్చు. అంతమాత్రంచేత వారిని మనం ఈనాడు పూర్తిగా జంతువులేనని తీర్మానించలేం.

సృష్టిలో మానవుడు జంతుకోటిలో పరాంకోటికిక్కి బుద్ధి బలంలో ఎంత ముందుకు పోయినా సౌందర్యంలో మాత్రం యింకా జంతువులతో పోటీ పడలేకనేపోతున్నాడు. భేడికండ్లు-

చిరుక వరుణులు, కోకిల కంఠం, సింహం నడుము, ఏనుగు నడక, ఒంటెపిల్ల తొడలు, తాదేటి పాదాలు అవి అందానికి అంతువుల పోలికలనే చెప్పుకోక తప్పటం లేదు.

ఈనాడు అగ్రజాతుల వారందరికీ ఋషిగోత్రాలున్నవి. అవి వడ్డమైనవారికి ఏ వృక్ష అంతువాచకాలో గోత్రాలుగా స్థిర పడినవి కాని నేటి పరిశోధకులు అశ్వలాయన శ్రోత సూత్రాల లోని అనేక గోత్రాలను ఋషివాచకాలు కాక - వత్స=దూడ, కునక=కుక్క, రిక్క=ఎలుగులంటి, భరద్వాజ=ఏటింట, ముద్గల=ఎఱ్ఱచేప, కపి=కోతి, అజ=మేక, కాశ్యప=తాదేలు, గౌతమ=గోవు, కుశిక=గుడ్ల గూని, మందూక=కప్ప, తిత్తిర=తీతువు అవి వరు వక్షి వృక్ష లతావాచకాలుగానే అభిప్రాయపడు తున్నారు. కాబట్టి పైన చెప్పబడిన కళ్యపుని సంతానం ఆయా ప్రాణులను తమ గణ సంతేతాలుగా స్వీకరించి, ఆరాధించి లేదా తమ లాంఛనాలుగా ధ్వజ చిహ్నాలుగా స్వీకరించి వాని పేర చలామణి అయినవారనవలసి ఉంది.

ఈనాడు బాలభట విద్యార్థులు తమ దళాలను అంతువుల పేర్లతోనే సంకేతించుకుంటారు. అందుచేత అనాటి కళ్యప మహర్షి సంతానాన్ని గూడా ఈ దృష్టితోనే చూడవలసి ఉంది. అప్పుడు మన కందులో ఉన్న అనంగతం తొలగిపోతుంది.

ఈనాడు మనకు తెలిసే రాజవంశాలలో కదంబ - కాశ్య అనే వృక్షవాచకాలతో గర్భభ, మతంగ, మత్స్య-మూషక అనే అంతు వాచకాలతో ఉన్న తెగలు కనిపిస్తున్నవి.

కళ్యప ప్రజావతి భార్యలలో ఇలా దేవికి కలిగిన సంతాన మంతా వృక్షలతాదులు. ఇక్కడ ఇలా దేవి పేరు వృక్షలతాదులు పుట్టటానికి కారణమైన భూమికి సంకేతంగా కనిపిస్తుంది. ఈమెకు ఇదాదేవి అని మరో పేరు గూడా ఉంది. సంస్కృత దకారం తెలుగులో దకారం అవుతుంది. తెలంగాణంలో ఇదమ్మ ఒక చాలా ప్రాచీనమైన గ్రామదేవత. ఇదమ్మకు సంబంధించిన కథలు సృష్టికంతా ఆమెనే మూలదేవతగా చెబుతవి. అందుచేతనే కాబోలు ఆమె జాతరలు ఎప్పుడైనా శ్రావణంలో జరుగుతవి.

జ్యోతిష్కులు సంవత్సరం చైత్రంలో ప్రారంభ మౌతుంది అంటే లోకయాత్రావేత్తలది శ్రావణంలో ప్రారంభం అంటారు.

అగ్రవర్ణాలలోని వివాహాది కుభకార్యాలలోని నాంది ముఖంలో ఇదా వాచనం ఒకటి ఉంటుంది. అది దేవతానుమోద వార్ధం పఠించబడుతుంది. అప్పుడు గేస్తులు కులదేవత పేర తమ తమకు నిర్ణయమైన ఒక వృక్షకాణినే తెచ్చి దానికి వసువు

గుడ్డ చుట్టి పూజిస్తారు కాబట్టి ఇదావాచనంలో జరిగే ఈ కులదేవత ప్రతిష్ఠ కళ్యపుని భార్య యిలా దేవికి సంకేతంగానే కనిపిస్తుంది.

హరప్పా త్రవ్వకాలలో లకనుకంటున్న ఒక దేవతా ప్రతిమ లభించింది. ఆమె ఈ యిలాదేవియే కావచ్చు.

వృక్షవాచకాలతో వచ్చినవానిలో ఉత్తర భారతంలో కాశ్య వంశం దక్షిణ భారతంలో కదంబ వంశం ప్రసిద్ధి చెందినవి.

కాశ్యవంశంలోని బుద్ధుడు ఒక మతస్థాపకుడై ప్రపంచ ప్రసిద్ధిని పొందితే దక్షిణభారతంలో కదంబ వంశస్థాపకుడైన మయూరవర్య తెరకెక్కిన పురుషుడై నాడు. ఇక తక్కిన వంశాల వారి వివరాలు పరికించండి

1. సైంహికేయులు :-

అంటే సింహ సంబంధమైనవారని అర్థం. వీరు ఆ పేరు గలవారి సంతానంగాని లేదా ఆ పేరుగల వంశానికి చెందినవారు గాని లేదా ఆ లాంఛనం కలవారు కూడా కావచ్చు.

మన పురాణకోశంలో సైంహికేయులు అన్నపుడు వాతా పీల్వలులు, రాహు కేతువులు దర్శనమిస్తారు. హిరణ్యకశిపుని సోదరి పేరు, కూతురి పేరు రెండూ ఒకటే. అది సింహిక. తెలుగులో ఇది సింగమ్మగారికి సమానం.

పైవారిలో వాతాపి-ఇల్వలులు హిరణ్యకశిపుని మేనల్లుండ్రు. రాహు కేతువులు అతని మనుమలు అవుతారు. ఇక ఈ పేరును గణసంకేతంగా లేదా వంశసంకేతంగా గ్రహించినపుడు, రఘు వంశంలో హిమాలయ సానువులలో నందినీ దేనువును వట్టుకున్న కుంభోదరుడు ఈ తెగకు చెందుతాడు అతడొక యక్షుడు. కిపుని పేవకుడు. యక్షులు కామరూపులు కాబట్టి దిలీప మహారాజును వరీక్షించటానికి ఆ రూపంలో కనిపిస్తాడు.

యక్షులలో సింహగోష్ఠి కూడా ఒకటి ఉంది. అలాగే ఆ పేరున ఒక వంశం కూడా ఉండవచ్చు కాబట్టి కుంభోదరుడు ఆ వంశానికో లేదా ఆ గణానికో చెందుతాడు.

మన చరిత్రలో ప్రవ్రదమూర్త రాజ్యనిర్మాత శాతవాహనుడు ఒక సింహ దంపతుల కుమారుడు. అతడు ఒకనాడు వేటలో దీపకర్ణి మహారాజాగారికి లభించినాడు.

శాతవాహనుని తండ్రి సాతుడొక యక్షుడు. తల్లి ఒక మునికన్య, వారిద్దరు వలచి వివాహం చేసికోగా దావికంగీకరించని మునులు వారిని సింహాలు కండవి శపించినాయి.

ఏ కాలంలోనైనా వ్యక్తులు కామంతవరకున్న కులమతాల నుండి విహింసకు లై నపుడు మరో వర్గంలో చేరటం పరిపాటి. పురాణ ప్రకారం గుహ్యకులు యజ్ఞులు కుదేరుని ప్రజలు. సాక్షుని కాలనాడు దాన్యకటకాన్ని కుదీరకుడనే యజ్ఞరాజు పరిపాలిస్తున్నాడు. అతడు వింహగోష్ఠికి అరివతి. అది ఆ కాలంలో ఏర్పడిన ఒక నూతన సంఘం కావచ్చు.

సాక్షుడు-అతని ప్రయోగాలు మునుల కావంతో వింహ రై నారు అంటే వ్యక్తులభ్రష్టులైన వీరానాడు కుదీరకుని వింహ గోష్ఠిలో చేరినారని భావించవలసి ఉంది.

సాధారణంగా తరిదండ్రీ వర్ణభ్రష్టులైనపుడు వారికి కలిగిన పంశానం ప్రతిభావంతులు పరాక్రమకాలులు అయితే ఆ తరిదండ్రీ కళంకం మాసిపోతుంది. అదే మన పురాణ కథలలో పుత్ర ముఖ దర్శనంతో కాపావధిగా చిత్రించబడింది.

మన చరిత్రలో గుండులకంటే మొదట మగధ సామ్రాజ్యాన్ని హర్యంక వంశీయులు పాలించినారు. దింబసారుడు, అజాతశత్రువు అదే వంశానికి చెందిన రాజులు హరి అంటే వింహం కాబట్టి (హరి+అంకం) వీరు వింహలాంఛనులు కాని లేదా ఆ పేరుతో ప్రసిద్ధి చెందినవారుగావి కావచ్చు.

ఇక నందవంశం ఏమ్మట వచ్చినవాడు దిందుసారుడు. చంద్రగుప్తుని కుమారుడైన యితనిది మౌర్య వంశం. ఈ వంశ నామాన్ని గుఱించి చారిత్రకులలో భిన్న భిన్న మతాబున్నవి. కొందరు చంద్రగుప్తుని తల్లి "మూర" అనే కూడ్రప్తీ పేర ఆ పేరు ఏర్పడింది అంటే మరికొందరు "మౌర్య" అనే గ్రామం పేర ఏర్పడిందని, మరికొందరిది "మయూర" శబ్దరూపమని అన్నారు. అకోకుడు అంత ప్రసిద్ధ చక్రవర్తియైనా అతని వంశ తృప్తి మాత్రం ఈ విధంగా సందేహాలతో ఉంది

కళింగయుద్ధంతో వరమ కాంతుడైన అకోకుడు ఢిల్లీలో నిలిపిన స్తంభంపై నాలుగు సింహాలను విలువటం గమనార్హం. వింహం కాంతానికి సంకేతం కాదు గదా!

2. వృగాల వంశం :-

ఇప్పుడు మనకు ఒకే యింటి పేరుతో అన్ని వర్ణాల వారు కనిపించినట్లు పురాణాలలో ఒకే వంశంలో దేవతలు-రాక్షసులు - ఋషులు - మనవులు అనే అన్ని వర్గాలవారు కనిపిస్తుంటారు.

అక్బోలరు

మాతృండ్రీ కుహర్షచేత అనేక ధర్మాలు తెలిసికొని విజ్ఞానియైన క్రోష్ఠకి ఈ వంశానికి చెందిన ఒక క్రసిద్ధ ఋషి.

మహాభారత కాలనాటికే వృగాలవంశం బాగా ప్రసిద్ధి చెందింది. ఈ వంశంలోని నానుదేవుడనేవాడు శ్రీకృష్ణునితో నైరం సాధించి వధింపబడినాడు కాని యాదవులతో వగ పెంచు కోవటం అంటే ఆ దినాలలో ఒక సామాన్యునితో అయ్యే వని మాత్రం కాదు.

3. శౌనకులు :-

మాయా కిరాతుడైన శివునిపెంట, దత్తాత్రేయ రూపం ధరించిన విష్ణువు పెంట నాలుగు వేదాలు ఉనకరూపం ధరించి అమనరించినవి కాబట్టి శౌనక గణమంతా ఉత్తమమైన బ్రాహ్మణులై తపస్సాస్వాద్యాయ విరతులై నైమిశం అటవట్టుగా వివసించి, అక్కడ ద్వాదశవర్షయాగం తలపెట్టి సూరమహర్షితో సమస్తమైన పురాణాలు భక్తిశ్రద్ధలతో విన్నారు. అందుచేత మనకిపుడే పురాణమైనా సూతుడు శౌనకాదులకు వినిపించినట్లే కనిపిస్తుంది. కలియుగం వచ్చిన ఏమ్మట మహర్షులు పురాణ ప్రవచనం చేయటానికి యిక అదే అరుదు.

ఈ వంశానికి చెందిన వరమ అనే మరో ఆమె యింద్రుని గోపాలిక. ఒకపుడింద్రుడు విద్యుత్తు-సువిద్యుత్తు అనే రాక్షసులను చంపటానికి ఒక యాగం తలపెట్టి కొన్ని గోవులను తెచ్చి ఆమె కప్పగించినాడు. అది తెలిసి దానవులమెను మంచి చేసి కొవి వాని నవహరించివారు. అప్పుడది చూచిన యింద్రదూతలా వార్త తమ యజమానితో చెప్పగా అతడు వచ్చి ఈమెను దొక్కలో తన్నినాడు. అప్పుడు వరమ దానవులు పోసిన పాలు క్రక్కుకొని యింద్రుని తీసికొనివెళ్ళి వారు గోవుల వెక్కడ దాచినారో చూపింది.

కుక్కరీతాడు విశ్వాసానికి మారుపేరు కాని ఆ వంశానికి చెందిన సతమ ఈ విధంగా ప్రవర్తించటం తురదృష్టం. ఆ వంశానికొక మచ్చ.

ఈ వంశం బాలాకాలం వరకు సాగివచ్చింది. దిక్కుది ప్రాచీనమయింది కూడా. రామాయణంలో శ్రీరామునితో విజిలాడితమైన ఒక ఉనకం తన గోడు చెప్పుకుంటుంది. అలాగే అనమేజయుని యాగానికి వచ్చిన వరమ కుమారులను అతని పోదరులు కూడా కొట్టెక్కెక్క సకలినాడు కాబట్టి ఈ బాలితో విశ్వాసంతోపాటు ఏదో కొంత దృష్ట్యం గలవా కనిపిస్తుంది.

4. ఋషిలు :-

అంధ్ర భాగవతంలో చతుర్ముఖు ధౌవర్చిన యక్ష రాక్షసాది వృష్టిలో ఋషిలు గూడా ఒకరుగా చెప్పబడినారు. వారిలో ఎలుగుబంటి లక్షణాలు కొన్ని కనిపించవచ్చుగాక! అంత మాత్రంచేత వారు జంతువులు గారు. కానక్కరలేదు. రామాయణాన్ని బట్టి శాంతవంతుడు గొప్ప మూలికా వైద్యుడై వట్లు తెలుస్తుంది. ఇప్పటికీ అడవులలో తిరిగే కోయలు గోండులు ఆ వైద్యంలో ఆరితేరినవారై ఉంటారు.

శాంతవంతుడు చిరంజీవి. బ్రహ్మదేవుని విజృంభణంలో పుట్టి విష్ణువుయొక్క త్రివిక్రమావతారాన్ని చూసి శ్రీకృష్ణునికి తన కూతురినిచ్చిన యితనికి యుగాలు సంవత్సరాలుగా మారి పోయినవి. కనుక అదియుగం నుండి ద్వాపరం వరకు ఉన్న శాంతవంతుడొక్కడేనా! వంశం ఒక్కటే కావచ్చు కాని వ్యక్తి ఒక్కడేనని అనలేం.

శాంతవంతుని నివాసం ఋక్షగిరి అని చెప్పబడింది. శ్రీకృష్ణుడతని కూతురు శాంతవతిని వివాహమాడిన వృత్తాంతం శ్వమంతకమణి కథలో వస్తుంది. విష్ణువు వృసింహావతారంలో చెందితను, శ్రీకృష్ణావతారంలో శాంతవతిని వివాహమాడటం అతడు ద్రావిడులలో ప్నేహం చేసి ఆర్య సంస్కృతిని అటపి జాతుల వరకు ప్రాకించటమే అని చెప్పవలసి ఉంది. అంతేగాదు ఆ రూపంలో వారు ఎర్థాంతర వివాహాలను గూడా అంగీకరించి అదర్శ పురుషులై వారు.

ఋక్షగిరి ప్రాంతాన్ని నేడు "గోండ్వానా" అంటున్నారు. అక్కడి ప్రజలకు శాంతవంతుడు మూలపురుషుడగునో లేదో, కులదైవం అగునో లేదో కాని తెలుగువారు మాత్రం ఎలుగు బంటిని "ఎలుగుగొడ్డు" అనే అంటారు. తెలంగాణంలో "చిందువారు" శాంతవంతుని కులదైవంగా చెప్పుకుంటారు. వీరు వగలే వీధులలో తమ యక్షగాన లభినయిస్తారు.

5. వానరులు :-

ఋషిల పిమ్మట చెప్పదగినవారు వానరులు. రామాయణ కాలంనాడు వర్ణిల్లిన వీరి సంస్కృతీ వికాసాలు అటు లంకలోని ద్రావిడ సంస్కృతికి ఇటు దక్షిణ భారతంలో దాదాపు దీటుగా ఉన్నవి. వీరిని కొందరు వానరకేతు లన్నారు.

ఈ వంశంలో వారి సుగ్రీవులనే సోదరులు చెప్పదగిన వారు. వారి జన్మను గుఱించి రెండు మూడు కథలు వ్యాప్తిలో ఉన్నా అన్నిటా వారు వానరులుగానే ఉన్నారు.

వానరజాతికి కామం ఎక్కువ. ఇప్పుడు వుంత్స్వరణం చాలని వారు మర్కటగ్రంధి మూడులు వేయించుకుంటారు. ఈ అతికామ లక్షణం మనకు వారి సుగ్రీవులలో కనిపిస్తుంది. వారి సుగ్రీవుని వెళ్ళగొట్టి అతని భార్యను చేవట్టితే శ్రీరాముని వహాయంతో రాజ్యాన్ని భార్యను తిరిగి పొందిన సుగ్రీవుడు అన్నగారి అనంతరం ఆయన భార్యను చేవట్టివాడు.

ఈ వంశంలో వారి హనుమంతులిద్దరు మహాబలవంతులు. వారి ముందెవరు విరిచినా వారి బలం వెంటనే వారికి వగం చేరేదట. అందుచేత శ్రీరామునివంటి వీరుడు గూడ అతనిని చెట్టుచాటునుండి కొట్టవలసి వచ్చింది.

ఇక హనుమంతుడు లేని రామాయణాన్ని మనం ఊహించలేం. శ్రీరామునికి అనన్య భక్తుడైన ఈ మహనీయుడు మొదట సుగ్రీవుని బంటు, ఇతడు గొప్ప విద్యావేత్త. వ్యాకరణం చక్కగా చదివినవాడు. సంగీతవేత్త గూడ.

ఇతడు శివవీర్యులతో వాయుదేవుని వరంచేత కేశరి భార్య యైన అంజనాదేవి గర్భంలో జనించివాడు. కర్ణునికి పుట్టుకతోనే కవచ కుండలాలన్నట్లు ఇతనికి పుట్టుకతోనే కొపిన కుండలాలన్నవి.

ఈ వానర వంశంలో అనేక కాఖలున్నవి. శ్రీరాముని వైష్యంలో నీలుడు అనే వానర విశ్వకర్మ ఉన్నాడు. అతడు సముద్రంపై లంకకు వారధి కట్టినాడు. అతడి వంశంలో గోలాంగూల కాఖు చెందినవాడు. గోలాంగూలాన్నిపుడు "కోనెంగ" అంటారు.

ఈ వానర వంశం ద్వాపరం వరకు సాగివచ్చింది. సుగ్రీవుని మంత్రివంశీయులైన మైంద ద్వివిదులను శ్రీకృష్ణుడు సంహరించినాడు.

హనుమంతుని జాతి కోతి యిప్పుడు కాశ్మీర ప్రాంతంలో ఉందట. దాన్ని "హనుమాన్ బందర్" అని అంటారని దాని నుడుట ఊర్ధ్వపుండ్రాలు ఉంటవని చెబుతారు.

6. అశ్వినేయులు :-

సూర్యుని భార్యయైన సంజ్ఞాదేవి అతని తాపానికి నహించ లేక ఉత్తర కురుభూములకు వెళ్ళిపోయి అక్కడ బడవా రూపంలో వివసించింది. అప్పుడు సూర్యుడది తెలిసి ఆమె దగ్గరకు అశ్వ రూపంలో వెళ్ళి రమించగా వానకుడు-దస్రుడు అనే కవలలు కలిగినట్లు మన పురాణాలు చెబుతవి.

కొన్ని పురాణాలలోకి సంగ్గా - చాయాదేవులతోపాటు బడవాదేవిని గూడా ఒక భార్యగా అంగీకరించినవి. అప్పుడామె

అశ్వ వంశానికి చెందినది అవుతుంది. అందుచేతనే అమె కుమారులు అశ్వనేయాలై వారు. వీరు ప్రసిద్ధమైన వేనవైదులు. వికలమైన శరీర భాగాలను తొలగించి కృత్రిమ భాగాలచర్చలలో ముఖ్యంగా వాణీకరణ తంత్రంలోను ప్రసిద్ధులు.

రేవంతుడు అశ్వవంశానికి చెందిన ఈ తల్లిగారికే పుట్టివాడు కాబట్టి అనంతరకాలంలో అతడు అశ్వశిక్షలో మొనగాడై కాత్తప్రవర్తకుడు గూడా అయినాడు. మధ్యయుగంనాటి ప్రభువులతనిపేర కాము "దుష్టకురగరేఖ రేవంతుల"మని విరుదులు పెట్టుకున్నారు.

దేవ యోనులలో కిన్నర కింపురుషులని రెండు జాతులవారున్నారు. వారిలో కిన్నరులకు అశ్వముఖం కింపురుషులకు అశ్వశరీరం ఉంటవట. అందుచేత వీరు ఈ వంశంలోనే చేరదగినట్లుగా కనిపిస్తారు.

దేవతలలో హయగ్రీవునికి రాక్షసులలో వేదాలు దొంగిలించిన హయగ్రీవునికి, దేవదూలలో కుంబురునికి, మహర్షులలో దద్యంగునికి గుణ్యపుత్రులరే కాబట్టి వీరందరూ కిన్నరులలో చేరవలసినట్లుగానే కనిపిస్తారు.

కిన్నరులు గానవిద్యాప్రియులు, గానప్రవీణులు. ఈనాటి కిన్నెర అనే వాయిద్యం మనకు వారి చిహ్నంగానే మిగిలింది. ఇక రాజవంశాలలో అశ్వనేయులు మిగులలేదు కాని అశ్వవతులున్నారు.

7. గర్భతులు -

గాడిద ఈనాడు మనకు హాసజంతువై నా దేవతలలో అది శీతలాదేవికి వాహనం, అశ్వనీ కుమారుల రథానికి రావణుని రథానికి గాడిదలే కట్టబడేవి.

ఈనాడు మనం చదువురాని వానిని "గాడిద" అని తిడతాం గాని పూర్వం వ్రాతకు గాడిదల చర్యనే ఉపయోగించేవారు. అందుచేత వానిపై వ్రాసిన వ్రాతకు బిరోష్టి రిపి అనే పేరు విలిచిపోయింది. అశోక చక్రవర్తి కాలంలో దేశ భాషలకు ఆ రిపియే వాడబడేది.

ద్వాపర యుగంలో శ్రీకృష్ణుని బాల్యనాడు బృందావన పరీషంలోని "కాళవనం" "దేమకుడు" అనే గర్భభరాణ అధీనంలో ఉండేది. అతని పై న్యమంతా గాడిదలు. బృందావనానికి వెళ్ళిన ఏమ్మట శ్రీరాముని కోరికపై రామకేశవుల పై న్యాన్ని తాటిబొట్లకు వేసి కొట్టి చంపి ఏమ్మట దేమకుని వధించినాడు.

అశ్వోబరు

8. మాతంగులు :-

మాతంగ - మూషక వంశాలు ఇలా ప్రాచీనమైనవి. మౌర్యులకంటే చాలా మొదట మగధను మాతంగవంశులు పాలించినారు. వారికి మూషకులకు ఎప్పుడూ వడకపోయేది. ఒక వర్షాయా మాతంగులు మూషకులను చిత్తుగా ఓడించి రాజరథం పట్టించుకున్నారు. చారిత్రకమైన ఈ సంఘటనయే ఈనాడు వినాయకునికి మూషక వాహనంగా రూపొందింది అని అధునికుల మతం.

వసుపుల కూతురై న గుణవతిని దేవతలు మాతంగ ముని తపోభంగానికి సంపిన విషయం మొదట ప్రస్తావించినాను. కాబట్టి దాన్నిబట్టి గణకాత్మవేత్తయైన పాలకావ్యుడు గూడా ఇదే వంశానికి చెందినవాడనవలసి ఉంది.

చతుష్పాత్తులలో ఈనాడు వరాహ వంశం కనిపించటం లేదు కాని వరాహ వంశం, వరాహ లాంఛనులైన ప్రభువులు ఉన్నారు. చాళుక్యులు వరాహ లాంఛనులు కాబట్టి వారి కాలం నుండియే మన రూపాయికి "వరహ" అనే పేరు విలిచిపోయింది.

వరాహ వంశంలాగే గౌతముడనే ఋషి ఉన్నా గౌతమ వంశం మాత్రం మిగులలేదు. గౌతముని గోత్రం మాత్రం విలిచింది.

శివుని సేవకులలోని నందికేశ్వరుడు ఈ వంశానికి చెందుతాడు. ఆంధ్రదేశంలోని సామంతరాజు కుటుంబాలలో నంది వంశం కూడా ఒకటి ఉంది

9. మహిషకులు :-

మన పురాణాలలో మహిషుని జననం సింధుద్వీపునినుండి, రంధ్రునినుండి అని రెండు విధాలుగా చెప్పబడింది. అయితే తండ్రులేట్లా ఉన్నా తల్లి మాత్రం మహిష కన్యగానే ఉంది. అందుచేత యితడు మాతృస్వామ్యానికి చెందుతాడు.

ఇక తండ్రుల విషయంలో సింధుద్వీపుడు విశేషణమే గాని పగజ్ఞానాచకం కాదు. కాబట్టి రంధ్రుడే సింధుద్వీపుడు కావచ్చు గూడ.

రామాయణంలో వారిపై యుద్ధానికి వెళ్ళి పంహరింపబడిన దుందుభి అనే రక్కసు డిదేవంశానికి చెందుతాడు. మొరటుతనం ఈ జాతివారి ప్రధాన లక్షణంగా కనిపిస్తుంది.

ఈనాటి మైసూరు పురాణకాలంనాడు మహిషాసురుని రాజ్యమట. అక్కడ ఉన్న మహిషాసురుని దేవి వధించింది.

అనంతరం ఇప్పుడా రాజ్యం రూపం మార్చుకుని మహాభారతపురం అయింది.

తెలుగుదేశంలో మహిషమర్ధిని ప్రతిమలు చాలా ఉన్నవి. మా జిల్లాలో అవి వాడుగు విధాలుగా కనిపిస్తున్నవి. ఇంద్రకల్లులో పూర్వకాయం నరుడు ఉత్తరకాయం మహిషంగా, రామగిరిలో శిరస్సు మాత్రమే మహిషంగా, కందూరులో మానవ శిరస్సుకే మహిష శృంగాలుగా, తిగలవల్లిలో మానవుని వెనుక మహిషం వలుచని ఉబ్బెత్తు చిత్రంగా ఉన్నవి. ఇది క్రమంగా శిల్పంలో వచ్చిన భావపరిణతికి చిహ్నంగా ఉంది. మహిషాసురుడనేది పేరు మాత్రమేగాని వాడు నిజంగా పోతురాజు గాడు అనేది దీని వలన మనం గ్రహించదగిన అంశం.

కళాపూర్వోదయంలో మహిషాసురుని మేనల్లుడు శల్యా సురుడు చెప్పబడినాడు. అతడభినవ కౌముదిని పెంటాడుతాడు. దీన్నిబట్టి అనాడు మహిషులకు శలులకు సంబంధ బాంధవ్యాయందే నని తలవవచ్చు.

మధురలోని కంసుని ఆస్థానంలో గల దాణారముష్టికుల శిష్యులలో శలతోనలులున్నారు. ఈ జంటలో శలుడు బహుళః శల్యాసురుని వంశానికి చెందినవాడే కావచ్చు

10. హరిణకులు .-

శామన మనువు యొక్క తల్లి ఉత్పలావతి, ఋష్య శృంగుని తల్లి చిత్రరేఖ ఈ యిద్దరూ హరిణక వంశానికి చెందిన కన్యలు. ఉత్పలావతి జన్మాంతరం పొందినప్పటికి మళ్ళీ మొదటి భర్తచేతనే కుమారుని కని, చిత్రరేఖ విభాండక ఋషి వీర్యానికి కుమారుని కని కావనిముక్తి పొందినారు.

మహాభారతంలో పాండురాజుచేత వేటలో కొట్టబడిన గిందమ దంపతులు కూడా ఈ హరిణక జాతికే చెందినవారనే భావించవచ్చు. అందుచేతనే పాండురాజు వారిని జింకలనుకొని కొట్టినాడని కల్పించబడింది. మృగయులు వేటలో జంతువులని భ్రమించి నునుష్యులను కొట్టటంగూడ పరిపాటియే. దానికి రామాయణంలోని దశరథుడు మరో ఉదాహరణంగా ఉన్నాడు.

తెలుగుదేశాన్ని పాలించిన చిన్న వంశాలలో హరిణకులు గూడా ఒకరున్నారు. అంతేకాక వాణులు హరిణ లాంఛనులు.

11. నాగులు

భారతదేశంలో నాగులు మిక్కిలి ప్రాచీనజాతి. వీరిక్క భారతదేశంలోనే గాక ప్రపంచవ్యాప్తంగా ఉన్నట్లు ఈనాటి

శ్రవ్యకాలవల్ల తెలుస్తుంది వీరిలో దుర్మార్గులు సన్మార్గులు అవి రెండు రకాలవారున్నారు. సన్నయగారు తమ భారత భాగం లోని సర్పయాగ సందర్భంలో దుర్మార్గులను పాములని పూజ నీయులను సర్పాలని వ్యవహరించినట్లు శ్రీ దివాకర్ల వెంకటాచార్య గారు తమ సన్నయ భారత పరిశోధనమున తెలిపినారు.

నాగులలో చాలా తెగలున్నవి. ఇప్పుడు ఈ జాతిలో ఇరువదొక తెగలున్నట్లు లెక్కింపబడినారు. కాళ్ళిరు లోయలో యిప్పుడు అనంతనాగ - వాసుకినాగ - శేషనాగ అవి అనాటి నాగప్రభువులు విడిపించిన నగరాలున్నవి. మహాభారత కాలం నాడు తక్షశిల తక్షకుడనే నాగరాజుచేత విరిగింపబడిన ఒక గొప్ప వట్టణం.

ఈ వంశంలో విష్ణుభక్తులు శివభక్తులు యిద్దరూ ఉన్నారు. అనంతకు విష్ణువు నాశ్రయించి అతనికి తల్పిసేవ పాడుకాసేవ. చిత్రసేవ చేస్తే వాసుకి శివుని ఆశ్రయించి హరసేవ చేసినాడు.

వాసుకి చెల్లెలు జరత్కారువు గొప్ప యోగిని. అమె అన్నగారి కోరికపై జరత్కారు మహర్షిని వివాహమాడి ఆ స్త్రీకుని కని సర్పసత్ర విశాళంనుండి తమ అన్నగారి వంశరక్షణకు కారకురాలైంది.

ఈ వంశంలో ఏలాడేవి ఒక బ్రహ్మవాదిని. అమె బ్రహ్మ సభకు గూడా వెళ్లటూ ఉండేది. తక్షకుడు - అతని కుమారుడు ఆశ్వసేనుడు, సోదరుడు ఇరావంతుడు ఈ వంశంలో గొప్ప వీరులు. తక్షకుడు తన కుమారుడైన ఆశ్వసేనునితో కలిసి అన్ని లోకాలు స్వేచ్ఛగా తిరిగేవాడు. ఇంద్రునికి మిక్కిలి మిత్రుడు.

భాండవ దహన సమయంలో వీరందులోనే ఉన్నారు. ఆశ్వసేనుడు తల్లితో తనను తప్పించి తీసుకుపోమ్మని చెప్పగా అమె అతనిని ఎత్తుకుని వెళ్లుతున్నది. అది చూచి అర్జునుడు మొదట అమె తలను త్రుంచి ఏమ్మట ఆశ్వసేనుని తలనుగూడ ఎగురవేయబోయినాడు. అది చూచి యింద్రుడు ఆశ్వసేనుని తక్షకుడే అని భ్రమించి - కుమారునిలో తండ్రీ పోలికలు ఉంటవి కాబట్టి - అర్జునుడు తక్షకుని చంపుతున్నాడనుకొని తన మాయమ ప్రయోగించి అతనిని కనిపించకుండా చేసి కాపాడినాడు.

పరీక్షితు మరణానికి కారణమైన తరువాత జనమేజయుని సర్పసత్రంలో ఆహూతి గాకుండా తక్షకుని యింద్రుడే రక్షించి నాడు.

గర్గమహర్షి గుప్తంగా అలమందలో ఉండి తపం చేస్తు న్నప్పుడు అతని వీర్యంతో కాలయవసుని కన్న గోపాలిక,

శ్రీకృష్ణుని బాల్యంలో మ్రొంగటానికి ప్రయత్నించిన అనూసురుడు వీరిద్దరు ఈ వంశంలో అణగరకాణకు చెందినవారు.

అనూసురుడు ఐకుని కమ్మడుగా భాగవతంలో చెప్పబడి నాడు. ఇవి కేవలం నామవాచకాలైతే సరేగాని వంశాలైతే మాత్రం కొంగ-కొండచిలువ ఒకే కాణకు చెందవు. అందుచేత వీరి కల్లులు అప్పాచెల్లెండై 9 వేర్వేరు మూలకు వెళ్ళి ఉంటారనుకోవలె.

మహాభారతంలోని భీమవంశ కీర్తనలో ప్రమద్వర వృత్తాంతం వస్తుంది. ఆమె స్థూలకేకుని ఆశ్రమంలో పెరుగుతూ సర్పదష్టయై చనిపోగా ఓరుడు ఆ ఆశ్రమంలోని గుర్పాలన్నిటిని కొట్టి చంపుతాడు. అప్పుడతని చెప్పిలకు గురియైన “సహస్ర పాదుడు” ఈ వంశంలో దుండుభ కాణకు చెందినవాడు.

తీర్థయాత్రకు బయలుదేరిన అర్జునుని గంగాతీరంలో చూచి మోహించి తమ లోకానికి తీసికొని వెళ్ళిన ఉలూపి మరో వంశానికి చెందిన నాగకన్య. “ఉలూపి” అంటే ఎఱ్ఱత్రాచు.

ఈ విధంగా పురాణాలలో వీరింకా అక్కడక్కడ అనేకులు దర్శనమిస్తారు. వీరు తరుచుగా పర్వత ప్రాంతవాసులై స్వేచ్ఛా ప్రేయులుగా, నిశ్చింత స్వభావులుగా ఉండేవారు. ఆనందమయ జీవులు, స్నేహభరితులు కాని వగ ఏర్పడినపుడు మాత్రం దాన్ని వంశవరంవరగా పొంది చక్రపును ఏ విధంగానైనా తరిమి తరిమి వదించటానికి వెనుదీయరు.

మహాభారతంలో జనమేజయుడు చేసిన సర్పయాగం ఆనాడతడు నాగులపై చేసిన దండయాత్రలే అని నేటి చరిత్ర కాసుల అభిప్రాయం. ఆ ప్రమాదంలో వీరనేక ప్రాంతాలకు పారిపోయి అక్కడ స్వతంత్ర రాజ్యాలు స్థాపించుకున్నారు.

ఆర్యులకు సముద్ర ప్రయాణం నిషిద్ధం కాబట్టి ఆ కాలంలో సముద్ర వ్యాపారమంతా వీరి చేతులలోనే ఉండేది.

ఉత్తర భారతంనుండి దక్షిణావధానికి వచ్చిన ఏమ్మట తమక ప్రాంతాన్ని పాలించినవారు చూటుకులులు అని, తెలుగు ప్రాంతాలను పాలించినవారు నాగవంశీయులు అని వ్యవహరింప బడినారు.

తెలుగుదేశంలోని నాగవంశాన్ని ప్రక్కన ఉన్న మయూర వర్మ మయూరిం సర్పాలను తండ్రితనం చేసినట్లు అణచి వేసినాడు.

12. మాతృకులు :-

మన పురాణాలలో మత్స్యవంశం గూడా మిక్కిలి ప్రాచీనమై కనిపిస్తుంది. భరత వంశానికి కుదురైన మత్స్యగండి ఉపరిచర వసువుయొక్క వీర్యంచేత ఒక మత్స్యకన్యకు కలిగిన విద్ధ.

బృహస్పతి అలిగిపోయినపుడు సురాచార్యుడై యింద్రునికి వారాయణ కవచాన్ని నృసింహుని యిచ్చిన విశ్వరూపాచార్యుని భార్య మీనాదేవి మరో మత్స్యకన్య కూతురు. హనుమంతుని చెమట వలన కలిగిన మత్స్యవల్లభుడు ఒక మకరాంగన కుమారుడట. ఈ కాణలో ఇదొక విచిత్రం.

నాథ సంప్రదాయానికి మూల పురుషుడైన మత్స్యేంద్ర నాథుడు గూడా మత్స్యకన్య కుమారుడే. ఈ విధంగా ఈ వంశం పురాణేతిహాసాల యుగంనుండి చరిత్రయుగం వరకు సాగినట్లుంది. క్రి: 13వ శతాబ్దిలో వర్ణించిన పాలించిన వ్రతువులు మత్స్య వంశీయులుగా చెప్పబడినారు.

శ్రీమహావిష్ణువు మత్స్యావతారంవలెనే కూర్మావతారం గూడా ఎత్తినా ఎందుకో కూర్మంపేర ఏ రాజవంశాలు రాలేదు. కాని ఈనాటి సాంఘిక చరిత్రకారులు “కుంబి” వదాన్ని కూర్మ రూపంగా భావిస్తున్నారు. కుంబీలను ఇప్పుడు కాపులు అంటారు. కాపు “కాంపిల్య” శబ్దభవగ అని కూడా ఒక మతం ఉంది. కాబట్టి కాంపిల్య దేశవాసులు కూర్మపంశీయులా వరీకీలించవలసి ఉంది.

13. మాండవ్యులు :-

వేదంలో మండూక సూక్తాలున్నవి. ఉపనిషత్తులలో మండూకోపనిషత్తు ప్రసిద్ధం కాబట్టి మహాభారత కాలంనాటికే మండూక వంశం పేరు చెందింది. వరీక్షిత్తు భార్య సుశోభనాదేవి ఆ వంశానికి చెందిన ఆయువు అనే మహారాజుగారి విద్ధ.

ఈ వంశానికి మూల పురుషుడు మాండవ్యుడు కావచ్చు. సతీసుమతి చరిత్రలో ఒక మాండవ్యుని వృత్తాంతం వస్తుంది. అతడు బాల్యంలో తూనీగలను తుమ్మముండ్లకు క్రుచ్చి ఆడిన ఫలితంగా కొరత వేయబడి ఉంటాడు. సుమతీదేవి తన భర్తను గంపలో వేళ్ళ యింటికి ఎత్తుకొని వెళ్లుతూ ఉండగా అతని కాలికి ఆ గంప తగిలి కౌళికుని శపిస్తాడు.

పాండురంగ మహాత్మ్యంలో అగస్త్యుని శిష్యులైన ఆయత వియతుల కథ ఉంది. ఆ సోదరులలో ఆయతుడు వాధూల

మహర్షి కామరూప మంత్రాక్షయే తుదం శ్రీత్రయం లో నివసించి తన వరనే చురో మంత్రాక్షయేన కన్యాకున్డ రాకుమారితో కాపురం చేస్తాడు. వీరికిగూడా పుత్ర ముఖదర్శనంలో కావనిముక్తి కలుగుతుంది.

ఈ అయిత దంపతులు మందూకాపై నారు అంటే సాకుడు అనే యక్షునివరనే తమ బలంనుండి వేరై చురో గణంలో చేరినారనుకోవలె.

14. మూషకులు :-

ఇంతవరకు తెలిపిన మాతంగ వంశంలో వీరి ప్రస్తావన వచ్చింది. మూషిక నగరం మూషీ కృష్ణా నంగమ స్థానంలో ఉండేదట. వీరిపై కాతకర్ణి గూడ దండెత్తినట్లు చరిత్ర చెబు తుంది కాని వీరిని గురించిన వివరాలేవీ తెలియలేదు.

15. గరుడులు -

కళ్యవ మహర్షి భార్యలలో వివత, తామ్ర అనే యిద్దరు భార్యలకు కలిగిన సంతానం వక్షులు.

వినతకు అమూరుడు గరుడడు అనే యిద్దరు కుమారులు కలిగినారు అమూరునికి శ్వేతి అనే భార్యవలన సంతానం, అటాయువు అనే కుమారులు కలిగినారు. రామాయణంలో ఈ సోదరులిద్దరిది చాలా పెద్ద పాత్ర.

ఒకప్పుడీ సోదరులిద్దరు వందేం వేసికొని మార్యమండలం వరకు ఎగిరినారు. అప్పుడు సంపాతి తన రెక్కలు కాలి ఒకచోట వడిపోయి మెల్లగా అక్కడ ఉన్న ఒక కొంతపైకి ప్రాకి చాచి గుహలో వివాహం ఏర్పరచుకున్నాడు.

దళరధుని భార్య కొనల్య దక్షిణ కోనల ప్రభువైన భాను మంతుని కూతురు. తండ్రి ఆమెకు స్వయంవరం చాటించగా దళరధుడు దానికి ఐయలుదేరి దారిలో ఒక నదిలో కొట్టుకొనిపోయి నముద్రంలో వడినాడు.

ఈ లోవల రావణునికి కొనల్య కుమారునితో తనకు మరణం కలుగుతుందని తెలిసింది. అతడు స్వయంవర మండ పానికి వచ్చి కొనల్యను హరించుకొనిపోయి నముద్రమధ్యంలోని ఒక ఏకాంక ద్వీపంలో విడిచినాడు అప్పుడు ఈదుతూ దైవికంగా దళరధుడా దీనికి చేరినాడు. అతనికి అక్కడ కొనల్య కని పించింది. ఒకరి వివరాలు ఒకరు తెలిసికొని వారాదీవిలోనే వివాహం చేసుకున్నారు

అటాయువు దళరధునికి బిల్వమిశ్రుడు. అతరాణ్ణు నముద్రతీరానికి విహారానికి రాగా అతనికి ఏకాంకద్వీపంలో దళరధుడు కనిపించినాడు. అంత అటాయువు అక్కడికి వెళ్లి వారిద్దరినీ కుళలంగా యిల్లు చేర్చినాడు. అదృష్టం అనేది ఉంటే అన్నీ దానంతట అనే ఈ విధంగా కురుతూడుతూ ఉంటవి.

ఈ అటాయువే మళ్ళీ సీతను రావణుడెక్కుకొనిపోగా అతని కడ్డువడి పోరాడి ప్రాణావశ్యపై వడి శ్రీరాముని కాపె విషయం చెప్పి ప్రాణాలు విడిచినాడు.

ఆ విద్యుట సుగ్రీవుని వంశీన వానరులు సీతను వెదకుతూ వచ్చి జాడ తెలియక నముద్రతీరంలో గల కొండపై నిరాశులై కూర్చోగా అపుడక్కడ గుహలో ఉన్న సంపాతి ఐయటికి వచ్చి వారిని చూచి సంగతి తెలిసికొని తన వాడియైన తూపుతో రావణుడు సీతను కొనివెళ్లి లంకలో ఎక్కడ ఉంది చూచి చెప్పినాడు. ఈ విధంగా ఈ సోదరులిద్దరిది రామాయణంలో మరువరాని పాత్ర.

గ్రద్దల దృష్టి చాలా నిశితమయింది. అది ఎంతో ఎత్తున ఎగురుతున్నా నేలపై ఉన్న ఒక జొన్న గింజను కూడా చూడ గలదు కాబట్టి ఆ తీక్షణదృష్టి ఈ సరపాతి సోదరులలో కని పించింది

వీరి తండ్రియైన అమూరుడు తొడలు లేనివాడు కాబట్టి మూర్ఖునికి సారథి కాగా తమ్ముడైన గరుడుడు విష్ణుమూర్తికి ధ్వజము, రథము అయి పేద చేసినాడు. అతడు తామ్రయొక్క విద్వలైన భాసి-కుకి-క్రొంది-శ్వేతి-ధృతరాష్ట్ర అనే అయిదుగురిని వివాహం చేసికున్నట్లు వారివల్లనే యిక నమస్త వక్షిగణం జన్మించినట్లు బ్రహ్మాండ పురాణం చెబుతుంది. నాగులలోవలె వీరిలో గూడ అనేక కాణులున్నవి. వానిలో గరుడులకు నాగులకు మాత్రం ముఖ్యంగా నైరం ఉండేది. అది జీమూతవాహనుని అత్యత్యాగంతో తీరిపోయింది.

సీతారాములు అరణ్యంలో ఉన్నప్పుడు కాకి రూపంలో వచ్చి ఆమె స్తనాగ్రం దీరిన అయింతుదొక రక్కసుడైతే అదే కాణిలో కుతుండుడు ఒక మహాయోగి - మార్కండేయ మహర్షి కంటే గొప్పవాడు. కాకవంశానికి చెందిన వీరిది పాక్షికదృష్టి.

ఐకులలో శ్రీకృష్ణుని మ్రుంగలానికి ప్రయత్నించిన ఐకుడు ఒక రక్కసుడైతే అదే కాణిలో నాడింసుడు వరోవకార

పొరీలుదైన ఉత్తను పురుపుడు. అతనికి రాజధర్మముదని మరో పేరు. అతడు బ్రహ్మదేవునికి మిత్రుడు.

కొలక కొలకలో “ప్రావార కర్ణుడు” ఒక దీర్ఘజీవి. గాన బంధుడు అనేవాడు గొప్ప విష్ణుభక్తుడు. వీరుదివాండులు - అంటే వగలు బాగా చూడలేకపోయేవారు. విశ్వామిత్రుడు అనంతర కాలంలో ఇదే వంశంలో పచ్చిన ఒక గొప్ప రాజు.

మహాభారతంలో “పూజి” అనే ఒక గౌరవంక వృత్తాంతం వస్తుంది. ఆమె కొరికా వంశానికి చెందిన స్త్రీ యనవరే. అదేవిధంగా జరిత లావుక (లవంక) కొరికు చెందిన యువతి. ఆమెను సంతానార్థమై మందవారి మహర్షి చేపట్టినాడు వారికి జరితారి, సారిన్మకుడు, ఆవస్తంబమిత్రుడు, ద్రోణుడు అనే నలుపురు కుమారులు కలిగినారు. వీరు బ్రహ్మవిదులు

వీరిలో ద్రోణుని భార్య కార్తి. ఈ దంపతులకు పింగాణి, విరాట, వృకుడు, సుముఖుడు అనే నలుపురు కుమారులు కలిగినారు. వీరికి ధర్మవజ్ఞులని వ్యవహారం. ఈ సోదరులు విద్య వర్వకంపై తపం చేసుకుంటూ ఉండగా కైమిని మహర్షి వారి దగ్గరకు వెళ్ళి మహాభారతంలో తనికుగల ధర్మ సందేహ లన్నీ అడిగి తెలుసుకున్నాడు.

ఈ విధంగా వీరి వంశం కాథోపకాథలుగా విస్తరించి మహాభారత కాలంవరకు ముదిరినది. గాంధారదేశపు రాజైన సుఖుడు ఇదే వంశానికి చెందినవాడు. “గాంధారం” అంటే ఒక జాతి గ్రద్ద. ఆయన కూతురైన గాంధారిని ధృతరాష్ట్రుడు వివాహ మాడినాడు. కాబట్టి గాంధారి గరుడ వంశానికి చెందిన కన్య.

కౌసల్య, కైకేయి, గాంధారి అనే పేర్లు దేశ వాచకాలతో ఏర్పడిన తద్దితాలు కాని వీరి విజ్ఞానం ఏదో తెలియదు.

ఈ సందర్భంలో గాంధారి సోదరుని పేరు శకుని, అతని కుమారుని పేరు ఉలాకుడు అనేవి గమనించదగిన అంశాలు. అవి వీరు వక్షిజాతికి చెందినవారు అని స్పష్టంగా తెలుపుతవి.

కళ్యవ మహర్షి సంతానంలో మొదటి వర్గంవారు పితృ స్వామ్యంతో జీవించగా రెండవ వర్గంవారు మాతృస్వామ్యంతో బ్రతికినారు. మొదటివారు తమ గణ సంతేతాన్ని ఋషిజామంగా దిద్దుకొని గోత్రంగా మార్చుకోగా రెండవవారు దాన్నలాగే జాతి వాచకంగా ఉంచుకున్నారనిపిస్తుంది. దీనికి ఈ వ్యాసం మొదట నేను చూపిన గోత్రజామాలు ఒక ఉదాహరణంగా ఉన్నవి.

ఇక మాతృస్వామ్యంలో విలిచినవారిలో కన్యలే ఎక్కువగా కనిపిస్తున్నాయి. వారిని మహారాజులు, మహర్షులు వంశ వివక్షత లేకుండా వివాహమాడి సంతానాన్ని పొందినారు. వారికి కలిగిన సంతానం తండ్రి గోత్రాలకు చెందినారు. అంటే క్రమంగా యీ రూపంలో మాతృస్వామ్యం పితృస్వామ్యంగా రూపొందింది.

పురాణాలలోని కన్యలు కావగ్రస్తలై జాంతవ గణాలకు చెందినపుడు పుత్ర ముఖదర్శనంతో వారికి కాపవిముక్తి కలగటం వరిపాటి.

అశోకుని కాలంలో జానిన విదానం ఉండేది కాని ఆ జానిన స్త్రీ తమ యజమానికి ఒక నిర్దమ కన్నట్టయితే ఆమెకు దాస్యవిముక్తి కలిగి కలిగిన నిర్దమ తండ్రి వారసత్వం లభించేది కనుక ఐహళః ఆ నియమమే మన పురాణాలలో పుత్రముఖ దర్శనంతో కాపావసానంగా రూపుదిద్దుకున్నది అనిపిస్తుంది.

పితృస్వామ్యానికి చెందినవారంతా మైదానాలకు చేరి పెద్ద పెద్ద పట్టణాలు కట్టి వాగరికతకు పునాదులు వేస్తే మాతృ స్వామ్యంవారు వీలై సంతవరకు అరణ్యాలలోనే ఉండి ప్రాకృతిక జీవితాన్ని ఆవలించించినారు. అయినా వారిద్దరి నడుమ సంబంధ బాంధవ్యాలు మాత్రం తెగిపోలేదు.

యీ విధంగా చరిత్రలో గతించిన సుదీర్ఘ కాలంలో యీవాటి ఆర్య-ద్రావిడ వాదం యీ వంశాలతోనే రూపుదిద్దుకున్నదా అని పిస్తుంది జిజ్ఞాసువు లెవరైనా పరిశోధిస్తే యీ వంశాల వెనుక యింకా ఎన్నెన్నో విశేషాలు బయటపడగలవు.

విన్నపం

ఉదయ సంధ్యారాగ
 విచిత్ర వర్ణ సమ్మేళనంలో
 ఉరికే కిరణ తరంగాల
 వింత వైభవ హాసరేఖవై-
 మలయానిల వీచికా పరంపరల
 భావ సుగంధ వీణీయపై
 మదుర స్వరఝరుల
 వినూత్న సంగీత లహరివై-,
 పూల తీవెల మృదుల
 పుష్పాదుల పెదవులపై
 నింగికేసి తొంగి చూచిన
 మరంద బిందు వాహినివై-,
 వినీల గగనాన విహరించు
 విహంగం గుండె గూటిలో
 'స్వేచ్ఛా'వాయువులు పీల్చుకున్న
 విముక్త రెక్కల నవ్వుడివై-,
 కఠిన శిలామయ తలంలో
 ముగ్ధ సౌందర్య శిల్పకళా రీతిలో
 వేత్రానంద విలసిత
 నవజీవన రాగిణీవై-,
 చదల మూకల స్వాంతంలో
 స్వాతి చినుకు జల్లువై విరిసి
 ఎండిన పుడమి గుండెల్ని
 సేదదీర్చే సస్యశ్యామల మూర్తివై
 కీర్తితో చరితార్థతతో
 నఫలమైన మానవత్వమా....!
 ఈ జన హృదాంతరాళాల్లో
 కరుణామృతవాహినివై పయనించు!!

అక్టోబరు

జీవనగీతం

కన్ను పొడుచుకున్నా కరగని యీ చీకటిలో
 ఎన్ని కన్నీటి బిందువుల్ని రాలాచను....
 ఎడతెగని ఈ ఎడారి దారులలో
 ఎన్ని వత్సరాలు పయనించాను....
 వినిర్మలమైన ఈ మనో విహాయనంలో
 ఎన్ని ఊహాసౌధాలు నిర్మించుకున్నాను....
 చిత్ర విచిత్ర భాసితమైన ఈ ప్రకృతిలో
 ఎన్ని అనుభూతులు దాచుకున్నాను....
 నిరంతరం సాగే జీవన పోరాటంలో
 ఎన్ని అనుభవాలు గడించుకున్నాను....
 ఎండిన మాకుల గుండెల్లో కదలాడి
 ఎన్ని శిశిరాల శిరాలను స్పృశించాను....
 వికసించిన పువ్వుల్లో పరాగ రేణువునై
 ఎన్ని చైత్రమాసాల మధురిమలు చవిచూశాను....
 వెన్నెల వెళ్ళని పొత్తిళ్ళలో కూర్చోని
 ఎన్ని సార్లు అనందాబ్ధిలో ఓలలాడాను....
 వేడి కిరణాలు నెత్తిపై మొత్తినపుడు
 ఎన్ని సార్లు విషాద సాగరంలో మునిగిపోయాను..
 ఎంతో వైరుధ్యమైనది జీవితం!
 వింత వైవిధ్య భావాల భూషితం!!

చేతన

గుండెలో
 వీణ మ్రోగుతుంది
 అపశృతులు నవరిస్తూ
 అనురాగం వివరిస్తూ.

గుఱురులో
గువ్వ పలుకుతుంది
పేచ్చకు సంకేతాలిస్తూ
స్వచ్ఛతకు సందేశమిస్తూ!

గూటిలో
దివ్వె వెలుగుతుంది
చీకటిని కరిగిస్తూ
చైతన్యం రగిలిస్తూ!

కొమ్మలో
పువ్వు పరిమళిస్తుంది
కంపును తొలిగిస్తూ
ఇంపును అహ్వానిస్తూ!!

కా లం
కడుపు నిండినవాడికి
వినోద సుధా లహరి!
కడుపు నిండనివాడికి
విషాద వ్యధా విభావరి!!

శ్రీ సి. కామేశ్వరరావు

ఊహించకుండా జీవించలేం

ఊహలు వాస్తవాలు కాకపోవచ్చు,
అంతమాత్రాన—
ఊహించకుండా జీవించలేం

అభేదాలవి క్షీర నీరాల్లా.
అంతర్యుతాలవి పువ్వుల్లో దారాల్లా.

ఊహ లేంది ఊపిరి లేదు—
పూపిరి లేంది పూహ లేదు—
ఊహల్లో వున్నోడు వృధాజీవియని—
అపోహలో అవహేళన చేయకండి.

అదే నిజమైతే ఏమౌతారు?
తలలు దించుకుంటారా?
తప్పుప్పుకొని చప్పట్లు చరుస్తారా?

ఇప్పుడివి వార్తలే కావు?!

ఇప్పటివరకు
సూర్యుడు తూర్పున ఉదయించడం,
భూమి సూర్యునిచుట్టు తిరగడం,
నీరు పల్లానికి ప్రవహించడం,
నిప్పుకాల్చడం లాంటివికొన్నే నిత్యసత్యాలు.

ఇప్పుడు
వీటికితోడు యీ కొన్నింటిని చెప్పుకోవాలి.
మూకుమ్మడి హత్యలు—
తెర్రంస్తుల ఘాతుకాలు—
న్వయం ప్రతిపత్తికై సాగే సమరాలు—
బాంబుల ప్రేలుక్కు—
ఇప్పుడివి చెప్పుకోదగిన వార్తలు కావు.
ఎప్పుడింటే లెమ్మనుకొనే వాస్తవాలు!!

క మ ల్

ఒక చిన్న పాఠభేదం - పెద్ద చర్చ

మహాభారత విరాటపర్వంలో బీముడు ద్రౌపదిని ఊరడిస్తూ అన్న వాక్యాలలో ఒక శ్లోకం కందార్కర్ ప్రాచ్యవిద్యా సంకేధన మందిరం ప్రకాశనశేషిన సంకేధిత ప్రతిలో ఇట్లా ఉంది

“షా దీర్ఘం కమ కాలం త్వం మాసమధ్యర్థ సమితమ్
వార్తే త్రయోదశే వర్షే రాక్షో రాక్షీ భవిష్యసి” (20, 13)

[ఇక నీవు ఎక్కువ కాలం వహించనక్కరలేదు ఎర్థ మాసం ఎక్కువతో కూడిన మాసం (అనగా ఒకటిన్నర నెలలు) కమ గరిగిఉంటే దానిను పదమూడవ ఏడు పూర్తయిన వెంటనే నీవు మహారాజుని అవుతావు.]

దీనినిబట్టి అనాటికి ఇంకా వారి అజ్ఞాతవాసం ముగియడానికి ఒకటిన్నర నెలల వ్యవధి ఉన్నట్లు అర్థమవుతున్నది ఆ మరునాటి రాత్రి కీచకవధ, ఆ మరునాడు ఉపకీచకవధ జరిగిన పిమ్మట అంతఃపురానికి వెళ్ళిన పైరంద్రి (ద్రౌపది) ని సుధేష్ఠ సవినయంగా రాజ్యం వదిలి వెళ్ళిపోమంటే ద్రౌపది “త్రయోదశాహ మిత్రం మే రాజా కమతు భామిని” (23 27) (ఇంక పదమూడు దినములు మాత్రం రాజు నన్ను కమించును గాక) అంటుంది. ఈ వాక్యం దాదాపు ఇదే రూపంలో అన్ని ప్రతులలోనూ ఉంది సంకేధిత ప్రతి దీనిని విస్సందేహ పారంగా పేర్కొన్నది. అంటే అనాటికి అజ్ఞాతవాస కాలం పదమూడు దినములు మాత్రం మిగిలి ఉన్నట్లు విస్సంకయంగా తెలుస్తున్నది. పై లెక్కకి యీ లెక్కకి సుమారు నెల రోజులు తేడా వస్తున్నది కమక బీమ వాక్యంలో “మాస మధ్యర్థ సమితమ్” అన్న పోరం పరిశీలించారి సంకేధిత ప్రతిలో ‘ఆ మాటలక్రింద వంకరటింకర గీత పెట్టబడి ఉండటం ఈ పాఠం సందేహస్పద మని సూచిస్తుంది కాని యీ పాఠం పరిశీలించేముందు ఇంకొక పారి కాంగణనం చెయ్యాలి

* గీతా ప్రెస్ ప్రతి, శ్రీపాద దామోదర సాతవ లేకర్ ప్రతి, దక్షిణాత్య ప్రతి - సంపాదకులు టి ఆర్ కృష్ణాచార్య, టి. ఆర్. వ్యాసాచార్య. “కమకు”కి బదులు “కమ్యతు” అని కొన్నిటిలో ఉండటమే చిన్న తేడా.

వాండవులు విరాట నగరంలో అజ్ఞాతవాసం ప్రారంభించిన వది నెలల తర్వాత కీచకుడు ద్రౌపదిని చూశాడు (13, 14). కీచకుడు తనను వరాధించిననాటి రాత్రి బీమునితో అ వృత్తాంతం చెబుతూ “కీచకోఽయం నుదుష్టాత్మా పదా పార్థయతే హి మామ్” (20, 17) (దుష్టుడైన కీచకుడు నన్ను పదా ప్రార్థిస్తున్నాడు) అని ద్రౌపది అన్న వాక్యాన్నిబట్టి ఆమె తిరస్కరించినా ప్రతి దినమూ ఆమెను కీచకుడు వేధించసాగాడని తెలుస్తున్నది. తర్వాత మరునాటి ఉదయం కీచకుడితో మాటాడి రాత్రి నర్తనా గారానికి రమ్మని ద్రౌపది చెబుతుంది. వాడికి తాను అట్లా చెప్పి రట్లా వాడు నర్తనాగారానికి ఒక్కడే వస్తాడనీ తిరిగి ఆ మద్యా హ్నమో సాయంకాలమో వెళ్ళి బీముడికి ఆమె చెబుతుంది.

“తమగ్ధం ప్రతిబల్పంత్యాః కృష్ణాయాః కీచకేన హ
దివిపార్థం సమభవన్మాసేనైవ సమం నృప.” (21, 18)

[యీ సంగతి బీముడికి చెప్పడానికి తాను ప్రతీక్షించిన ఆ దినంలో అవిశిష్టమైన నగం లగం మాసంతో సమానంగా ద్రౌపదికి గడిచింది) అన్న వాక్యాన్నిబట్టి కీచకుడు ఆమెను ఒడవరచడానికి నెల రోజులు ప్రతిదివం ప్రయత్నించాడని ఊహించవచ్చును అంతకుముందు నెల రోజులుగా కీచకుడి గురించి బీముడికి చెప్పాలనే ద్రౌపది అనుకొంటున్నది కాని సహించి ఊరకొంటున్నది అని అభిప్రాయం ఇందావటి వధి నెలలూ యీ నెలా కచ్చితంగా కాక కొద్దిరోజులు ఇటూ అటూగా తీసుకోవాలి. అంటే అప్పటికి పదకొండున్నర నెలలు పూర్తయ్యాయన్నమాట తర్వాత కీచకుల హత్యవార్త కౌరవ వరకి చేరడానికి కొన్నిరోజులూ అనంతరం కౌరవులు విరాట నగరంపై దాడి జరపడానికి కొన్నినాళ్ళు పట్టింది ఆ విధంగా సుకర్మ విరాటనగర దక్షిణ దిశలో గోవులను పట్టిననాటికి ముందే పాండవుల అజ్ఞాతవాసం పూర్తయిందని కవి స్పష్టంగా చెప్పాడు. (30, 1-2).

కౌరవ వరకి కీచక హత్యవార్త చేరిననాటికి కొద్దిరోజులు మాత్రమే అజ్ఞాతవాసకాలం మిగిలి ఉండగా దుర్యోధనుడు దానిలో

చాలాభాగం గడిచింది, కొంతకాలం మాత్రం మిగిలి ఉంది, వారి జాడ తెలియలేదు అని (25, 2-3), కట్టుడు వారిని ఇంకా బాగా వెతికిందాలని (25, 8-12) అంటారు. దుశ్శాసనుడు వారు చచ్చి పోయి ఉంటారు కనుక విశ్చింతగా ఉండవలసిందే (25, 14-17). అంతేతప్ప కీచకుడిని చంపినవాడు భీముడయి ఉంటాడని, పాండవులు విరాట నగరంలో ఉండవచ్చునని వారికి ఆలోచన కలుగలేదు. తర్వాత సుశర్మ విరాటాధిపి దండించడానికి దండెత్తి వెళ్తాననగానే కౌరవులు పాండవుల సంగతి ఉపేక్షించి విరాటనగర దండయాత్రకి సన్నద్ధులయ్యారు (29). పాండవులు విరాట నగరంలో ఉండవచ్చునని ఊహించి దుర్యోధనుడు వారిని తెలుసుకొనే యుద్ధితో ద్వీవిధంగా వ్యూహం వన్ని గోహరణం జరిపాడని కొన్ని మహాభారత ప్రతులలో కనిపించే గ్రంథభాగం సంశోధిత ప్రతిలో ప్రక్షిప్తంగా తొలగించబడింది. కనుక ఆ భాగం మహాభారతంలో లేదు, కౌరవులకి ఆ ఆలోచన లేదు.

అట్లునుడిని చూసి ఇతడు అజ్ఞాతవాసం ముగియకముందు వ్యక్తుడయ్యాడని దుర్యోధనుడంటే (42, 46) భీముడు అనాటి కాలగణన పద్ధతులని పేర్కొని ప్రతి ఐదవ ఏటా రెండు అధిక మాసాలు ఉంటాయని (పంచమే పంచమే పర్వే ద్వౌ మాసా వువ జాయతః), ఆ విధంగా ఆ పదమూడేళ్ళకి ఐదు నెలల పన్నెండు దినములు అధికంగా వస్తాయని చెప్పి అదంతా కూడా పాండవులు ఒప్పందం ప్రకారం పూర్తిచేశారని అందుచేతనే అట్లునుడు ప్రకాశకుడయ్యాడని నిర్ధారణ చేశాడు (47, 1-5) దుర్యోధనుడది అంగీకరించాడు అయితే, దుర్యోధనాదులకి గాని, ద్రోణాదులకి గాని యీ కాల గణనం ముందుగా ఎందుకు తెలియలేదు?

దీనికి రెండు కారణాలు చెప్పవచ్చును. క్రీస్తు తర్వాత తొమ్మిదవ శతాబ్దంనుంచి మాత్రమే బాగ్రద్రమాన సూర్యమాసాల సమీకరణంలో ఉత్పన్నములయే అధికమాసాలు ఎక్కడ ఉందని అన్నది సువిహితమైంది. లాతరుమునుపు అధిక మాసాలు ఎక్కడ ఉందనిన్న విషయంలో ఏకత్వం లేదు ఒక్కొక్క రొక్కొక్క విధంగా పాటించేవారు. అందుచేత చివరికి దేళ్ళకి అదనంగా చెందిన నెలమీద క్వాడ్రాంట్లు కౌరవ పాండవుల కాల గణనాలో తేడా వచ్చిఉండవచ్చును. అందుచేతనే అజ్ఞాతవాసం ఇక క్వాడ్రాంట్లలోనే పూర్తవుతూ ఉంటే ఇంకా కొంతకాలం వ్యవధి ఉన్నట్లుగా దుర్యోధనుడు మోసాడు. అజ్ఞాతవాసం సుస్పటికి పూర్తవుతుందని దుర్యోధనాదులు అదివరకు భీముణ్ణి అడిగి ఉండరు.

రెండవ కారణం కౌరవుల ప్రమత్తత కూడా కావచ్చును. కీచక హత్య గురించి వినినా కూడా పాండవుల ఉనికిని వారు ఊహించకుండా గోహరణ సంరంభంలో మునిగిపోవడం దీనిని సమర్థిస్తుంది.

ఈ చర్చవలన భీముడు ద్రౌపదిని ఊరదించిననాటికి సరిగా పదిహేను దినాలు అజ్ఞాతవాసం మిగిలిఉన్నట్లు విశ్చితమవుతున్నది. వ్యాసారంభంలో ఉదాహృతమైన శ్లోకం సుప్రసిద్ధములైన గీతా ప్రెస్ ప్రచురణలోనూ శ్రీపాద దామోదర సాతవలేకర్ ప్రచురణలోనూ ఇట్లా ఉంది.

“మా దీర్ఘం క్షను కాలం త్వం మానమర్థంచ సమ్మితమ్
పూర్ణే త్రయోదశే వర్షే రాజ్ఞాం రాజ్ఞీ భవిష్యసి.” (21, 17)

దీనికి సాతవలేకర్ ఇచ్చిన తాత్పర్యం - ఇక నీవు ఎన్నో దినాలు ఈ మఠాలు సహించనక్కరలేదు. సమయం పూర్తవడానికి ఇహ పదిహేను దినములు మాత్రమే మిగిలి ఉంది. పదమూడవ ఏడు పూర్తవగానే నీవు మహారాజుని అవుతావు - అని. ఇక్కడ “మాన మర్థం చ సమ్మితమ్” అన్నది పాతం. అర్థం మానం సంమితం - అని దీనికి అన్వయం. ‘చ’ అన్నది కేవల పాద పూరణకి వాడిన తప్ప మరియు అన్న అర్థంలో కాదు (అమర కోశము 3.4.5). సంమితము అనగా అంతటి పరిమాణము కల అన్న అర్థం. గ్రహించగా అర్థ మాన పరిమితమైన కాలము అని ఇక్కడ అర్థం సరిగా కుదులుతోంది. సంమితము అనగా సంయుతము అన్న అర్థం గ్రహించి మానమూ దానితో కూడిన అర్థమాసమూ వెరసి ఒకటిన్నర నెలలు అని కూడా ఈ వాక్యానికి అర్థం చెప్పవచ్చును. ఇంతకన్నా పై అర్థం ఎక్కువ సరళం గానూ సందర్భానికి తగినట్లుగానూ ఉంది. సంశోధిత ప్రతిలోని “మాన మర్థం సంమితమ్” అన్న పాతానికి ఒకటిన్నర నెలలనే తప్ప వక్షం వోడలన్న అర్థం రానేరదు.

కనుక ఈ శ్లోకంలో సంశోధిత ప్రతిలోని పాతంకన్నా ప్రసిద్ధ సాధారణ ప్రతులలోని పాతం సరైనదేగా తోస్తున్నది. కాని సంశోధిత ప్రతిలోని పాతాన్ని తిరస్కరించేముందు అసలు ఆ ప్రతి నిర్మాణం ఎట్లా జరిగి దో విచారించాలి.

అనేక ప్రతులని పరిశీలించి ఎక్కువ ప్రతులలోని పాతాన్ని ప్రధాన వాతంగా ఇచ్చి తక్కువ ప్రతులలోని పాతా తరాలు అధిస్థాపించి ఇచ్చారు. తక్కువ ప్రతులలోని గ్రంథ భాగాలను ప్రక్షిప్తాలుగా తొలగించారు. వీటిని అనుబంధంలో మోపించారు. ప్రక్షిప్తాల విషయంలో వారు చేసినది ఒప్పు కావ

చును గాని ఎక్కువ ప్రతులలోని పాఠాలు ప్రధాన పాఠాలుగా గ్రహించడం సర్వదా ఒప్పు కాకపోవచ్చును. సరైన పాఠం అప్పుడప్పుడు తక్కువ ప్రతులలోనిదే కావచ్చును. పైగా ప్రధాన పాఠ విర్ణయంలో సంశోధిత ప్రతి నిర్మాతలు అర్థానికన్నా వదలకే ప్రాధాన్యం ఇచ్చినట్లుంది. సాధారణ ప్రతుల నిర్మాతలు అనుసరించిన పద్ధతి ఇది కాదు. వారు అన్ని హెచ్చు పంఖ్యలో ప్రతులు పరిశీలించి ఉండకపోవచ్చునుగాని వారు పరిశీలించిన ప్రతులవిబద్ధి అర్థం దాగా కుదరేటట్లుగా పాఠాలు గ్రహించి శ్లోక శాస్త్రర్యాలు రచించారు. అందుచేత సాధారణ ప్రతులు ప్రక్షిప్త సంకీర్ణమై గ్రంథ విస్తృతి కలిగిఉన్నా శ్లోకాల అర్థాలకి ఊతి ఉండదు. సంశోధిత ప్రతిలో ప్రక్షిప్త గ్రంథభాగాలు తొలగి పోయినా కొన్నిచోట్ల అర్థం కుదరదు. దీనికి కొన్ని ఉదాహరణలు చూపుతాను.

ఉత్తరుడు తన రథాన్ని కృష్ణుని రథంతో సరిపోల్చుతూ గుర్రాలు సుగ్రీవ మేను పుష్ప శైల్య పలాహకముల వంటి వంటాడు (గీతా ప్రెస్, విరా, 45, 20-24). అన్ని ప్రతులలోనూ “శైల్య” అని ఉంటే సంశోధిత ప్రతిలో శైల్యకి బదులుగా “నైల్య” అని అర్థరహిత పాఠం ఉంది (40, 20). శైల్య అన్న పదం తక్కువ ప్రతులలోనిదని అప్రధాన పాఠంగా అధ్యుపాధికలో మాత్రమే ఇచ్చారు. ఈ మాట ఉద్యోగవర్ణంలో కూడా (81-19, 58) రెండుసార్లు వచ్చింది. అక్కడ కూడా “నైల్య” అనే అర్థరహిత పదం ప్రధాన పాఠంగా ఇచ్చారు. నైల్య శబ్దానికి శైల్యమనే కృష్ణుడి గుర్రమన్న అర్థం ఏ విమంతులలోనూ లేదు.

బ్రాహ్మణుడు బకాసురుడికి తన కుటుంబంనుంచి ఒకరిని తోటసంగా పంపడానికి దుఃఖిస్తూ “దిగిదం జీవితం లోకే గతసార మనర్థకమ్” (గీతా, ఆది, 156, 20) (ఓ ఓ! ఈ లోకంలో జీవితం సారహీనమూ అనర్థకమూ అయినది) అంటాడు. అన్ని ప్రతులలోనూ ఈ పంక్తి ఇట్లాగే ఉంది. కాని సంశోధిత ప్రతిలో “దిగిదం జీవితం లోకే నలసార మనర్థకమ్” అని అనలసారమ్ అన్న అర్థంలేని వారిం ఇచ్చారు (145, 20). “నల” క్రింద పునరావృత పెట్టి ఆ పాఠం సుందేహమైనదని సూచించారు. అంటే ఎక్కువ ప్రతులలో అక్కడ సరైన పాఠం వారికి దొరక లేదన్నమాట. అధ్యుపాధికలో “గత సారమ్” అన్న తక్కువ ప్రతులలోని పాఠం ఇచ్చారు. ఈ పాఠం ప్రధానంగా గ్రహిస్తే అర్థం కుదుటతోంది కదా! లేదా అవగ్రహం తొలగించి “దిగిదం జీవితం లోకే నలసార మనర్థకమ్” (జీవితం గడ్డివం విస్సారము) అన్నా అర్థం కుదుటతుంది. నన్నయభట్టు దీనిని

“నలసారము సంసారము” (ఆది, 6, 2-48) అని తెలిపిందాడు. సంశోధిత ప్రతిలో ఇచ్చిన “అనలసారమ్” అన్న ప్రధాన పాఠంతో అర్థం కుదరదు. అవగ్రహంతో కూడిన పై పాఠం నల శబ్దానికి అర్థం తెలియని వ్రాయసకాళ్ల పొరపాటు వ్రాత వలన ఎక్కువ లిఖిత ప్రతులలో ఉండడం, దానిని సంశోధిత ప్రతి నిర్మాతలు ప్రధాన పాఠంగా గ్రహించడం జరిగిందా:

అందుని తన తమ్మునికిచ్చి భీష్ముడు వివాహం చెయ్యి దూనినప్పుడు ఆమె “అబ్రవీద్ధ సతీ తదా” (సాతపతేకర్ 102, 60) (ఆమె నవ్యతూ* ఇలా అన్నది) అని సాధారణ ప్రతులలో ఉండగా సంశోధిత ప్రతిలో “అబ్రవీద్ధ సతీ తదా” (96, 47) అని అర్థరహిత పదచ్ఛేదం ఇచ్చారు. సంశోధిత ప్రతిలోనూ దాని ననుసరించిన ప్రధాన మూలగ్రంథ ప్రతి*లోనూ రెండింటిలోనూ ఈ పదచ్ఛేదం ఇలాగే ఉంది కనుక ఇది అచ్యుతం కాదు. ఇలాంటి ఉదాహరణలు ఎన్నో చూపవచ్చును

సంశోధిత ప్రతి నిర్మాణంలో ఆ సంపాదకులు ఎదుర్కొన్న సమస్యలు చాలా గొప్పవి. 1936లో ప్రకాశితమైన విరాటపర్వ ప్రతి సంపాదకులు రఘువీర తన ఉపోద్ఘాతంలో ఇట్లా వ్రాశారు — “అవుట్ ఆఫ్ ఎ బోటర్ ఆఫ్ 1834 స్టాన్ ఆఫ్ ది కన్స్టిట్యూటర్ బెన్స్టన్ ది ఎడిటర్ ఈస్ ష్యూర్ ఫార్ ఓన్లీ అబవుట్ 360 స్టాన్. ది రెస్ట్ బేర్ ది వేవీ రైన్, యైవర్ ఫార్ ఎ పార్ట్ ఆర్ ఫార్ ది హోర్, యాన్ ఇండికేషన్ డట్ ది మానుస్క్రిప్ట్ దు నాట్ పర్మిట్ ఎ క్లియర్ ష్యూ ఆఫ్ ది కామన్ సోర్స్. అండ్ దెస్ ఫార్ ఒన్ ఫోర్ట్ ఆఫ్ ది ఎంటయర్ ఎస్టాబ్లిష్మెంట్ ఆఫ్ ది నైరాలా, ది సీక్వెన్స్ ఆఫ్ స్టాన్, కనెక్టెడ్ అర్ ఈవెన్ డిస్కనెక్టెడ్ విత్ ది అర్డర్ ఆఫ్ ఈవె బ్స్, ఈస్ ఫార్ ప్రమ్ సర్జన్.”

* హసతి అన్నది పాడనీయం ప్రకారం హసంతి అని ఉండాలి. కాని ఇట్లాంటి అపాడనీయాలు సుహృదారణంలో కోల్పోయి.

* భండార్కర్ ప్రాచీనిదా; సంశోధన మందిరంవారు తయారు చేసిన పాఠాలకు సంశోధిత ప్రతి చెబు విధాలు. ఒకటి ప్రధాన గ్రంథం, అప్రధాన పాఠం అధ్యుపాధికలు, తొలగించిన ప్రక్షిప్తాల అంబించాలతో కూడిన సృష్టాద్భుతం. రెండవది కేవల ప్రధాన గ్రంథం మాత్రం. ఒక్క ఈ రెండవ గ్రంథం మాత్రం చూస్తే ఇక పాఠ తరాలు తెలియవు. అందులోని వారమే కుద్ధ పాఠమన్న భ్రమ కలుగుతుంది.

సంకోధిత ప్రతిలో పై క్లౌకంలోని “మానమధ్యర్థ వంటకమ్” అన్న పదాలక్రింద సంపాదకులు పైప చెప్పిన తరంగరేఖ ఉంది. అంటే పాఠం సరైనదో కాదో వారే నిర్ణయంగా చెప్పకాలరన్నమాట. కాబట్టి దాని స్థానంలో వారు అదమృచికలో అప్రదాన పాఠంగా ఇచ్చినదీ, సుప్రసిద్ధ పాదారణ ప్రతులలోవిదీ అయిన అర్థవంతమైన “మాన షర్థం చ సంమితమ్” అన్న పాఠం గ్రాహ్యం.

సంకోధిత ప్రతి విరూణం చాలా గొప్ప కార్యమే. దాని వలన చాలా ప్రక్షిప్తాలు తొలగిపోయి కొంతవరకు అసలు గ్రంథం విద్వారితమయింది. కాని కొన్ని కొన్ని పాఠాలు పునః పరిశీలించవలసి ఉంది. పాఠానికి అర్థం కదా ప్రదానమైనది.

ఎక్కువ ప్రతులలో ఉన్నంతమాత్రాన అర్థం కుదరని పాఠాలు వలని ప్రయోజనమేమిటి? కనుక సంకోధిత ప్రతిలో అర్థశ్రేణం ఏర్పడినచోట్లలో వండిత పరిష్కృతములైన ప్రసిద్ధ పాదారణ ప్రతులలోనుండి అర్థ నిర్ణయం-జరిగిన పాఠాలు గ్రహించి ప్రదాన పాఠాలుగా వాటిని ఇచ్చి మహాభారత సాధు సంకోధిత ప్రతిని క్రొత్తగా నిర్మించవలసి ఉంది. సంకోధిత ప్రతిలోని ఆ పాఠాలు అదమృచికలో ఇవ్వవచ్చును. వండితులచేత క్లౌక తాత్పర్యాలు, కూడా రచించజేసి ప్రచురించాలి. అప్పుడే పరిశీలకు సంకోధిత మైన సుబోధమైన మహాభారత ప్రతి లభ్యమవుతుంది.

ఈ సహకార్యం ఏదై నా సుప్రసిద్ధ సంస్థ చేపట్టుతుందని ఆశించుదాం.

పుస్తకాల పాపులో...

ఒ బ్బి ని

క్రైస్తుగేట్లు తీసి ఉన్న ఆనకట్టని

ఫాటో తీసినట్లున్నాయి

పుస్తకాల ర్యాకులు.

ఓ రోజు ఓ సమయంలో

కాలువంచున చేరిన నీటి నురగలాంటి పుస్తకం

ఆబగా

రెండు చేతుల్లో కూర్చోబడి

కళ్ల గాలితో రెండు పేజీలు కరగడం మొదలయ్యింది.

మరో నాలుగు పేజీలు మడతలు బడ్డాయి

మరుసటిరోజు.

....

ఇంకా కొన్ని పేజీలు ఇంగుబడ్డాయి

ఇంకో రోజు.

ముక్కుమీసి కోపంతో

సేల్పుమెన్ కస్సు బుస్సు రాగం ఆలపించిన రోజు

చివరి నాలుగు పేజీలు చదివేస్తే

నురుగు కరిగిపోయే సమయం.

....

పుస్తక పుష్పాన్ని పట్టుకున్న బాబాయి

కళ్లనుండి నీరు ప్రవాహంలా

కాళ్ళ చేతులు హార్మోనియంలా

....

కరుణాకరు డనతారమెత్తాడు

సేల్స్ మెన్.

ఆ అబ్బాయింట్లో ప్రత్యక్షమయ్యింది

ఓ పుస్తకం ఉచితం ..

చర్మవ్యాధులకు

అతి గాఢంగా పనిచేసే అమృతాంజన్ డెర్మల్ ఆయింట్మెంట్

చర్మవ్యాధులకు ఉపయోగపడే సాధారణ అయింట్మెంట్లు ఎక్కువగా చర్మం లోపలకు ప్రవేశించలేవు. కాని అమృతాంజన్ చర్మరోగ నివారణ ఔషధాలు విశిష్టంగా వేరిఉండడంతో అమృతాంజన్ డెర్మల్ అయింట్మెంట్ మాత్రము లోపలకు ప్రవేశిస్తుంది. సాధారణ చర్మవ్యాధులను అతి శీఘ్రంగా నిర్మూలించి చర్మాన్ని పూర్వస్థితికి తెచ్చి సహజంగాను ఆరోగ్యవంతంగాను ఉంచుతుంది. అమృతాంజన్-డెర్మల్ అయింట్మెంట్ తామర, గజ్జి, దురద ఇతర చర్మ రోగాలకు అదర్శమైన నివారిణి. నేడే కొనండి!

అమృతాంజన్ లిమిటెడ్ 42-45, లజ్ చర్స్ రోడ్డు, మద్రాసు 600 004

Amrutanjan Limited

ఆ దిన పు వే ట

కన్నడ మాఠం :
త. రా. సు.

రాత్రి పడుకొంటు గంటల పనులు. వల్లది అకాళంలో వానమణులు కమ్ముకుని చీకటి చిమ్ముచీకటిగా మారింది. పోలీస్ కానిస్టేబుల్ నం: 127, శివన్న, డ్యూటీ పోయంట్లో నిలుచుని వున్నాడు. మణులు కమ్ముకున్న అకాళంలోనే అతని మనసు కూడా నల్లబారి వుంది. మామూలు ఉల్లాసం లేదు. వెల తివర. పొద్దున్నుంచి కాపీకి, తిండికి కక్కుర్తిగా వుంది. రోజూ, ఎవరై నా ఒకరో, ఇద్దరో గిరాకీలు దొరికి, 'కాకాయ, లవణాయ' కాపీ ఖర్చుకయినా గిట్టుతుందేది. ఎంత లేకున్నా, చివరకు, ఇంటికి వెళ్ళేటప్పుడు మరుసటిరోజుకు కూరగాయలూ, పెళ్ళాముటు ఒక మూర పూలూ కొనుక్కుని వెళ్ళేందుకై నా చేతికి లంచం దొరుకుతుందేది. ఆ రోజు అతడి పాలిటికి దుర్దినం. ఒక రెండ జాల ముఖం కూడా చూడటానికి వీలుపడలేదు. పొద్దున్నుంచి సాయంత్రండాకా మావరిందెంటుగారి ఇంటి పని వుండటంచేత అలా అలా విహారం చేయడానికి అవకాశం దొరకలేదు సాయంత్రమయిన తర్వాత జట్కాలూ, బస్సులూ సంచరించని మారుమూలలో డ్యూటీ పడింది. ఏదై నా మృగం వలలోకి వడు తుందేమో, రోజు ఖర్చుకా గిట్టించుకుందామని చాతక ప్రతం చేశాడు. లాభం లేదు. ఎవరి గ్రహచారమూ చెడలేదు. చివరకు వీడిలకు కూడా చిల్లిగవ్వ లేక అంగడి దొరస్వామికో వీడి తిరిప మడిగి ఇప్పించుకోవలసి వచ్చింది. ఎక్కడలేని విసుగూ అవ రించింది అతడికి. నాయంకాలమయింది. మునిమాపు వేళయింది చీకటి పడింది నిర్మలాకాళం మణువట్టి, ముఖం చిట్టించి, మెంపు మెరిపించి, తిరిమింది. అతడి అదృష్టం కళ్ళు తెరవలేదు

ఇకేం, డ్యూటీ ముగిసే సమయ ముపన్నమైంది. వాన వచ్చేందుకు ముందు వీరే చల్లగాలి జోరుగా వీస్తోంది. అల్లంత దూరాన ఎవరో ఒకరు వేగంగా పైకిలు తొక్కుకుంటూ వస్తూ న్నారు. కంటిలో కన్ను పెట్టుకుని చూశాడు శివన్న; పైకిలు దీపం వెలుగుతోంది. నిరాశతో నిట్టూర్పు వదిలి, ముఖం వక్కుకు తిప్పుకునేటంతద్లోనే, దూరంలో కనిపించిన పైకిలు దీపం దగ్గరి కొచ్చినపుడు కనిపించలేదు. ఒక్కుమ్మడిగా నృత్యం చేపించి అతడి ఎడ. ఇంతకూ అతడి దేవుడు అతడి చేతిని వదలేదు.

అక్టోబరు

తెలుగు అనువాదం :
శ్రీ శంకరగంటి రంగాచార్యులు

దీపం గారికి అరిపోనేమాత్రమేమి? తన దగ్గరికి వచ్చినప్పుడు దీపం లేదు కదా? దబాయస్తే ఎనిమిదజాలు తప్పక దొరుకుతా యని ముఖం ముడివేసుకుని లేచి విభజిల్లాడ్లు దగ్గరికి, ఇంకా దగ్గరికి, ఇతడి దగ్గరినే వచ్చింది పైకిల్. తుర్రాకసారి చూసి అచ్చితపరచుకున్నాడు. నిజంగానే దీపం లేడి!

"దిగండి కిందికి?" అధికారవాణితో గద్దించాడు శివన్న.

"గాలికి దీపమరిపోయిందయ్యా. ముట్టించుకునే వచ్చాను. అరిపోయింది గమనించలేదు" పైకిలువాలా దీపమరిపోయి నందుకు కారణం వివరించాడు.

"ఈ కాకమ్మ గువ్వమ్మ కథలన్నీ నమ్మేవాళ్ళకు చెప్పండి. నా ముందర విప్పకండి మీ పురాణం. మీలాంటివాళ్ళని వేలాదిమందిని చూశాన్నేను" శివన్న గద్దించాడు.

"లేదండీ. నిజంగా ఇప్పుడే దీపమరిపోయింది. నిజం చెప్తున్నానండీ నేను"

"ఊ. హరిశ్చంద్రుడు. నీవాక్కడివేకదా నిజం చెబు తుందేది?" బహువచనంనించి ఎకవచన సంబోధనకు దిగాడు శివన్న - ఆసాటు మెతకవారడం గతువించి.

"అలా అయితే నేనేం అబద్ధం చెబుతూన్నా నేమండీ?"

"ఊహ. నీవు కాదు అబద్ధం చెబుతున్నది; నేను కదూ? లేకుంటే, నా కళ్ళు గుడ్డివి. పోలీసువాళ్ళ ముఖం చూసిన వెంటనే అరిపొమ్మని దీపానికి పారం నేర్పించావేమి? వదవయ్యా, స్తేషనుకు. ప్రొద్దున మ్యాజిస్ట్రేటు ముందు చెప్పుదువుగానీ నీ కథ."

"నా మాటలు వివండి"

"సరి! మాటలు వినాలట. అందుకిప్పుడు విరామం లేదు. కేసు ముగిసిన తర్వాత జరిమానా యిచ్చిరా. తర్వాత నెమ్మదిగా కూచుని మాట్లాడుకుందాం. ఇప్పుడు నడు స్తేషనుకు "

"ఈసారి క్షమించండి. తప్పయింది." ఇలా అయినా,

తన్న ఒక్కోవడం వల్లనయ్యా, మెతకబాగుతాడేమోనని అలోచించాడతడు.

“క్షమించేందుకు నేనెవడిని? నేను కూడా ఒక బంటుని. చెప్పేదేమున్నా కోర్టులో చెప్పుకో. ఇప్పుడూరికే తొందర కలిగించకు. కోపించుకుంటే నేను మంచివాడిని కాను, చూడు!”

“అది కాదండీ....”

“ఏయ్! నీ ‘అదికాదండీ’ కింక అగ్గివడ! మంచిమాటల్లో స్టేషనుకు రావయ్యా అంటే, లేనిపోని మాటలన్నీ పెంచుతాడు. ఇప్పుడేమి నీవు పూరికే వస్తావో, లేదో?” అంటూ ఓర్పు వశించిన వాడిలా మండివడ్డాడు శివన్న. పైకియవాలాకూ అది తెలిసినట్లగు పించింది. మెల్లగా జేబులో చేయిపెట్టాడు. శివన్న మనస్సు కూడా విచ్చుకుంది. అతడు జేబులో చేయిపెట్టి తడుమాడు కున్నాడు. ఇప్పుడే మంచి మాటలు ప్రారంభించాలి అన్నది శివన్న అనుభవంతో అభ్యసించిన మనస్తత్వకావుం.

“అదికాదండీ” అతడి చేయి జేబువద్దకు వెళ్ళినంతనే బహువచన సంబోధన మళ్ళీ ఆరంభమయింది. “అదికాదండీ. మీరు చూసేందుకు కాలేజీలో చదువుకునే యువకుడిలా వున్నారు. మీలాంటి తెలిసినవాళ్ళే ఇలా చేయవచ్చునేమండీ? ఎవరి మంచి కండీ సర్కారువాళ్ళు చట్టంచేసి వుండేది? మీరు పైకిళ్ళకు దీపాలు ముట్టించుకుని వస్తే, మా పొట్టలు విండుతాయేమండీ? మండికి తొందర కలుగకూడదని చట్టం చేస్తే, ఇదేనా మీరు చదువుకున్న వాళ్ళు దానికి చూపే మర్యాద?”

శివన్న మెల్లగా మాట్లాడడానికి ప్రారంభించిన వెంటనే, అతడి మనస్సు కరిగింది అని తెలిస్తే యేమో అతడు జేబులో పెట్టిన చేయి బయటికి తీసి చేతిగుడ్డతో ముఖం కుడుచుకుంటూ, “ఖండితంగా చెబుతూన్నానండీ నేను. ఇలాంటి చిల్లర నిషయాల కంతా అబద్ధం చెప్పేవాడిని కాను నేను. నిజంగా దీపం ముట్టించు కునే వచ్చాను. పాడు గారి. ఎప్పుడారిపోయిందో అది కూడా తెలిలేదు. వరీక్షించాలంటే, మీరే ముట్టి చూడండి. ల్యాంపు ఇంకనూ వెచ్చగా ఉంది.” అంటూ మళ్ళీ మాటలకు లంకించు కున్నాడు

శివన్నకు ఎక్కడలేని కోపమూ వచ్చింది ఈసారి.

“కాదయ్యా, మళ్ళీ మొదలు పెట్టావే, నీ పుక్కిటి పురాణం. నన్నిక్కడ సర్కారువాళ్ళు జీతమిచ్చి నియమించి వుండడం నీ దీపం చల్లగుందో, వెచ్చగుందో వరీక్షించేందుక్కాదు”

“నిజం చెప్పినా నమ్మకపోతే నేనేం చేయాలండీ?”

అకోబరు

“అదే చెప్తాన్నా. నీవేమీ చేయవద్దు. స్టేషనుకు వడ అని చెప్పాను గదా?”

మొన్నవట్టి గగనం చినుకులు రాల్చుతోంది. చినుకులు రాలడం మొదలవడంతో శివన్నకు తొందర కూడా వేక్కువవు తోంది. అయితే అతడు ఇటు స్టేషనుకూ బయలుదేరడు; అటు అక్కడే తీర్మానమూ చేసుకోడు.

“ఇప్పుడు నీవు మంచి మాటల్లో బయల్దేరుతావో, లేక రెట్టవట్టి లాక్కుపోతావో?”

“ఏమండీ, లాక్కుపోతామ, గిక్కుపోతానంటూ కానా జోరుగా మాట్లాడుతారు? కొంచెం గౌరవంగా మాట్లాడండి.”

“అరే, వడవయ్యా. గౌరవం కావలసినవాడిని గౌరవ్యలా ఇంట్లో వుండార్చింది. దీపం లేకుండా పైకిలు వేసుకుని వచ్చి, లేనిపోని గౌరవాన్ని గూర్చి మాట్లాడతాడు నా ముందు!”

“చూడండి. మీరలా మాట్లాడకండి,”

“పోరా, పోరా, పోరగా! నీలాంటి పోరగాళ్ళని వేలాది మందిని చూశాను. మాట్లాడవద్దంటావ్? ఏం మొరుగుతావో, మొరుగరా, చూద్దాం.”

అందుకతడు ఏమి జవాబు చెప్పేవాడో యేమో, శివన్న విగుప్తాన్న విడికిలి ఏమి ఉత్తరం చెప్పేదో యేమో అంతలోనే ఎవరో లక్షణంగా చూడూ, జలతారు తలపాగా ధరించినవారొకరు వచ్చి, “ఏమయ్యా, గోం?” అన్నారు. వేరేవాళ్ళయి వుండే శివన్న ‘మూసుకొని పోవోయ్, నీకెందుకు’ అంటూ దణాయించి వంపివుండేవాడు. అయితే ఈ ఆసామి పైభవోపేతంగా సూటు వేసుకుని, నిగనిగలాడే జలతారు పాగా ధరించి, చేత దంతపు విడి గల వాహ్యో కర్ర వట్టుకుని వచ్చివున్నాడు. ఎవరో, ఏమో! అసలే చన్నీళ్ళు చల్లబుచ్చుకుని తాగే కాలం! అందుచేత వినయ విధేయతలతో గోలకు దారితీసిన కారణం వివరించాడు. ‘ఏం లేదండీ, సార్. దీపం లేకుండా పైకిల్ తొక్కుకుంటూ వచ్చారు. స్టేషనుకు రాండి అన్నాను. లేనిపోని వంచాయితీ చేస్తున్నారు సార్.’ అన్నాడు.

శివన్న మాటలు ముగించేటంతలోనే, అతడు, “అలా కాదు, సార్, మంచి సమయానికి వచ్చారు మీరు. పైకిల్ దీపం ముట్టించుకునే వచ్చాను, సార్. పొడైన గారి చూడండి, సార్. ఎలా రయమని వీచుతోందో? మనుషులే దీని దాడికి తట్టుకోలేరు. చురి, దీపం తట్టుకోగలదా? ఆరిపోయింది. అలా అని చెబితే ఇతడు నా మాట నమ్మటంలేదు”

“మీరే చెప్పండి, సార్. ఇతడి మాట నమ్మాలా? నా కళ్ళు నమ్మాలా? దీవం లేదనడం నా కళ్ళు చూస్తున్నాయి. ఇతడు మాత్రం అప్పటినుండి తను వట్టిన మొండివట్టును అంటి పెట్టుకు కూర్చున్నాడు.”

“నా మాటా నమ్మకండి. ఇతడి మాటా నమ్మకండి. దీవం ముట్టి చూడండి, సార్ - ఇంకా వేడిగానే వుంది”

ఆ దీపాన్ని తినివేయాలనేటంతటి కోపం వచ్చింది శివన్నకు. అదీకాక, మూడవవాడి పంచాయితీ వినేటంతటి ఓసిక కూడా ఉండలేదనికీ. అయితే, ఏం చెయ్యాలి? జలతారు పాగా, పర్ట్ మూటూ, దంతపు పిడి వాహ్యాశిశ్రూ! అదృష్టమీద భారం వేసి పూరకయ్యాడు.

మాటుదారి దీవం ముట్టుకుని చూశారు - వాగ్వాదం నడిచేటప్పుడు. లంచానికి ఓడిపోని సాక్షిలాగా వెచ్చగా వుండటానికి దీవమేమి ప్రాణముందే వస్తున్నా ఎంతైనా నత్తుడి కదా, కొంత సేవల్లోనే చల్లగై వుంది. వారు సైకిల్ వాలా, శివన్నల ముఖాలను తడెకంగా చూశారు. ఏమి చెబుతారో అంటూ వాళ్ళిద్దరూ ఆత్రంగా ఉన్నారు. సైకిల్ వాలా ముఖం అబద్ధాలు చెప్పేవాడి ముఖంలా లేదు. అయినా అతడు మాత్రం ఏమి చెప్పగలడు. దీవం చల్లారి పోయి వుంది కనుక! అయినా వారు సైకిల్ వాలాలాంటి అనుభవ రహితులు కారు. శివన్న ముఖం చూసి తెచ్చికోలు నవ్వుతో, ‘ఇక్కడ రండి’ అని పిలిచారు సైకిలువాలాను.

శివన్నకు ప్రాణసంకటం. మాటుదారి సైకిలువాలాకు ఏమని బోధిస్తాడో, చేతికందిన ముద్ద ఎక్కడ నోటికందక పోతుందో, ఇక ఈ పాపి, ‘ఏదా, స్టేషనుకు వస్తాను’ అంటే, సుఖంగా ఇంటికి పోవడానికి బదులుగా స్టేషనుకు పోయి దావాలి కదా, ఈ ఉపద్రవం ఎందుకొచ్చిందిరా భగవాన్ ఈ రోజు? అంటూ మనసులోనే క్విన్సెన్ మాత్రలు మింగుకూన్నాడు.

అంతలోనే మాటుదారి సైకిల్ వాలాకు ఏమో చెప్పి, శివన్ననైపుకు తిరిగి ‘నీ పేరేమయ్యా?’ అన్నారు. శివన్న ప్రాణం గొంతులో ఇరుక్కుంది. ‘శివన్న, సార్’ అన్నాడు గ్రుక్కిళ్ళు మింగుతూ. “ఇక్కడ చూడు, శివన్నా, ఇలాంటి పొరపాట్లు ఒక్కొక్కసారి తెలిస్తో, తెలియకో జరుగుతాయి. ఏం చేయాలి? ఊరికే కొట్ట కచేరీలకు తిరగడం వద్దు. ఏమున్నా ఇక్కడే నష్టాలు చేసుకుని పంపించు పాపం - వీరిని ఇంటికి. ప్రొద్దుకాని పొద్దు.” అని, “ఏమండీ, మీరు కూడా అలా మాట్లాడకూడదండీ. ఎలానో నష్టకుపోవాలి. పోలీసువాళ్ళు కూడా

మనుషులేగా? వాళ్ళకు దయాదాక్షిణ్యా లుండవా? ఇంత పొద్దులో అతడికి మీరు కావాలి; మీకతడు కావాలి. ఎలానో ఇక్కడే నష్టకుని ఇళ్ళకు పొండి” అంటూ చెప్పి, వెళ్ళిపోయాడు బాటు కాళ్ళు టపీ టపీమనిపిస్తూ. శివన్న యాంత్రికంగా నలాం కొట్టి, తన వలలోని మృగంవంక చూశాడు. వారు మాట్లాడిన మాటలు విని, అతని హృదయంలో ఆక పొటమరించింది.

“పోనీ వదలండి. ఈ సంగతి మరచిపోండి” అంటూ సైకిలువాలా మళ్ళీ జేబులోకి చెయ్యి పెట్టాడు. కలగా మారి పోయిన శివన్న ఆక మళ్ళీ కనబడే ఆకారాన్ని ధరించ ప్రారంభించింది.

“నారిలాంటి పెద్దవాళ్ళు చెప్పినాక మరేం చేయాలి చెప్పండి” అన్నాడు శివన్న పట్టు వదిలి.

అతడు ఏమోతీసి పిడికిటిలోనే మూసిపెట్టుకుని, శివన్న వైపు చేయి చాచాడు. శివన్న పిడికిటిలోనే చూశాడు. ఎంత అనటం కనబడలేదు. అయినా చాచాడు చేయి. అతడు తన చేతిలో వుండేదాన్ని శివన్న చేతికి చేర్చి “ఇంతే ఉండేది. క్షమించాలి” అన్నాడు. శివన్న తీసి చూశాడు. ఎనిమిదవారి వెండి నాణెం. వేరే దినం, వేరే సమయంలో అయితే ఇచ్చినవాడి ముఖానికే దాన్ని తీసి కొట్టేవుండేవాడు. అయితే అన్ని దినాల్లా కాదు ఆ దినం. అదీకాక, అతడు “ఇంతే వుండేది” అంటూ చెబు తున్నాడు కూడా. ఊరక వాగ్వాదమెందుకని, ‘చూడండి సార్. నేనలాగా లంచానికి నోరు తెరిచేవాడిని కాదు. అయినా ఆ పెద్ద వారు చెప్పినాక, వారి మాట తీసివేయడాని కవుకుందా? వెళ్ళండి, పాపం. పొద్దయింది.” అన్నాడు. అతడు ‘ద్యాంక్స్’ అంటూ చెప్పి, సైకిల్ ఎక్కటోకూన్నాడు. అంతలోనే యేదో మతికి తట్టి, మళ్ళీ కిందికి దిగి, అరిపోయిన సైకిలు దీవమంటించి, శివన్న ముఖం చూసి నవ్వి, బయల్దేరాడు. శివన్న కూడా నవ్వాడు. అతడికి అర్థమై వుంది.

ఇంతకూ వ్యర్థం కాలేదు అంతసేపూ వడిన కష్టం. ఖాళీ చేతుల్లో ఇంటికి పోవాలి కదా! అంటూ బాధపడుతూన్న శివన్నకు ఎనిమిదవారు చిక్కడం సంకోషంగా ఉంది. దూరంలోని గోపురం గంట 12 కొట్టింది. అతడికి బదులుగా వచ్చే పోలీసు వాడూ వచ్చాడు. అతడి దగ్గరనే ఒక వీడీ ఇప్పించుకుని, ముట్టించుకుని, ఈల వేసుకుంటూ ఇంటినైపు నడిచాడు. పేర్ హోటలులో గమగమలాడే ఒక లోటా కాఫీ తాగి, ఇక కట్ట వీడిలు కొనుక్కునిపోతే, మరుసటిరోజు మధ్యాహ్నం వరకూ పరవాలేదు. అయితే చాలా పొద్దుపోవడంవల్ల రోజూలాగ పెళ్ళా

నికీ పూలు తీసుకుపోవడం కాదు కదా అంటూ మనస్సులో వాదనలు పడుతున్నావని వన్నకు అదీ వరైందని అనిపించింది. "ఓం అతడికి. అయితే యేం? అమెకూ ఒక పాపు తాళపురింది కట్టించుకు వెళ్ళితే వరి. ఇద్దరూ వెనురువేయవచ్చు అని సమాధానపడుతూ, హోటల్ దిక్కుగా వేగంగా అడుగులు వేశాడు. అలస్యమైతే అతడు కూడా తలుపులు మూస్తాడనుకుంటూ.

హోటలు తలుపు మాత్రం ఇంకా తెరిచే వుంది. అయితే దాని ప్రక్కలోని వీడిల అంగడి నాయుడు అన్నదే తలుపులు మూయడం మొదలెడుతున్నాడు. అందుచేత హోటల్లోకి వెళ్ళే దుకు ముందే, వీడిల అంగడి కెళ్ళాడు. తలుపులు మూస్తూన్న నాయుడు, "ఏం కావాలి, శివన్నా? ఎందుకింత అలస్యం? రోజున మయిందా? లేక, ఇంకా ఇంటికి పోలేదా?" అంటూ ప్రశ్న వరంవర గుప్పించాడు. "లేదు నాయూ. ఇంకా రోజునమూ లేదు; ఏమీ లేదు. ఇప్పుడే డ్యూటీ ముగిసింది. అలా కాసే కాగి పోదామని వచ్చాను. ఒక కట్ట గజేట్ వీడిలివ్వు" అన్నాడు. నాయుడు వీడిలకట్ట తీసియిచ్చాడు. శివన్న అతడికి ఎవిమిదజాల నాణెం ఇచ్చాడు. నాయుడు ఆ నాణేన్ని అలానే గల్లాపెద్దెమీద పెట్టాడు. 'ఇంకా పోంచేయలేదంటావ్. పొగపైన మాంచి లేత మైసూరు తమలపాకు లొచ్చాయి. తీసుకోపోరాదా? ఒక రోజు యినా జల్పాచేయి." అన్నాడు. పూలు లేకుండా పోవాలే అంటూ

ఒకనా తమలపాకులివ్వు. జల్పా చేసివేద్దాం. ఎవరి నాన్న పొమ్మేం పోవాలి?" అన్నాడు. ఒక అనా తమలపాకులు ఎంచి యిచ్చి, మిగిలిన అరజాల పొడిచిల్లర శివన్న చేతిలో పెట్టాడు. నాయుడు. చిల్లర జేబులో వేసుకుని వెళ్ళిపోయాడు శివన్న.

ఇంకా హోటలు వాకిలి కూడా చేరలేదు - శివన్న. అంత రోనే, "ఏయ్, శివన్నా, రా, ఇక్కడ." అంటూ అరిచాడు నాయుడు. ఇదేమి గ్రహచారం దేవుడా అంటూ వెనుదిరిగాడు శివన్న. "మాంచి పెద్దమనిషిలా ఉన్నావు కదయ్యా వీవు? చీకటి పొద్దంటూ చెల్లని నానాన్నా, వీచిచ్చేడి?" అంటూ దణ యించి నాయుడు శివన్న ఇచ్చిన ఎవిమిదజాల నాణేన్ని అతని ముఖానికి వట్టి చూపించాడు. శివన్న చూశాడు. చూస్తే చెల్లని నాణెంలా కనవడలేదు. వేలిమీద పెట్టుకుని పైకెగిరించాడు. 'అంగ' అన్నది ఎవిమిదజాలు. కంచుకట్టం! "ఫరవాలేదయ్యా, పోలిపోడై యిలాంటి మోసమా చేసేది? డబ్బు లేకుందే, తర్వాత ఇస్తానంటే అప్పిచ్చేవాడివి కదా?" అన్నాడు నాయుడు. గాయం మీద ఉప్పు నూరినలా అయింది. శివన్నకు నోరు పెగల్లేదు. ముఖం తెల్లబోయింది. తమలపాకులూ, వీడిల కట్టా, చిల్లర డబ్బా - అన్నింటినీ అంగడిలోకే విసరిపారేసి బయలుదేరాడు!

విశ్వ తృప్తి లు శ్రీ చెన్నోజు రామమోహనరావు

దైనందిన జీవన కలత నిదురలు
ఆర్వో కలర్ కలల సిసి రిక్లు
జాగ్రదవస్థ జీవన బరువుల ఋక్కులు
ఈ నిస్తబ్ధ నీరవ చీకటి యామినులు
కిచురాళ్ల కింకృతాలు - శబ్ద పద్మపూహాలు
కృషివలుల ఆహారోత్పత్తి ధాన్య రాకులు
'విమీ కాని-విమీ లేని నుషుప్తి' నైరూప్య చిత్రాలు
రాత్రి రెండు గంటలప్పటి మేల్కొన్న నిశిత నిశ్శబ్దాలు
ఒక ఘడియ నిస్తేజాలు - వర ఘడియ తేజోవంతాలు
కవులు నృప్తించు కావ్యాలు - చదివి నృపించు
హృదయాలు

జీవవహిత జీవరహిత విశ్వ ప్రపంచాలు
శూన్య జడ చైతన్యాల ప్రవాహాలు
నిరామయ అఖండ వెలుగులు
తురీయ పిపాసలు - తాదాత్మ్యతలు - సంలీనాలు
శక్తియుత ఆత్మ శకలాల జన్మ రాహిత్యాలు
ఇలా—
ఈ అనంత మహా విశ్వానికి
ఎన్నెన్ని అనురాగ తృప్తిలో—
మరెన్ని అందాల అభినయ కౌశలాలో—

అనంత పునరావృత పరంపరలో...

డాక్టర్ గుమ్మనూరు రమేష్ బాబు

ఎన్నాళ్లదో
ఈ సాగర ఘోష
అనంతంగా
అద్యంతం నా అంతరాత్మలా!
కొండ లేన్ని శిలలైనా
శిలలేన్ని శిల్పాలైనా
ఆ శిల్పాలు అణువులై
సాగర గర్భంలో కలుస్తోంది
ఎన్ని చరిత్రలు అందులో కూరుకొనిపోయాయో
అందుకే అంత బడపానలం
నా గుండెలో మల్లే!

శిథిలాలు....
విషాద మధుర స్మృతులు
వగరు తీపి గుడుతులు
గత వైభవ సంకేతాలు
కనుమరుగైన వసంతాలు
అనుభూతులై
మరపురాని ఆంతర్య క్రతుల్లో
కలకలం రేపుతుంది
రేపు అంటే కళ్లు తెరిచే నా ఆశ
రెప్పలు రెప రెపలాడించుకొన్నప్పుడు
నాలో కలిగే కోలాహలం లాగున!

ఆశయమనే
చెలియలి కట్టను చేరుకోవాలని
పరువంపు ప్రాయాల
పరుగు పరుగుల పడచు కెరటాలు
ఎంతో ఆశతో
నాలో ఉన్నంత ఆశతో
ఉవ్వెక్కురుతూ వస్తే

చేరీ చేరకముందే ప్రాణత్యాగం
ఆశ నిరాశై నప్పుడు
నిట్టూర్చలేక నేను
నవ్వుని త్యాగం చేసినట్లు!
తలుపులూ తలపులూ రెండూ వారిపోయి
బీడువడి తల పండిన దేవళంలో
జీర్ణమైపోతున్న ప్రతిమ ముందు
కొడిగడుతున్న దీపం
గాలి వ్రేటుకు తప్పించుకొంటుందా
ఈ సగటు మనిషి కోరికలా
రెప్పలక్రిందే
గుండె పొరల క్రిందే
అణగారిపోతుంది తప్ప!

శిల్పి లేడు
కళా ఉండదు
చిద్ర శకలాలు ఉండవు
ఆనవాళ్ల జ్ఞాపకాలే ఉండవు
ఈ సాగరం చాల గొప్పది
మధించి పారేస్తోంది!
అంతఃసాగరం దాన్ని మించింది
అనంతాన్ని అద్భుతంగా దాచుకుంటోంది!

అయినా ఆ నీలి కెరటాలు వస్తూనే ఉంటాయి
ఉలి లయలు అలలు అలలుగా వినిపిస్తూనే ఉంటాయి
శిల్పాల కదలాడుతునే ఉంటాయి
మట్టి రేణువులు ఈదులాడుతునే ఉంటాయి
ఈ సముద్రగర్భం అగాధమౌతూనే ఉంటుంది!
ఎంతకూ అర్థంకాని అర్థి పెరుగుతునే ఉంటుంది!
ఈ చర్యలన్నీ చిరంజీవులు!
వీటికి ప్రత్యక్ష సాక్షి నిత్య కాల వ్రవాహం!

డా॥ చిలకమర్తి దుర్గాప్రసాదరావు

వసుచరిత్రకారునిపై కాళిదాసు ప్రభావం

అంద్ర సాహిత్య చరిత్రలో రాయల యుగమొక స్వర్ణ యుగం. ఈ యుగాన్నే ప్రబంధ యుగమని కూడ వ్యవహరిస్తూ ఉంటారు. ఈ యుగంలో వెలువడ్డ ప్రబంధాల్లో వసుచరిత్ర సానలఁదీరిన జాతిరత్నంగా చెప్పబడుతోంది. ఇది ఒక విలక్షణమైన మహాప్రబంధం. ప్రబంధముల వంక్తిలో దీనికొక ప్రత్యేకమైన స్థానముంది. రామరాజ భూషణుడు ఈ గ్రంథాన్ని రచించడానికి తన యావచ్ఛక్తి నుపయోగించి యున్నాడనియు; వసుచరిత్రమునందు శ్లేషయో, ధ్వనియో, శబ్దాలంకారమో, అపూర్వమగు భావసౌష్ఠవమో, వర్ణనా చమత్కారమో లేని పద్య మరుదముట సాహసము కాదని శేషాద్రి పేంకటరమణ కవులు పేర్కొన్నారు. ఈ వసుచరిత్ర తిరుమల దేవరాయనకు అంకిత మీయబడినది.

సాధారణంగా సంస్కృత కావ్యములు తెలుగులోని కనువ దింపబడటం అనాదిగా వస్తున్న సంప్రదాయం. కాని వసుచరిత్ర విషయంలో అది కారుమారై నది. ఆ కావ్య సౌందర్యానికి ముగ్ధుడైన కాళహస్తి కవి ఆ కావ్యాన్ని సంస్కృత భాషలోనికి అనువదించడంవల్ల ఆ గౌరవం ముమ్మోదటగా వసుచరిత్రకే దక్కిందని చెప్పాలి. అంతేగాక ఆ కావ్యం మఱిన్నో భారతీయ భాషలలోనికి అనువదించబడింది.

సాధారణంగా ప్రాచీన కవుల పోకడలను అనువదించడమో లేక అనుకరించడమో అర్వాచీన కవులకు పరిపాటి. వసుచరిత్ర కారుడు కూడ ఈ సంప్రదాయాన్నే అనుసరించాడు. ముఖ్యంగా శవికుల తిలకుడైన కాళిదాసు యొక్క ప్రభావం ఆయనపై ఎంతో ఉంది. ఈ తీరాన్ని శ్రీ శేషాద్రి రమణ కవులు తమ వసుచరిత్ర పీఠికలో సంక్షిప్తంగా ప్రస్తావించారు. ప్రస్తుతం ఈ వ్యాసంలో మఱికొన్ని విశేషములు సంగ్రహంగా పొందుపరచ బడుచున్నవి.

వసుచరిత్రకారునకు మహాకవి కాళిదాసుపై అమితమైన గౌరవముంది. ఆయన తన కావ్యాచారకలో ప్రాచీన కవులను స్తుతిస్తూ “నేను నీవను మాట వెనయించె నెవ్వడు” (1ఆ. 9స) అని పలికాడు.¹ ముఖ్యంగా వసుచరిత్ర కర్తపై కాకుంఠల

1. “త్యమేవాహం న సంశయః”

ఋమార సంభవాలు అధిక ప్రభావాన్ని ప్రదర్శించాయి. అసలు కాళిదాసును అనుకరించడం కోసమే కవి అటువంటి ఇతివృత్తాన్ని స్వీకరించియుండునని భావించడంలో తప్పేమీ లేదు. కాళిదాసుని పాఠ్యతి పర్వత పుత్రిక వసుకారుని నాయికయగు గిరికయు పర్వత పుత్రికయే. అంతేగాక ఆమె త-ద్రీ సాక్షాత్తుగా జగజ్జననికి అనుంగుఁ డమ్ముడగుట విశేషం. మఱియు కాళిదాసుని పాఠ్యతి పరి వసుకారుని గిరికయు ముగ్ధయే. కాని నాభ్యతిలోని పట్టుపల, కార్యదక్షత ఈమెలో అంతగా కన్పించవు. ఈ విధంగా పాఠ్యతి గిరికలకు చాల పోలికలు కన్పిస్తాయి. గిరిక బాల్యక్రీడలు, పాఠ్యతి బాల్యక్రీడలవలె కనిచే సహజ సుందరంగా వర్ణింప బడ్డాయి. గిరికపాత్ర ముఖ్యంగా బాల్యమందు పాఠ్యతిని, యౌవనమున శకుంతలను తలపింపజేయును.

వసుచరిత్ర కావ్యనాయకుడగు వసురాజు ప్రవేశము కాకుంఠల పొటకములోని దుష్కంఠుని ప్రవేశమును జ్ఞప్తికిఁ దెచ్చును. గిరికా వసురాజుల సమాగమం శకుంఠలా దుష్కంఠుల సమాగమాన్ని పోలియున్నది. వసుచరిత్రలోని మంజువాణి కాకుంఠలములోని ప్రియంవదవలె చతురవచో విలాపిని. నాయిక యగు గిరికయొక్క చెలులు ఆమె జన్మ వృత్తాంతాన్ని నాయకు డగు వసురాజుకు వివరించుట అభిజ్ఞాన కాకుంఠలములోని శకుంఠలా పృథ్వాంత కడనాన్ని పోలియున్నది. ఇతరుష్కంఠు నకు విదూషకునివలె వసురాజుకు కూడ సహచరుడు కలడు. కాని ఇతడు కాళిదాసుని విదూషకునివలె మృత్విందబుద్ధి కాక మిక్కిలి చతుఁడై గిరికా వసువుల సందానక ర్తగా వ్యవహరించును.

కాళిదాసు తన ఋమార సంభవంలో పాఠ్యతియొక్క ముఖ సౌందర్యాన్ని గూర్చి వర్ణిస్తూ.

“చంద్రం గతా వద్యగుణాన్న భుంక్తే
పద్మాశ్రితా చంద్రమసీ మభిభావం
ఉమా ముఖం తు ప్రతిపద్య లోలా
ద్విసంక్రయం ప్రీతి మనావలక్ష్యః” (1సర్గ. 43శ్లో)

అనే శ్లోకాన్ని రచించాడు. ఈ శ్లోకంలోని కల్పనా చమత్కృతిని ఆధారంగా గైకొని వసుచరిత్రకారుడు నాయిక

యగు గిరికయొక్క నేత్ర పొందర్యాన్ని వర్ణిస్తూ తనయొక్క పహజ శ్లేష కవనా చమత్కృతితో ఇంకను రామణీయకతను చూపిచేకూర్చినాడు.

“తన రాణీవ శరం వెలుంగడు నికా తత్వంబు లేగల్య తూ పునకుంజాలను వేగలీల యని యా పూముల్కులెగ్గించి క్రొన్నవ విల్కాఁడు నవాంబుతోత్పల విశాసంబీను మీనాక్షి లో చన ముద్వింటు మఱిఁవఁ బొల్పెనని నిస్తంద్రాణిక భాకులన్”

అమె నేత్రములు తెల్లదామర రేకుల కంటెను, నల్ల గల్య రేకుల కంటెను అతిశయించిన చక్కదనము గలిగి మన్మథ బాణముల వలెనున్నవని వర్ణించుటలో కాళిదాసుని ఉక్తివైచిత్రిని అనువరించినాడు.

కణ్వుడు శకుంతలను అత్తవారింటికి వంపు సందర్భంలో కాళిదాసు రచించిన శ్లోకములు సార్వకాలికములు సార్వభౌమికములు. అందువల్లనే “కావ్యేషు నాటకం రమ్యం నాటకేషు శకుంతలా, తత్రాపి స చతుర్థోఽకః, తత్ర శ్లోక చతుష్టయమ్” అనే నానుడి పండిత లోకంలో బాగా విస్తరించింది. ఆ శ్లోక చతుష్టయ సౌందర్యానికి ముగ్ధుడైన సుమిత్రాదులు అందలి కొన్ని శ్లోకములను అనుసరించకుండా ఉండలేకపోయాడు. గిరికను అత్తవారింటికి సాగనంపు మట్టంలో కవి ఆ యవకాశాన్ని పూర్తిగా వివియోగించుకున్నాడు.

“యా న్యత్యద్య శకుంతలేతి హృదయం సంస్పృష్ట ముత్కంఠయా

కంఠ స్తంభి త బాష్పవృత్తి కలుష క్షింతాఽదం దర్శనమ్
వైక్లవ్యం మమ తావదీ దృశమహా ప్నేహా దరణ్యోకనః
పీడ్యంతే గృహిణః కథం ను తనయా విశ్లేష దుఃఖైర్వృన్తైః”
(అభిజ్ఞాన శాకుంతలం 4-)

“హేమలతా నిభాంగికి నదీశ వివేక నవప్రవేళ దీ
క్షా మహనీయ మంగళము సర్వము సాంగముగా చుటించి య
క్కొమలిఁ జేరఁబిచ్చి తలగ్రుచ్చి కవుంగిటఁజేర్చి భూదర
గ్రామణి వల్కుగాధతర గద్గదికా మన విస్వనంబునన్”
(వసు - 654)

ఇటు “కంఠ స్తంభిత బాష్పవృత్తి కలుషః” - అనే కాళిదాసోక్తిని “గాధతర గద్గదికా మనవిస్వనంబునన్” అని ఎసుకాడు యదాతథముగా అనుకరించుట గమనార్హము.

అదేవిధంగా

“ఓశ్రావస్వ గురూన్ కురుప్రియసఖీ వృత్తం సపత్నీజనే
చర్త్య ర్విప్రకృతాపి రోషణతయా మా న్యప్రతీపం గమః
భూయిష్టం భవ దక్షిణా పరిణనే భాగ్యేష్యమత్సే కివీ
యా న్యైషం గృహిణీపదం యువతయోవా మా కులస్యాధయః”

-అనే కణ్వుని బోధనలోని సారాంశాన్ని వసుచరిత్రకారుడు రెండు పద్యాల్లో సందించాడు. మఱియు తన పహజవిద్యమైన

శ్లేష కవనా చమత్కృతితో ఇంకా కొంత రామణీయకతను చూపిచేసిపోయినాడు.

“జూలు మాటాడదు మఱియైనను గుర్తు
వ్యాహారమునకీ యహార్యతనయ
యావప్రమ గతిబూను మానంపు సవతు లే
చైన నీ దివ్య రత్నానుజాత
జాగయై యేర మీ అదొకవృతును మన
శ్రీలఁ బొంగియును నీ పిదుకన్య
యేకాకృతి వహించు విసురాగవృత్తికి
నపరాగ వృత్తికి నబ్జసహజ

తే॥ యచ్చెరువు విక యబ్బురం బిరిది యనుచు
విశ్వదాత్రీశ్వరులు మెచ్చ వెలయవమ్మ
యమ్మ భవదీయ చిత్ర గుణాతిశయము
వలన మాకెల్ల వన్నె రా మెలగవమ్మ (వసు-656)

“పతికృత దర్మకౌశలము వట్టునఁ దోడగునారి నారి దాఁ
దిత్తు శరణ ప్రదించి మదిబెట్టక యీశవివేళితాత్మయో
పతి సతి రాశికెక్కి యననతక్కుతిఁ గైకొను కన్య కన్య కా
శ్వత మతి నిట్లుగా మనిన వామయె వామ గదమ్మ కోమలీ”

ఈ పద్యములలో శ్లేషవలన అర్థహ్సర్తికి కొంత అటంకము వాటిల్లినను రామణీయకతకు భంగము వాటిల్లలేదు.
“యా న్యైషదం గృహిణీపదం యువతయో వామా కులస్యాధయః” అన్న కాళిదాసు వాక్యములలోని అభిప్రాయాన్ని వేటొకరిలో “కాశ్వతమతి నిట్లుగా మనినవామయె వామ గదమ్మ కోమలీ” అని సంతరించుట గమనార్హము ఇచ్చట వామయను శబ్దమును సందర్భానుగుణముగా ప్రయోగించుట కవి దాతుర్యమును సూచించుచున్నది.

మఱియు అదే సందర్భంలో కోలాహలాడు గిరికతో పర్కిన వల్కులలో

“ఈశై వాలవరీ ప్రతీర భజనం వీవిర్మల ప్రప్తరో
ద్దేకావాస మునీమ్మగార్భక శకుంతానఖ్యమున్ లేమి చిం
తాశల్యంబు వహింపకమ్మ” అను పద్యంలోని “మృగార్భక శకుంతానఖ్యమున్” మున్నగు పదములు అభిజ్ఞాన శాకుంతలాన్ని సాతకులచే తలపింపఁజేయడానికి కవి ఉపయోగించి యుండనోపునని భావించడంలో అసామంజస్యమేదియు నుండబోదని నా అభిప్రాయము.

ఈ విధంగా వసుకాచుడైన రామరాజభూషణుడు యదావ కాళం కాళిదాసును అనుకరించి రచన కావించాడు. ఇటువంటి విశేషములు గ్రంథమందింకను ఎన్నో ఉన్నప్పటికి గ్రంథ విస్తర వీతిచే వాటన్నిటిని పొందుపఱుప వీలుగామిఁ బాఠకుల స్వయముగా వరయఁ గోరుచున్నాను.

డిసెంబర్...

ఈ జామున మంచు పలుచ

తెల్లకాగితంలా నేలని తాకుతోంది.

చల తన్నెంటి లడసు దొరక్క

వీధునీ తిరుగుతోంది.

గడ ఎ ల దాగి ముడగుకుంటున్న పిల్లి శరీరంలో-

నేలని కొద్దివరకూ తవ్వి-అందులో గుప్పలా ఒదిగిన

కుక్క అంతరంగంలో

ఐలిమేరన దేవాలయంలో

గోడచాటు కూర్చుని చాలని బట్టలతో

వణుకుతున్న వృద్ధ బిచ్చగాడి హృదయంలో

చలి విశ్వరూపం కనిపిస్తోంది.

శాంతి కోసం...

ప్రకృతిని శ్వాసిస్తూ

విషాన్ని నిశ్వాసించే

ఈ మనుషుల మధ్య మనలేక

తగిలిన గాయాలని నెమరేసుకుంటూ

తగుల్తున్న గాయాల్ని ఒదార్చుతూ-

వర్తమానంతో రాజీ కుదరక

బవిష్యత్తు నూహించే ధైర్యం లేక

ఏ జామురాతో, ఈ విషవలనం నుండి

ఎడారులకేసి దౌడు తీయాలని-

నతమతవ వుతున్న నా మనస సేద తీర్చాలని.

శాంతికపోతాలు-హిమ సమూహాలు-తెల్లగులాబీలు

ఈ అంతులేని ముళ్ల డొంకలని దాటులేవని

దాటి మసలేవని, ఏ రాత్రి గర్భంలోనో

హద్దులే ఆ విశాల ఆడవిలో-వల్లని చంద్రుని నీడలో

ఏ చెట్టు దిండునా అడవే నేస్తం

నిశ్శబ్దంగా పారుతున్న సదియే నేస్తం

అక్కడ తెలగు బీలు ప్రకాంతంగా

వికసస్తాయి.

శాంతికపోతాలు హిమ సమూహాలతో

క స సేపం ప్రకటిస్తాయి.

వెన్నెల వసంతం

గజల్ ఆస్వాదనలో నన్ను మరచి నడుస్తున్నాను

దారి పొడుగునా మంచు పాడే పాటకు

చర్మం పుకాస్తోంది.

వీధంతా నిద్రమత్తుకు గురికాగా-

రాత్రి సుమాలు శీతగాలి చేత

ఏవో సందేశాలని పంపుతున్నాయి.

పెర్ఫ్యూమ్లా అవరించిన

నిశ్శబ్ద నేపథ్యంలో

స్వచ్ఛంగా వెలుగుతూ

న మా, నా నీడకు దారి చూపిస్తున్నాడు చంద్రుడు.

పసంక (క్రి) ఊరిని తన తెల్లని చీర కొంగులో

దావేసింది.

చలి ముంగు దుప్పటి కూడా

తన కుటుమిసి అంగీకరిస్తోంది.

అగిరుబత్తి గదినిండా పొగలాంటి

తన సోయగపు పరిమళాన్ని పరచి

మళ్ళీ గజల్ వినిపిస్తోంది!

రవి

కుమార భారతి - అభిషేక గాథ

'కుమార భారతి' ఆచార్య కుమృపూడి కోదేశ్వరరావుగారు రచించిన కావ్యకమలము. అందులో కుమారస్వామిని దేవతల వైశ్యాధిపతిగా నియమించే సమయంలో జరిగిన సుందరమైన అభిషేక ఘట్టం - ఈ వ్యాసంలో ప్రదర్శించడం జరిగింది.

కుమారస్వామి తాను పుట్టిన మూడు దినాలకే క్రౌంచ వర్షాన్ని శివధనుస్సుతో తొలించి రంధ్రం చేస్తాడు. అప్పుడు బ్రహ్మాండమైన శబ్దం ముల్లోకాలు దద్దరిల్లేటట్లు వస్తుంది. ఆ శబ్దం శత్రువుచేమో అన్న భయంతో ఇంద్రుడు తన పెద్ద వైశ్యాన్ని తీసుకొని ఆ శబ్దం వచ్చినవైపు వస్తాడు. పుట్టిన మూడు దినాలకే దిక్కుల జరాల తొండాల నెత్తుకొని ఘోరకారంతో పరిగెత్తునట్లుగా శివధనుస్సును వట్టి పెనపెట్టి అవల వేసినటువంటి కుమారస్వామి జన్మవృత్తాంతం (దీనిపై పూర్తి వివరణ కోసం చూ. 'కుమార భారతి-కుమార జననం', భారతి, ఏప్రిల్, 1989) ఇంద్రుడు బ్రహ్మచేవుని ద్వారా విని, చేప సేనా నాయకత్వాన్ని కుమారస్వామికి అప్పగించడానికి పూనుకుంటాడు.

షష్ఠి నేడు సరస్వతీ పైకతమల
సోమతీర్థాన దేవసేనా మనోజ్ఞ
ప్రభుతకున్ - వీని కఖిల శివంకరముగ
నిర్వహింపుమ - అభిషేక వర్షగాధ

(చతుర్థ కమలం - 56)

శరీరింపై కవచం కూడా లేకుండా శివధనుస్సు చేత పట్టుకొని ఉన్న చిట ప్రాయం గల కుమారస్వామి - చాలా విస్తారమైన ఇంద్రుని పైస్యం ముందు నిలబడి ఉంటాడు. అట్టి కుమారస్వామిని (చ 3-4) సేనానాయకునిగా అభిషేకించుమని ఇంద్రునికి బ్రహ్మ చెప్తాడు నేడు షష్ఠి. సరస్వతీ నదీతీరాన గల సోమ తీర్థంలో ఈ అభిషేక కార్యాన్ని నిర్వహించమని బ్రహ్మ నిర్దేశిస్తాడు.

బ్రహ్మచేవుని వాక్కులు ఇంద్రుని మనస్సులో చిత్తించి పుట్టంపజేయగా అర్ధరాత్రి క్లుప్తతో అధిక తేజోమయుడైన కార్తీకేయుని చూచి ఈ విధంగా ప్రార్థిస్తాడు (చ.క-57).

క వి రా జ వి రా జిత ము :

"జయ జయ రత్న సుసంగత కంకణ! వ్యర్థకిరీట దృషత్
ప్రసరా!
జయ జయ కుండల సంఘటితారుణి సాంధ్య కటన్థల చారుతరా
జయ జయ స్వర్ణ వికాస సగేశ్వష శక్తివిదారిక శత్రువరా
జయ జయ హే యుతకాసన కారణజన్మ జగద్ధిత కాంతికరా"
(చ క-58)

ఇక్కడ ఇంద్రునిచేత స్కందుని (కార్తీకేయుని=కుమారస్వామిని) కవిరాజ విరాజితములో స్తుతింపజేయడం అందంగా ఉంది. కవిరాజ విరాజితమైతే స్తుతి చేసుకోవడానికి వీలున్న సదక - ఈ సందస్సులో ఉంది. ఇక్కడ వద్యం వాదాలి తప్ప చదువకూడదు. వద్యం పాడినప్పుడే ఎఫెక్ట్ కమ్యూనికేట్ అవుతుంది. (భావల ముక్తసరిగా అభివ్యక్తం అవుతుంది). ఈ వద్యంలో ఒక అంతర్లయ విశ్రుగతిలో ఉంది.

"తల్లి జగత్ప్రసూత మణి తండ్రి జగత్పతి నీవు పుట్టి మూ
న్నాళ్లును కాసు లేదు భువనత్రయ దీప్యదుదార ధర్మ సం
వల్లత కూతకోల యగు వజ్రము కుంఠితమయ్యె త్వద్భుజా
వల్లవితోగ్ర శక్తి - త్రిభువమ్ములకున్ ఐతి వీర కాదగున్"

(చ.క-59)

'మీ తల్లిదండ్రులు జగత్తుకే తల్లిదండ్రులు. మరి నీవేమో ఎట్టి మూనాళ్లు కూడా కాలేదు ముల్లోకాలలో ధర్మాన్ని సంరక్షించడానికి ఊతలోలయైన వజ్రాయుధము ప్రస్తుతం అశక్తమయింది. నీ గొప్ప భుజ పరాక్రిమం మాస్తే నిజ గా ముల్లోకాలకూ పతి అయ్యే కావాల్సి ఉంది' - అని కుమారస్వామిని ముసినారా ఇంద్రుడు వేడుకుంటాడు.

దేవ సమూహమంతా విశ్మయంగా ఉంది. ఇంద్రుడు అంజలి ఘటించి భక్తితో త్రిదివలోకాధినాథుడైన స్వామిపై పే చూస్తూ ఉన్నాడు. శివరూపాన్ని ధరించినటువంటి కుమారుని ఆత్మ, స్రవించి శబ్దరూపమయింది.

అంతరి పుటించి భక్త్యాత్ముడై నవాని
త్రిదివలోకాదివాకుని తీరు గాంచి
ధృత కుమారతా శివ కృపార్థీ కృతాత్మ
పైకి ప్రవయించె శబ్దరూపము దార్చి (చ.క-61)

ఇక్కడ శివరూపం ధరించినటువంటి కుమారుని ముందు ఇంద్రుడు ఎంత వినయంగా భక్తిగా ఉన్నాడో ఈ పద్యంచూస్తే తెలుస్తుంది తప్ప వాక్యంలో చెప్పడానికి వీలువడదు. 'శబ్దరూపము దార్చి' అని కవి వాడటం ఇక్కడ గమనించదగ్గ విషయం. శబ్దము కూడా భగవంతుని లక్షణమే అవుతుంది. అంటే భగవంతుడు శబ్దరూపాన్ని దార్చబోతున్నాడు అని చెప్పడం భౌతికంగా మాత్రమే కాదు-శబ్దమన్నది భగవల్లక్షణాలలో ఒక ప్రముఖమైన లక్షణం. పేపుడు శబ్ద స్వరూపుడై జిహ్వతో (గురువుతో) చూడుకొని మూగవాని (నలుని) చేత ఇహ పర వాక్కులను పలికిస్తున్నాడు. అనే మర్మగర్భితమైన వేదాంత రహస్యమొకటి మనకు ఉంది. మానవుని మూగతనం. భగవంతుని లక్షణమైన శబ్దం గుండు లక్షణంతో చూడుకొని మానవునిలో ఉన్న మూగతనాన్ని (అచేతనాన్ని) పోగొట్టి శబ్దరూపం ద్వారా పలికిస్తున్నాడు - అంటే అచేతనత్వాన్ని చైతన్యం చేయడం భగవల్లక్షణం. అందుకే ఇక్కడ శివరూపం శబ్దరూపంగా మారిందని చెప్పడం. కవి ఒక శబ్దం ద్వారా ఎంత సత్యాన్ని చెప్తాడో జాగ్రత్తగా చూసుకోక తప్పదు. ప్రతి పదాన్ని పారకుడైనవాడు మెలకువగా చూసుకోవాలి. ముఖ్యంగా ఇటువంటి ప్రౌఢ కావ్యాల్లో శబ్దం వెనుక రెండు శబ్దాలను కూర్చడం ద్వారా ఎన్ని లోటలు దాగి ఉంటాయో తెలుస్తుంది. ఇదేమాట రెండు రకాలుగానూ చెప్పవచ్చు. ఇంద్రుని చూసి కుమారస్వామి 'ఈ విధంగా చెప్పెను' - అంటే పారకునికి మామూలు మాట అయిపోతుంది. కుమార రూపం శబ్దరూపం దాల్చింది అని ఎప్పుడైతే కవి అన్నాడో మనం కూడా కవి స్థానంలోకి పోయి ఆలోచించక తప్పదు.

కుమారస్వామి ఏమి చెప్తాడో అని దేవుని ప్రవచించడం
ఎంతో ఆనందంగా నిశ్చయంగా ఎదురయ్యున్నాడు (చ.క-62)

"కట్టా! మహామృతాంశస్సరిల పూజ్య సామ్రాజ్య దర్శ
పుట్టాంక వరిపాలనా విఘటిత నిర్మల కీర్తి వీవు
పుట్టి మూన్నాళ్లు కాని వసిపూప వినిగను నేనేడ
ఇట్టి లోకత్రయా భారధృతి యేడ పాడియా నీకు?

మ హా క్క ర :

శశికా స్నిగ్ధ కోమలాత్ముడు-జ్ఞాధరి ధనుః పాద
పశువతి కృపాలసమ్మితే పట్టగల్గుదు విస్మిత
వశ పడిన కయ, మున నాయపడగలనేమో కాని
ప్రసృపర బ్రహ్మ వాక్కుండె పై శిరోధార్యముగా

(చ.క - 63, 64)

మహాక్కర, మహాక్కరిలు సుఖాషణులు అనుకూలంగా ఉంటాయి ఎప్పుడైతే తెలుగు సుడికారాలతో చెప్పడం పై పదాలలో కనిపిస్తుంది - అంటే మహా భుజి దల ఎరాత్రమశారి అయినాదా ఈ క్రింద సుడికారాలతో, ఉచితంగా వినయంగా కార్తీయుడు ఇ ప్రసరి చెప్పడో చూడండి. 3 దేవేంద్రుడ సామ్రాజ్యం కాదు కదా స్వర్గాధిపతి. అయిపోవాలి అని పట్టా ఎనియో ఎదిరి, దాని. అందుకే మహాక్కరి, మహాక్కరిలు.

'వికలమైన మహా సామ్రాజ్యాన్ని ధర్మంగా పరిపాలించి నిర్మలమై, కీర్తి పొంది మహారాజువు సీమెక్కడ! పుట్టి మూన్నాళ్లు చూడ కాని పసిబిడ్డను నేనెక్కడ! ఇటువంటి ముల్లోకాలను వరిపాలించే భారమెక్కడ! (దీన్ని ఆచారంగా చేసుకునే ఇటీవలి ఆధునిక సుడికారం - నా సక్వీనంత లేదు నీ ఏదో అంటూండటం మనం వాస్తుంటాం. కాకపోతే ఈ ఆధునిక సుడికారంలో తన ఎక్స్ప్రియన్స్ తానే చెప్పుకుంటాడు. కుమార స్వామి వినయశీలుడు కనుక ఇంద్రుని అనుభవ కాలాన్ని (ఎక్స్ప్రియన్స్ ని), గొప్పతనాన్ని గుర్తించి చెప్తున్నాడు).

శశికా స్నిగ్ధ కోమలాత్ముడు, కొండను విల్లుగా చేసి కున్నవాడు అయినట్టి శివుని కృపచేత పట్ట చేపట్టగల్గి, యుద్ధ ములో ఏమిటే సాయపడగలనేమో కాని ఈ లోకత్రయా భార ఎప్పుడి నాకు నాధ, మా? ఆ పైని బ్రహ్మవాక్కు ఎట్లా ఉంటుంది? లోక శిరోధారి, ముఖముని అంతటి నీవెక్కడ, పుట్టి మూన్నాళ్లు కాని చెనేక్కడ మనం లో చక్రిని తెలుగు సుడికారం ఇక్కడ ఆ గ ఉండి ఎదో శివుని కయచేత విల్లు చేపగల్గి, కాని అ దిలో, పట్ట తెలుగు సుడికారం కాదు నయం కా అంది. ఈ వి యు ం ఉ అన్నిది పాత వ్యక్తిత్వాన్ని ఎగిరేద్దో చెప్తుంది. వాడ్ర ఎ తి ఉన్నదిస్థాయిలో ఉ దో సు తెలుస్తుంది అ తటితో పడలకుండా 'ప్రసృపర బ్రహ్మ వాక్కుండె పై శిరోధార్యముగా' అనటంతో ఈ స యు ఎరాకాష్ట చేయబడి

లోకాల కన్నతల్లి పార్వతీదేవి, అగ్నిదేవుడు అందరూ అక్కడికి వచ్చి చేరుకున్నారు.

తనయుని మూర్ధముం బుజికి తారకలందు ముద్రకుదించువులే చినుకగ లుత్తదృష్టియై శ్రీ శివతేజము మూర్తిగొన్న స్కందుని నును చూర్ణ కుంఠలము దువ్వుచు ముద్దిడుకో త్రిలో చనుడు విశాకృతిం గవిన చాడున వద్దమునిన్ సుతుం గనెన్

(చ.క - 81)

శివుడు కుమారుని చూసి కనులలో అనందభాస్పాలు పూర్ణగా దృష్టి కొంచెం లుత్తమయింది (లోపించింది). శ్రీ శివతేజాన్ని మూర్తిగొన్నటువంటి (అకృతి చార్చినట్టి) కుమారస్వామి యొక్క తల వెంట్రుకలను నిమిరుతూ (దువ్వుతూ) ముద్దు పెట్టు కున్నాడు. అప్పుడు శివుడు తన నిజరూపాన్ని అద్దంలో చూసు కొన్నట్లుగా తన కుమారుని చూసుకున్నాడు. ఇక్కడ ఒక తండ్రి తన రూపాన్ని అద్దంలో చూసినట్లుగా 'కుమారుణ్ణి చూసుకున్నాడు - అనడం ఒక అందమైన పోలిక. చాలా సహజ మైన పోలిక కూడా.

నన్నయ భారతంలో ఇదే విషయం ఈ భావననే చెప్తోంది.

“....పురుషుండు భార్యయందుఁ బ్రవేశించి గర్భంబున బుత్రుండై తాన యుద్భవిల్లుఁ గావున నట్లా దట్లాత్సమ్యవసి యేను నిది యాదిగాఁ గల వేద వచనంబుల యందును జనకుండును బుత్రుండును నను భేదంబు లేదు.”

(నన్నయ-మదాంధ్ర మహాభారతము అది. 4.85)

పురుషుడు భార్యలో ప్రవేశించి గర్భములో పుత్రుడవు కున్నాడు. అంటే తండ్రి కుమారుడిగా ట్రాన్స్ఫర్ అవు కున్నాడు. కనుక కుమారునికి తండ్రికి భేదము లేదు. తండ్రి అంగాంగమునుండి కుమారు డదేవిధంగా పుడతాడు.

అందుకే ఇక్కడ శివుడు అద్దంలో తన నిజరూపాన్ని చూసుకున్నట్లుగా కుమారస్వామిని చూసుకున్నాడని కవి అనటం.

అగ్ని అక్కడికి వచ్చి చేరుకున్నాడనుకున్నాం కదా. అగ్ని రాకతో అక్కడి వాతావరణం ఎలా అయింది అంటే.

అవిరళ చంద్రికా మృదు విశాంకువు స్వర్ణభమై వితప్త దు గ్ధ విధిగఁగా సుధా తుహినకాంతి కవోష్ఠము గాగ వచ్చె తా నెవని ముఖంబుగా నమరు లెల్లరు తృప్తులు దృప్తు లౌదు రా ప్రవిమల యాజ్ఞికాకృతీయు-నై దిక తేజసునై వ వహ్నియున్

(చ.క - 82)

మృదువైన తెల్లని ప్రకాశవంతమైన వెన్నెల మరగ బెట్టిన పాలరంగులాగా అమృతంవంటి మంచువెన్నెల కాంతులు అగ్ని రాకతో కలగజారివాయి.

ఈ వాతావరణాన్ని, కుమారస్వామికి జరుగుతున్న వైభవోత్సవాన్ని అగ్ని చూస్తున్నాడు. చూసి తనలో ఈ విధంగా అనుకుంటున్నాడు.

ఈ మృదువైన తేజమును నేన భరంపడి నేటి దాక ఎ ట్టో మఱి తార్చియుండిన నహో! ద్రుహితాండము తెల్పుకాళర త్సమయిక క్షిపాకర ప్రసన్న కళాపిత చంద్రికా యశ శ్రీమహితుండ నొడువను చింత కుమారుని జూచె వహ్నియున్
(చ.క - 83)

ఇక్కడ అగ్నిదేవుని మనఃప్రవృత్తిని కవి చక్కగా వర్ణించాడు. సాధారణంగా మనిషి ఫలితం దగ్గరకు వచ్చేటప్పు టికి మనస్సులో కొంత వ్యాకులం పడతాడు. కష్టపడి అందరూ ఒక కార్యాన్ని సాధించలేదు. కాని ఎవడైనా తన శక్తిమేరకు లేదా తన శక్తిని మించి ఆ కార్యాన్ని సాధిస్తే ఆ వచ్చిన ఫలి తాన్ని చూసి అరే. ఆ కార్యం నేనే చేసిఉంటే బాగుండేదేనే అని అనుకుంటాడు. కష్టం దగ్గర, కృషి చెయ్యటం దగ్గర అనుకోడు కాని ఫలితం దగ్గర మాత్రం ఆశిస్తాడు. అంటే ఆ మంచి రిజల్టు మాత్రం ఆశిస్తాడు కాని కృషిని గురించి ఆలోచించడు. ఇది మానవుని మనఃప్రవృత్తి. ఇలాంటి మనఃప్రవృత్తినే అగ్నిదేవుడు తనలో అనుకున్న విధానం ద్వారా కవి చాలా చక్కగా ప్రదర్శించాడు.

కుమారుని ప్రసవించటంలో గంగ వద్ద బాధ అంతా ఇంతా కాదు. శివుని మహా వీర్యాణువు అగ్ని మోయలేక బ్రహ్మాదేవుని సాయంతో గంగలో వదులుతాడు. అప్పుడు ఆ గంగాదేవి ఆ వీర్యాగ్ని తనపై దిన్నప్పుడు - అడుగున బాగా మంట మండుతున్నప్పుడు - పొయ్యిమీదున్న కుండలోని నీళ్ళు బుడబుడమని పొంగి తెల్లుకున్నట్లుగా బాధపడుతూ ముందుకు సాగింది. (దీని పూర్తి వివరణకు చూ. 'కుమార భారతి-కుమార జననం', భారతి, ఏప్రిల్, 1989). ఇలాంటి బాధ - బదువు మోయలేకనే అగ్ని ఆనాడు గంగాదేవిని వేడుకొని తనమీద మోప బద్ధ ఆ మహా వీర్యాణువును గంగలో విడిచి పెట్టాడు. ఆ మహా వీర్యాణువు మంచి ఉద్యవించినవాడే ఇప్పుడు అభిషేకము చేయించుకుంటున్న కుమారస్వామి. అది చూసి చివరిదాకా ఎట్టో కష్టపడి మోసిఉంటే ఇప్పుటి మనకీర్తి అంతా నాకే దక్కి

ఉండేది కదా అవి కుమారుని చూసి తనలో అనుకుంటాడు. ఈ భావన 'ఎట్టో' అన్న దగ్గర పద్యపాదం తెగిపోయింది. 'ఎ' పైన ఉచిత ఉంది. 'ట్టో' పైన దీర్ఘమూ ఉంది. దీనివ్వారా- ఎట్టో ఒకలాగా కష్టపడి కొంతకాలం కండ్లు (కన్నులు) మూసు కొని కష్టాన్ని భరించిఉంటే ఎంత బాగుండేది కదా అని అగ్ని దేవుని మనోభావన 'ఎట్టో' అన్న పదంద్వారా అభివ్యక్త మవుతుంది.

అగ్ని తర్వాత గంగాదేవి వస్తుంది. గంగ ఎలా వస్తుంది అంటే-

బిందురశీకల శ్వనన వంక్తి కరక్కు కరక్కు గాగమౌ
గంధిక మాత్స వంకజ సుగంధిలముర్ సనుదేర ముందు-స్వ
చ్చేందు మయాఖపాశి మెఱుగెక్కగ జేయుచు రత్నపాదుకా
సుందరభూష-సత్కవి విశుద్ధ వచోదృశ వచ్చె గంగయ్యన్.

(చ.క - 84)

ఎర్ర కలువలు, వినూత్న పద్యముల సువాసనలతో కూడు కొని చిక్కనైన శీతలమైన రేతగాలులు కరక్కు కరక్కుగా వ్యచ్చమైన చంద్ర కిరణాలను మెఱుగు వరచినట్లుగా - ఒక నత్కవియొక్క పరిశుద్ధమైన వాక్కులాగా గంగ వచ్చింది.

ఇంక కొంతసేపులో గంగ అక్కడికి చేరుకుంటుందనగా ముందుగా పూల సువాసనలతో కూడుకొని శీతలమైన రేతగాలులు వస్తాయి. ఇక్కడ చాలా సహజమైన వర్ణన ఉంది. గంగాదేవి చల్లగా ఉంటుంది. ఆమె వచ్చేటప్పుడు ఆమెమీదుగా పిల్లగాలులు వీచేటప్పుడు నదిలోని నీటిని తాకుతూ ఆ గాలులు రావటంవల్ల గాలి ఇంకా చల్లబడుతుంది. ఇది సహజం. ఇకపోతే చంద్ర కిరణాలు మొదటనే పిల్లగా ఉంటాయి. దానికితోడు గంగ అక్కడికి వచ్చినప్పుడు ఆ వెన్నెల ఇంకా ఎంత చల్లబడుతుందో మనం ఊహించుకోవచ్చు. గంగనది అంటే పరిశుద్ధం చేసే గుణం కలది అని అర్థం. పరిశుద్ధానికి మారుపేరే గంగ అన వచ్చు. ఈ గంగ ఎంత స్వచ్ఛంగా పరిశుద్ధంగా ఉందంటే ఒక నత్కవి వాక్కులాగా ఉంది అనటంలో ఎంత మధురమైన భావన! సాధారణంగా నత్కవి వాక్కు గంగలాగా పరిశుద్ధంగా ఉంది అని చెప్పడం ఒక పద్ధతి. ఇక్కడ నత్కవి వాక్కులాగా గంగ పరిశుద్ధంగా ఉంది అని చెప్పడంవల్ల నత్కవి వాక్కు కూడా అంత స్వచ్ఛంగా ఉంటుంది అని చెప్పడమే కాకుండా గంగ పవిత్రత ఇక్కడ ఎరివేట్ అయింది. భవభూతి నా నోటి నుంచి వచ్చిన మాట గంగలాగా పరిశుద్ధంగానూ, లక్ష్మీలాగానూ

ఉంటుందని తన వాక్కును గంగతో బోల్చాడు. తన వాక్కు అంత స్పష్టంగా, స్వచ్ఛంగా ఉంటుంది. ఇక్కడ కవి ఏం చేశాడంటే - ఉపమానంగా ప్రవీణమైన దాన్ని ఉపమేయంగా కల్పించి చెప్పాడు. తమక దీన్ని ప్రతీపాలంకారంగా చెప్ప వచ్చు. ఈ కావ్యమంతా అక్కడక్కడ విచిత్రమైనట్టి, విలక్షణ మైనట్టి, అందమైనట్టి మధురభావనతో కూడిన పోలికలు మనకు అగవడతాయి. వాటిని పాఠకులు ప్రత్యేకంగా జాగ్రత్తగా పరిశీలించుకోవాలి.

పై రెండు పద్యాలను (అగ్ని రాకను తెలిపేది-82, గంగ రాకను తెలిపేది-84) పరిశీలిస్తే అగ్ని రావడానికి, గంగ రావడానికి తేడా కనిపిస్తుంది. అది ప్రీ, పురుష స్వభావంలోని తేడా.

అక్కడకు వచ్చిన దేవతలందరూ వరస్సరం క్షేమ సమాచారాలతో కూడుకొన్న సంభాషణలు జరుపుకొన్న తర్వాత గంగను, అగ్నిని రత్నాననముల మీద ఆసీనులను గావించి చిరత్నాలతో వారిద్దరికి పూజ చేశారు. (చ.క-85)

కార్తిక మాస కుహిన శీకర చయమ్ము
వెంది వెన్నెల వెల్లులో కలిసి కురిసి
దేవ సేనాదిపాళిషేకావనరము

కై న పన్నీటి చిలువెల్లయై రహించె (చ.క-86)

అది కార్తిక మాసం. మంచు బిందువుల సమూహం నిర్మలమైన తెల్లని వెన్నెల వెలుగులో కలిసి చిన్న పన్నీటి ప్రవాహంలాగా దేవసేనాదిపాళిషేకం కోసం ప్రవహించింది. కార్తికమాసపు వెన్నెల ఎంత నిర్మలంగా ఉంటుందో, ఎంత తెల్లగా స్వచ్ఛంగా ఉంటుందో అందరి అనుభవంలో ఉన్నదే. ఈ అభిషేకం జరువడానికోసమే ఈ వెన్నెల మంచుబిందువుల నీటి సమూహంతో కలిసి కురిసింది. అనడంవల్ల ఇది హేతుత్వేక్ష.

దేవతలు కుమారస్వామికి అభిషేకం చేసేదానికి ముందుగా విఘ్నాధిపతి - వినాయకుడిని పూజించారు. ఆ విఘ్నాధిపతి వర్ణవాలింప ఇక్కడ చూద్దాం.

ఊర్ధ్వకుండాన సర్గ మథోవనత క
రాన లయము, ద్విదాభూతమైనదాన
స్థితిని - సూచించు భంగిమా త్రితయ హస్తు
ప్రణవమూర్తిని విఘ్నాధిపతిని గొప్ప (చ.క-87)

విఘ్నేశ్వరుని తొండము మూడు రకాలుగా శిల్పించబడి ఉంటుంది. ఒకటి - తొండం పైకెత్తినట్లుగా ఉండటం. ఇది

ఊర్ధ్వముఖం. రెండు - క్రిందికి దిండుకొన్నట్లుగా ఉంటుంది. ఇది అధోముఖం. మూడు - నడుమ రెండుగా కనబడేట్లు తొండముయొక్క చివరి భాగం పైకెత్తబడి కొద్దిగా దించినట్లు ఉంటుంది. ఇది ద్వీదావ్యావృత్తము. ఊర్ధ్వముఖం వర్గమును సూచిస్తుంది. అంటే పృష్ఠిని సూచిస్తుందన్నమాట. అధోముఖం ప్రళయాన్ని సూచిస్తుంది. ద్వీదావ్యావృత్తం వర్గం ప్రతివర్గం లయాన్నిత స్థితి నిర్వహణకిది సూచకం. అంటే పరిపాలనా నిర్వహణాన్ని సూచిస్తుందని తాత్పర్యం. ఓంకారంలోని ఆ-ఉ-ఋ-న-ర్గ-లయ- స్థితులకు సూచకాలై తే వినాయకుడు సూక్ష్మమైన ఓంకారం యొక్క వ్యక్తీకృత స్థూల రూపము (కుమార భారతి, పుట-57). అందుకే ప్రతి మంత్రానికి 'ఓం' అని ముందు పలుకుతాము. త్రిభంగిమ - కాలి దగ్గర, హస్తము లేదా మొదవద్ద శ్రీ నాట్యశిల్పం చెక్కబడి ఉంటాయి కొన్నిచోట్ల. ఈ త్రిభంగిమ అందాన్ని సూచిస్తుంది. చిన్నపిల్లలకు డ్యాన్స్ పాటిటీవ్. వారికి నాట్యం అనుకూలం. వారిలో అదే ఎక్కువగా కనిపిస్తుంది. ఏ కవి చేసినా నాట్యాయమానంగా వారి చేష్ట ఉంటుంది. వర్ణ కళలోనూ కళాతత్వాన్ని కల్గింపజేస్తుంది నాట్యం. ఓంకారానికి ఆకారమిస్తే అదే వినాయకుడు. అందుకే మొదటి పూజ విఘ్నేశ్వరునికి చేయడం. సాంప్రదాయపు సోపానాలు తెలిస్తేనే అందులో భావపొందర్యం తెలిసేది.

కుమారస్వామికి అభిషేకం చేసే సమయంలో ఎవరెవరు ఏయే కనులను ఎట్లా నిర్వహించారో ఈ కింద చూడవచ్చు.

గంధాంబులు చర్చి - మనసార మృగమదో

జ్వల రంగవల్లు లచ్చరలు తీర్చ

బిడుంబరమయ మృగాంక పీఠిక కుళా

స్తరణములో హిమగిరి రచింప

కృత్తికల్ సప్తమాతృకలు సేసలు వెట్ట

పుట్యాహ హేషంబు మునులు వలుక

హోమకార్య మమరేజ్యాదు నిర్వహింపగ

గంధర్వ బంధురగాన మెనగ

శంఖతూర్యాది మంగళస్వాన మెనగ

కాంతకుంభ కుంభానీత జహ్నువీ ప

విత్ర సారస్వతాంబువుల్ విబుధ గణ చ

మూఢవోత్తమాంగమునందు పోసె గురువు.

(చ.క - 88)

గంధము, పన్నీలు చర్చి; కస్తూరి, పునుగులతో అప్పరిలు రంగవల్లులు తీర్చారు. మేడిచెట్టు కలవతో వేసిన పీఠంపై మంచి దర్పలతో కూడుకున్న చాప వరదాసు. సప్తమాతృకలైన కృత్తికలు ఆక్షింతలు పెట్టారు. పుణ్యము, పవిత్రమైన ముహూర్తాన్ని మునులు విశ్వయించి చెప్పారు హోమకార్యాన్ని బృహస్పతి నిర్వహించాడు. మేలైన రసపత్తరమైన గానం గంధర్వులు పాడారు. శంఖతూర్యము మొదలైన మంగళ శబ్దాలు మ్రోగాయి. బంగారు కుండతో తెచ్చిన పవిత్రమైన జాహ్నువి వది, సరస్వతీ నదీజలాలు దేవ సేనానాయకుడైనటువంటి కుమారస్వామిపై దేవగురువైన బృహస్పతి పోశాడు.

అభిషేకము = వైదికకర్మ...దైవ శక్తులను అతనిలో నిక్షిప్తం చేయడం. అభి = చక్కగా; షేకము = తడవడము. పై సీసపద్యం నన్నయ శైలిలాగా ఎక్కడా విరగకుండా పోతుంటుంది.

స్పటిక మూర్తిపై వెన్నెల పాటినట్లు
వరువతి కుమారు తనువునన్ బ్రాకులాడె
చిలు తరగ కట్టి దివ్యాభిషేక సమయ
స్వర్గ గంగా సరస్వతీ స్వచ్ఛవారి.

నకల త్రైలోక్య ధర్మ సంస్థాపనమున
బూనియున్నట్టి కొమరు నా మూర్ధవదము
విమలజల నేత్ర తల్లి చుంబించినట్లు
తరళజలమూర్తి శ్రీ గంగ దబకలాడె.

(చ.క - 89, 90)

పాలరాతిపై వెన్నెల వరుచుకున్నట్లు చిన్న చిన్న తరంగాలు కట్టి స్వర్గ గంగా సరస్వతీ స్వచ్ఛజలములు కుమార స్వామి తనువునంతా ప్రాకులాడాయి. మల్లోకాలలోనూ ధర్మ సంస్థాపనం చేయబూనినట్టి తన కుమారుడిని ఆ మూర్ధవదమూ తల్లి చుంబించినట్లుగా గంగాదేవి జలం రూపంలో కుమారుని తనువు దబకలాడింది. ఇక్కడ అభిషేకంతోపాటు ఒక తల్లి ప్రేమానురాగానుభవాన్ని కూడా కవి చక్కగా చెప్తున్నాడు. తల మీద పుడకతో మొదలు పాదంవరకు చెయ్యిపెట్టి విమరిడం. దీన్ని గంగాదేవి ఎట్లా చేపిందంటే ఆమె జలమూర్తి కాగా తల మీద పోయబడ్డ నీళ్లు పాదం వరకు స్పృశిస్తూ చదికలాడింది. ఆమె ఆ విధంగా కుమారుడిని ఆ మూర్ధవదమూ ముద్దులాడింది. జలబిందువుల్లో కూడా చైతన్యముంటుంది.

ఉండేది కదా అవి కుమారుని చూపి తనలో అనుకుంటాడు. ఈ భావన 'ఎట్టో' అన్న దగ్గర పద్యపాదం తెగిపోయింది. 'ఎ' పైన ఊవిక ఉంది. 'ట్టో' పైన దీర్ఘమూ ఉంది. దీనిద్వారా ఎట్టో ఒకలాగా కష్టపడి కొంతకాలం కండ్లు (కన్నులు) మూసు కొని కష్టాన్ని భరించిఉంటే ఎంత బాగుండేది కదా అని అగ్ని దేవుని మనోభావన 'ఎట్టో' అన్న పదంద్వారా అభివ్యక్త మవుతుంది.

అగ్ని తర్వాత గంగాదేవి వస్తుంది. గంగ ఎలా వస్తుంది అంటే-

బిందురశీతల శ్వసన వంక్తి కరకు కరకు గాగ-పౌ
గఱదిక మాత్స వంకజ సుగంధిలముల్ సనుచేర ముందు-స్వ
చ్చేందు మయుఖపా? మెఱుగెక్కగ తేయుచు రత్నపాదుకా
సుందరభూష-నత్కవి విశుద్ధ వచోద్భవ వచ్చె గంగయున్.

(చ.క - 84)

ఎర్ర కలువలు, వినూత్న పద్యముల సువాసనలతో బాదు కొని చిక్కనైన శీతలమైన రేతగాలులు కరకు కరకుగా స్వచ్ఛమైన చంద్ర కిరణాలను మెఱుగు వరచినట్లుగా - ఒక నత్కవియొక్క పరిశుద్ధమైన వాక్కులాగా గంగ వచ్చింది.

ఇంక కొంతసేపులో గంగ అక్కడికి చేరుకుంటుందనగా ముందుగా పూల సువాసనలతో కూడుకొని శీతలమైన రేతగాలులు వస్తాయి. ఇక్కడ చాలా సహజమైన వర్ణన ఉంది. గంగాదేవి చల్లగా ఉంటుంది. ఆమె వచ్చేటప్పుడు ఆమెమీదుగా పిల్లగాలులు వీచేటప్పుడు నదిలోని నీటిని తాకుతూ ఆ గాలులు రావటంవల్ల గాలి ఇంకా చల్లబడుతుంది. ఇది సహజం. ఇకపోతే చంద్ర కిరణాలు మొదటనే చల్లగా ఉంటాయి. దానికితోడు గంగ అక్కడికి వచ్చినప్పుడు ఆ వెన్నెల ఇంకా ఎంత చల్లబడుతుందో మనం ఊహించుకోవచ్చు. గంగానది అంటే పరిశుద్ధం చేసే గుణం కలది అని అర్థం. పరిశుద్ధానికి మారుపేరే గంగ అన వచ్చు. ఈ గంగ ఎంత స్వచ్ఛంగా పరిశుద్ధంగా ఉందంటే ఒక నత్కవి వాక్కులాగా ఉంది అనటంలో ఎంత మధురమైన భావన! సాధారణంగా నత్కవి వాక్కు గంగలాగా పరిశుద్ధంగా ఉంది అని చెప్పడం ఒక పద్ధతి ఇక్కడ నత్కవి వాక్కులాగా గంగ పరిశుద్ధంగా ఉంది అని చెప్పడంవల్ల నత్కవి వాక్కు కూడా అంత స్వచ్ఛంగా ఉంటుంది అని చెప్పడమే కాకుండా గంగ పవిత్రత ఇక్కడ ఎరివేట్ అయింది. భవభూతి నా నోటి నుంచి వచ్చిన మాట గంగలాగా పరిశుద్ధంగానూ, లక్ష్మీలాగానూ

ఉంటుందని తన వాక్కును గంగతో పోల్చాడు. తన వాక్కు అంత స్పష్టంగా, స్వచ్ఛంగా ఉంటుంది. ఇక్కడ కవి ఏం చేశాడంటే - ఉపమానంగా ప్రసిద్ధమైన దాన్ని ఉపమేయంగా కల్పించి చెప్పాడు. తమక దీన్ని ప్రతీపాలంకారంగా చెప్ప వచ్చు. ఈ కావ్యమంతా అక్కడక్కడ విచిత్రమైనట్టి, విలక్షణ మైనట్టి, అందమైనట్టి మధురభావనతో కూడిన పోలికలు మనకు అగవడతాయి. వాటిని పాఠకులు ప్రత్యేకంగా జాగ్రత్తగా పరిశీలించుకోవాలి.

పై రెండు పద్యాలను (అగ్ని రాకను తెలిపేది-82, గంగ రాకను తెలిపేది-84) పరిశీలిస్తే అగ్ని రావడానికి, గంగ రావడానికి తేడా కనిపిస్తుంది అది ప్రీ, పురుష స్వభావంలోని తేడా.

అక్కడకు వచ్చిన పవతలందరూ పరస్పరం క్షేమ సమాచారాలతో కూడుకొన్న సంభాషణలు జరుపుకొన్న తర్వాత గంగను, అగ్నిని రత్నాననముల మీద ఆసీనులను గావించి చిరత్నాలతో వారిద్దరికి పూజ చేశారు. (చ.క-85)

కార్తిక మాస కుహిన శీతర చయేమ్ము

వెంది వెన్నెల వెల్లులో కలిసి కురిసి

దేవ నేనాదిపాఖిషేకావసరము

కై న పన్నీటి చిలువెల్లియై రహించె (చ.క-86)

అది కార్తిక మాసం. మంచు దిందువుల సమూహం విర్మలమైన తెల్లని వెన్నెల వెలుగులో కలిసి చిన్న పన్నీటి ప్రవాహంలాగా దేవనేనాదిపాఖిషేకం కోసం ప్రవహించింది. కార్తికమాసపు వెన్నెల ఎంత విర్మలంగా ఉంటుందో, ఎంత తెల్లగా స్వచ్ఛంగా ఉంటుందో అందరి అనుభవంలో ఉన్నదే. ఈ అఖిషేకం జరువడానికోసమే ఈ వెన్నెల మంచుదిందువుల నీటి సమూహంతో కలిసి కురిసింది. అనదంవల్ల ఇది హేతుత్పేక్ష.

దేవతలు కుమారస్వామికి అఖిషేకం చేసేదానికి ముందుగా విఘ్నాధిపతి - విఘ్నాయకుడిని పూజించారు. ఆ విఘ్నాధిపతి వర్ణనాశిల్పం ఇక్కడ చూద్దాం.

ఊర్ధ్వకుండాన సర్గ మథోవనత క

రాన లయేము, ద్విరాభూతమైనదాన

స్థితిని - సూచించు భంగిమా త్రితయ హస్తు

ప్రణవమూర్తిని విఘ్నాధిపతిని గొచ్చ (చ.క-87)

విఘ్నేశ్వరుని తొండము మూడు రకాలుగా శిల్పించబడి ఉంటుంది. ఒకటి - తొండం పైకెత్తినట్లుగా ఉండటం. ఇది

ఊర్వముఖం. రెండు - క్రిందికి దిండుకొన్నట్లుగా ఉంటుంది. ఇది అధోముఖం. మూడు - నడుమ రెండుగా కనబడేట్లు తొండముయొక్క చివరి భాగం పైకెత్తబడి కొద్దిగా దించినట్లు ఉంటుంది. ఇది ద్వీదావ్యావృత్తము. ఊర్వముఖం సర్గమును సూచిస్తుంది. అంటే వృష్టిని సూచిస్తుందన్నమాట. అధోముఖం ప్రళయాన్ని సూచిస్తుంది. ద్వీదావ్యావృత్తం సర్గ, ప్రతిసర్గల లయాన్నిక స్థితి విర్వహణకిది సూచకం. అంటే పరిపాలనా విర్వహణాన్ని సూచిస్తుందని తాత్పర్యం. ఓంకారంలోని ఆ-ఉ-మ-సర్గ-లయ- స్థితులకు సూచకాలై కే వినాయకుడు సూక్ష్మమైన ఓంకారం యొక్క వ్యక్తికృత స్థూల రూపము (కుమార భారతి, పుట-57). అందుకే ప్రతి మంత్రానికి 'ఓం' అని ముందు పలుకుతాము. త్రిభంగిమ - కాలి దగ్గర, హస్తము లేదా మెడవద్ద శ్రీ నాట్యశిల్పం చెక్కబడి ఉంటాయి కొన్నిచోట్ల. ఈ త్రిభంగిమ అందాన్ని సూచిస్తుంది చిన్నపిల్లలకు డ్యాన్స్ పాడితే. వారికి నాట్యం అనుకూలం. వారిలో అదే ఎక్కువగా కనిపిస్తుంది. ఏ కవి చేసినా నాట్యాయమానంగా వారి చేష్ట ఉంటుంది. సర్వ కళలోనూ కళాతత్వాన్ని కల్గింపజేస్తుంది నాట్యం. ఓంకారానికి ఆకారమిస్తే అదే వినాయకుడు. అందుకే మొదటి పూజ విఘ్నేశ్వరునికి చేయడం. సాంప్రదాయపు పోసానాలు తెలిస్తేనే అందులో భావసౌందర్యం తెలిసేది.

కుమారస్వామికి అభిషేకం చేసే సమయంలో ఎవరెవరు ఏయే కమలము ఎట్లా నిర్వహించారో ఈ కింద చూడవచ్చు.

గంధాంబులు చల్లి - పునసార మృగమదో
జ్వల రంగవల్లు లచ్చరలు తీర్చ
బొదుంబరమయ మృగాంక పీరిక కుళా
స్తరణములో హిమగిరి రచింప
కృత్తికల్ సప్తమాతృకలు సేసలు వెట్టి
పుణ్యాహ మౌషంబు మునులు వలుక
హోమకార్య మమరేణ్యుడు నిర్వహింపగ
గంధర్వ బంధురగాన మెనగ
శంఖతూర్యాది మంగళస్వాన మెనగ
ాంతకుంభ కుంభానీత జహ్నువీ ప
విత్ర సారస్వతాంబువుల్ విబుధ గణ చ
మూఢవోత్తమాంగమునందు పోపె గురువు.

(చ.క - 88)

గంధము, పన్నీలు చల్లి; కస్తూరి, పుమగులలో అప్పురిలు రంగవల్లులు తీర్చారు. మేడిచెట్టు కంఠతో వేసిన పీఠంపై మంచి దర్పణతో కూడుకున్న చాప వరదాని సప్తమాతృకలైన కృత్తికలు అక్షింతలు పెట్టారు. పుణ్యము, ఎవిత్రమైన మువ్వారాన్ని మునులు విశ్చయించి చెప్పాయి హోమకార్యాన్ని బృహస్పతి నిర్వహించాడు మేలైన రసవత్తరమైన గానం గంధర్వులు పాడారు. శంఖతూర్యము మొదలైన మంగళ శబ్దాలు మ్రోగాయి. బంగారు కుండతో తెచ్చిన ఎవిత్రమైన జాహ్నువి వది, సరస్వతీ నదీజలాలు దేవ సేనానాయకుడైనటువంటి కుమారస్వామిపై దేవగురువైన బృహస్పతి పోశాడు.

అభిషేకము = వైదికకర్మ...దైశ శక్తులను ఆతనిలో నిక్షిప్తం చేయడం. అభి = చక్కగా, షేకము = తడవడము. పై పీఠపద్యం నన్నయ కైరిలా ఎక్కడా విరగకుండా పోతుంటుంది.

స్పటిక నూర్తిపై వెన్నెల పాటినట్లు
వకువతి కుమారు తనువునన్ బ్రాకులాడె
చిలు తరగ కట్టి దివ్యాభిషేక సమయ
స్వర్గ గంగా నరస్వతీ స్వచ్ఛవారి.

నకల త్రైలోక్య ధర్మ సంస్థాపనమున
బూనియున్నట్టి కొమరు నా మూర్ధపదము
విమలజల నేత్ర తల్లి చుంచినట్లు
తరళజలమూర్తి శ్రీ గంగ దరికలాడె.

(చ.క - 89, 90)

పాలరాతిపై వెన్నెల వరచుకున్నట్లు చిన్న చిన్న తరంగాలు కట్టి స్వర్గ గంగా నరస్వతీ స్వచ్ఛజలములు కుమార స్వామి తనువునంతా ప్రాకులాడాయి. ముల్లోకాలలోనూ ధర్మ సంస్థాపనం చేయబావినట్టి తన కుమారుడిని ఆ మూర్ధపదమూ తల్లి చుంచినట్లుగా గంగాదేవి జలం రూపంలో కుమారుని తనువు దరికలాడింది. ఇక్కడ అభిషేకంతోపాటు ఒక తల్లి ప్రేమానురాగానుభవాన్ని కూడా కవి చక్కగా చెప్తున్నాడు. తల మీద పుణిటితో మొదట పాదంపరకు చెయ్యిపెట్టి విమరదం. దీన్ని గంగాదేవి ఎట్లా చేసిందంటే ఆమె జలమూర్తి కాగా తల మీద పోయబడ్డ నీళ్లు పాదం వరకు స్పృశిస్తూ చరికలాడింది. ఆమె ఆ విధంగా కుమారుడిని ఆ మూర్ధపదమూ ముద్దులాడింది. జలబిందువులో కూడా చైతన్యముంటుంది.

దేవగురువు బృహస్పతి బంగారు చెంబుతో స్వామిపై పోవిన నీరు తనువుపై కామరూపం కొత్తరేకులవలే తోచి పేవతో విచిత్ర ప్రణయం జరిగినట్లుగా భ్రాంతి గొలిపింది.

(చ.క - 91)

కుంచిత దేహుడై గుహాదు-గోత్రభిదర్పిత దివ్యకాంతిమత్ కాంచన సన్నత మకుట ఖడ్గధృతిన్-మృగపీతి వీడుచున్ ప్రాచిత భక్తి నీశ్వర శివానల గంగా నమస్కరియార్థ మే తెంచెను వాల్మీకి మూర్తుల దిదృక్ష దివోకసు లద్భుతంబుడన్

(చ.క - 92)

దివ్యమైన ప్రకాశంగా భావిస్తున్న మణులతో కూడుకున్న బంగారు కిరీటము, ఖడ్గమూ ధరించిన గుహాదు (కుమారస్వామి), నిస్ప్రభావంతో తన ఆననాన్ని విడిచి అత్యంత భక్తితో శివునికి, పార్వతికి, గంగకు, అగ్నికి నమస్కారం చెయ్యడానికి వాయిదా రూపాలుగా చీలి ఆనక్తిగా చూస్తున్నటువంటి దేవత లందరూ అద్భుతం వడేటట్లుగా వచ్చాడు. ఇక్కడ కుమార స్వామి తన తల్లిదండ్రుల వద్దకు - నలుగురి దగ్గరకు ఒకేసారి వెళ్ళాడు. ఆ నలుగురి దగ్గరకు ఒకేసారి వాయిదా రూపాలతో పోయి వారికి కారతరేకులూ జేశాడు. ఇక్కడ తన జన్మకు కారణభూతులైన వారినందరిని ఒకేసారి వాయిదా రూపాలతో కలుసుకున్నాడన్నది మనం గమనించవలసిన విషయం (యోగ శక్తుల్లో అనేక మూర్తిధారణ చేయటం ఉండటం)

శివ పార్వతులు, మరియు అగ్ని, గంగల ఆశీర్వాదాన్ని పొంది; బ్రహ్మకు, క్షత్రికలకు నమస్కరించి, ఇంద్రుని చూపి 'వ్రతా ఆజ్ఞ' అన్నాడు (చ.క-93). ఏమి ఆజ్ఞ ఇస్తారో ఇవ్వండి. మీ ఆజ్ఞను పాటిస్తానన్నాడు.

కుమారస్వామి ఎప్పుడైతే విషయంతో 'వ్రత ఆజ్ఞ' అన్నాడో ఇంద్రుని కళ్ళలో నీళ్ళు సుళ్ళు తిరిగాయి.

కన్నుల గిట్టునవ్ దిరుగగా జలమూర్ 'వ్రత! వచ్చి నేటి కి వన్నును విష్ణవత్రయము - నాకము గావక తారకామర చ్చిగ్న సమస్త వీర్య నను జేరి 'వ్రత' యవ నీకు న్యాయమా! ఆస్సె! వ్రతుండ వీవు - భటుడై పని విందుగ ఏలుకో వ్రతా!

(చ.క - 94)

కుమారస్వామి 'వ్రతా మీ ఆజ్ఞ' అన్న వెంటనే ఇంద్రుని కళ్ళలో నీళ్ళు గిట్టిన తిరిగాయి. 'తారకామరుని చేత

దెబ్బతిని ఎదుర్కొనలేక ముల్లోకాలను, స్వర్గలోకాన్ని సరిగా పరిపాలించజాలక ఉన్న నన్ను వట్టుకొని వ్రతా! అనడం నీకు న్యాయంగా ఉందా! వ్రతువు నీవు, నేను భటుడై పని వింటాను'- అని ఇంద్రుడన్నాడు.

అనుచుచువుం గమంగొనుచు నార్ద్రమవస్కుడు శార్తి కేయుడున్ మనసుర వాహినిం గనుడు-కర్పర వర్వత వావలంబమా గుణము స్ఫులింబుచున్ శివునకున్ విత్పదేవునకున్ మనోబ్ధమం దుననె నమస్కరించి కవి దుశ్చ్యవనున్ 'సరియట్లై' యంచనన్.

(చ.క - 95)

ఆ విధంగా అన్న ఇంద్రుని చూసి ఆర్ద్ర మవస్కుడై శార్తి కేయుడు గంగాదేవిని చూస్తూ శివధనుస్సుయొక్క వింటి నారిని స్పృశిస్తూ మీటకూ విత్పదేవుడైన శివునికి మనస్సులోనే నమస్కరించి 'సరి అట్లై కావితే' అన్నాడు. 'సరి అట్లై' అనే మాట ఇంద్రుడిని చూపి అనలేదు. తల్లిదండ్రులను చూస్తూ అన్నాడు. కళ్ళు తిప్పటండా చూడటం సిగ్గులేచితనాన్ని చెబు తుంది. తల్లిదండ్రులను చూస్తూ, నారిని స్పృశిస్తూ ఆ మాట అనటంతో ఆతని వినయం వ్యక్తమవుతుంది.

ఇక తూర్పు దిక్కునుంచి ఈ అభిషేకం వేడుకను చూడాలని మూర్ఖుడు ఎంతో ఆనక్తితో తూర్పు కొండను దాటుకొని వస్తున్నాడు. మూర్ఖుడు ఈ సంబరాన్ని (సంభ్రమాన్ని) చూడాలని కొందర వడుతున్నాడు. బంధురమైన కామరస పంక్తులతో కప్పబడిన కుమారస్వామి వదనద్వారము చూడాలని ఉత్సుకత చూపుతున్నాడు. ఆతని ఆదుర్త ఎలా ఉందో ఈ కింద చూడండి.

విచ్చుక కుంటు సారథిగ పెట్టుకొనం గడు మోనమిట్లుగా వచ్చెనటన్ త్వరన్ సవిక సారథి రథ్యచయమ్ము తోలుమన్ హెచ్చరికం బొనర్చుకొను చిందుని చూచి క్రుదావ్యదాత్ముడై వచ్చిన తన్మహస్సు విశి వచ్చినదె యని కుత్స పేయుచున్.

(చ.క - 97)

'సామర్థ్యము లేని సారథిని పెట్టుకొని ఇట్లా మోసం జరిగిపోయింది. రథం వేగంగా పోని కారణంచేతనే కదా నేను స్కంధుని అభిషేకం చూడలేకపోయాను' అని మనస్సులో క్రుంగిపోయాడు మూర్ఖుడు కొందరగా గుర్రాలను తోలుమని అవ్వడవ్వడు దారిలో సారథిని హెచ్చరిస్తూనే వచ్చాడు. తీరా అక్కడికి చేరుకుందామని అనుకున్నంతలో చంద్రుడిని చూపి

రాత్రి ఇంకా ఉండే అని మనస్సులోనే వ్యథ వడుకున్నాడు. ఇక్కడ సూర్యుడి మనస్సును వృష్టంగా విశదపరిచాడు కవి. ఎవరైనా కాని ఒక సంభ్రమాన్ని చూడాలనుకున్నప్పుడు చూడ లేకపోతే ఆ మనస్సు ఎట్లా ఉంటుంది మరి! అంతేకాకుండా మార్యోదయం కూడా కాబోతుంది అని మనకు తెలుస్తుంది. దీనికి పై వర్ణన బహు సుందరంగా జోడించాడు కవి.

దేవసేనాదిపతి దివ్యాంఘ్రి సీమల

పిందూరకాంతులు చిలుకరించి

పార్వతీపతి వదవద్వయమున

కుముద కింజల్కముల్ కుప్పవోసి

స్వర్గాధ్వమున సాగు చొదంతి సితదంత

శిఖరాగ్ర సీమలన్ శిశుమొనర్చి

నకల దైవత నదాబ్ధి నృరృపూతమౌ

సోమతీర్థము శిరస్సుననమించి

స్కందవాహన పింఛముల్ నవదరించి

ద్యువతగామరాజీలకు సూదులయి గ్రుచ్చి

ప్రాతరభ్యంచితోష్ఠ గభస్తిచయము

నకలలోకోర్వగమియై సాగివచ్చె (చ.క-99)

రథికుని మనస్సు తెలుసుకొని పారతి గుర్రాల మూపులపై ములుకోంతో ఒక దెబ్బ కొట్టాడు. బంగారు గజ్జల ధ్వని వ్యాపించేటట్లుగా రథము రివ్వమని ఆకాశంలో తురంగలించింది (ఎగిరింది) [చ.క-99]. అప్పుడు ప్రాతఃకాలపు సూర్యకాంతి కిరణాలు ఎలా వ్యాపించాయి అంటే దేవసేనాదిపతి అయిన కుమారస్వామి యొక్క దివ్యమైన పాదాలపై ఎర్రటి కాంతి చిలుకరించింది. పార్వతీపతి శివుని పాదద్వయంపై తెల్ల కలువలు కుప్ప పోసినట్లుగా కాంతి పడింది. స్వర్గమార్గంపై పు పోతున్నటువంటి ఐరావతంయొక్క దంతాగ్రముల (దంతముల చివరి కొనల)పై వదును పెట్టినట్లుగా కాంతి వెదజల్లింది. సోమ తీర్థములోని దేవతలందరి పాదాలకు పూత పూసినట్లుగా కాంతి విరజిమ్మింది. స్కందుని వాహనమైన నెమలి పింఛములపై కాంతి తగుక్కుమన్నట్లుగా పడింది. ఆకాశంపై పు వెళుతున్న అమరులపై ప్రాతఃకాలపు సూర్యకాంతి కిరణాలు పడి సూదులు లాగా గ్రుచ్చుకుంటున్నాయి. ఈ విధంగా నకల లోకాలను ఊర్వ

గమియై సాగివచ్చాడు సూర్యుడు. ఇక్కడ సూర్యకాంతి వర్ణన అందంగా ఉంది. 'ఊర్వగమియై సాగివచ్చె' అనబంపల్ల అమరులు కూడా అభిషేక కార్యాన్ని పూర్తి చేసుకొని ఊర్వ లోకానికి పోతున్నారు అనే భావనను సూచించినట్లయింది.

అమరులందరూ వెళుతూ వెళుతూ ఈ సరస్వతీ నదీతీర ప్రాంతానికి 'సోమతీర్థ' మనే పేరు ఎట్లా వచ్చిందో అని మొదలైన మాటలు మాట్లాడుకుంటూ స్వర్గసీమ చేరుకున్నారు.

'ఇది సోమతీర్థమన్ వ్రథ యెట్లు వడసెనో?'

'అతడిందు రాజసూయము చేసె'

'ఇచటికే రా నానతిచ్చె నేమి యజుండు'

మనస్వామి నముచి చంపందగిలిన

పావ మీ శైవలవారియే షాశించె

ఈ తల్లి నడవగి కెడద మెచ్చి

మును వశిష్ఠ మహర్షి పొగడె సదృక్తి త

త్పరత నాంగిరస మంత్రముల యెందు

మంకణ వ్రముల మహర్షి మందలమ్ము

లీ నదీతీర్థములనే తరించె ముమ్ము

ఓహో! యేమి సరస్వతీయో యెంచు

చెప్పకొంచు సురల్ స్వర్గసీమఁజిరి (చ.క-101)

సోమతీర్థమనే పేరు ఈ ప్రాంతానికెట్లు వచ్చిందో! ఇక్కడికే రావాలని బ్రహ్మ ఎందుకు ఆజ్ఞాపించాడో! మన స్వర్గాదిపతి అయిన ఇంద్రుడు నముచి అన్న రాక్షసుని చంపగా తగిలిన పాపాన్ని ఇక్కడే వ్రతాశనం చేసుకొన్నాడు. పూర్వం వశిష్ఠ మహర్షి ఆంగిరస మంత్రాల (వేదాల్లోని భాగాలు)ను ఇక్కడే చదివాడు. పూర్వం మంకణ మొదలైన మహర్షుల సమాహారంతో ఈ నదీతీర్థాలనే నేవించి తరిందింది. ఓహో! ఎంత వచిత్రమైన సరస్వతీ నది ఇది! అని మాట్లాడుకుంటూ దేవతలందరూ స్వర్గలోకాన్ని చేరుకున్నారు. ఇంత వచిత్రమైన స్థలం కాబట్టే బ్రహ్మ ఇక్కడ అభిషేకం జరపాలని ఆజ్ఞాపించాడు.

కావ్యంలోని కథనంతా పూర్వవరాలను సమన్వయించిన అభిషేకమన్న నామం కల చతుర్థ కమలమిది. ఈ విధంగా కవి వచిత్రంగా సద్భావంతోనూ, సదృక్తితోనూ ఎంతో మెలకువగా ఈ గ్రంథాన్ని అద్యంతమూ మలిచాడు.

అక్షరాలుగా...!

అక్షరాలలో

అలోచనా కలదలను

అలవోకగా విక్షిప్తపరుస్తాడు!

అసంద బాహుళ్యము

అక్షయవల్లరిగా మార్చుకాడు

కలలకు కమ్మని స్వరాన్ని

జీవితంపై గాథానురక్తి పురిని ఎక్కిస్తాడు

కోట్ల అనుభవాల్ని....

కోరికల తరంగాల్ని....

కళలుగా, కమ్మని గీతాబుగా....

నిర్వికారాన్ని

నిజస్వరూప రూపాలుగా....

మనస్సులో....

మథనముతో....

అవ్యక్త ఆవేదనలను

అణవణువు స్ఫూర్తితో

వ్యక్తపరుస్తాడు!

అక్షరాలను అక్షుసాక్షిగా నమ్మి

మంత్రాలుగా మలుస్తాడు

అక్షరాలను వెదజల్లి పంపులలో

కవిగా నిలిచిపోతాడు!

శ్రీ అందం

ఆకర్షణ అందానికి

రహదారి....

ప్రకృతి ప్రపాదించిన వరం

సొగసు అని చెప్పుకోవాలి!

శ్రీ గొంతు విప్పితే

ఎందాకాలం చల్లని నీడలో

విశ్రమించినట్లు వుంటుంది

నునులేత బుగ్గల మృదుత్వంలో

నమ్మోహనత్వం కొణికినలాడుతుంది

అకోబరు

కళ్లు విప్పితే చాలు

గుండె గుబులైపోతుంది

నడిస్తే చాలు నయాగరా జలపాతం

వయాధం వారికిపోతుంది

పాదాలు అవనితలాన్ని తాకి

రసోదయాపై రవళిస్తాయి

అవయవాల అమృత

పరిచయంలో అప్యాయత విరబూసి

లాలిత్యం సాన్నిహిత్యంలో

రమణీయ సంభాషణ

ఒకో స్త్రీకి ఒకచోట

అందం పాదు పొంగుతుంది

మనోపాయలు

శ్రీగంధమై అలరిస్తాయి!.

సాహిత్యం!

రాజకీయ ఖర్చు

సామాజిక అలంకారిక...

వర్ణకాస్తాళిలను నరచుకొని

లలితకళలను ముంచుకొని

అసందానుభూతి ప్రసూతి సాహిత్యం!

లోతులు చూసినట్లు....

లోకం అనునరించినట్లు....

వికలం....చిశిలం....

విప్లవరేఖ వృద్ధయగ్రంధి....

అర్హత సహృదయత

ఉంటే చాలు

సంపన్నులు కావచ్చు

సరదాగా కాలం వెళ్లబుచ్చవచ్చు

నైరాశ్య వత్తగుల్లల్ని చిదిమి

నైర్మల్య కాసారంలో

హాయిగా విహరించవచ్చు

సభ్యత సంస్కృతి....

సాహిత్య సాధనవల్ల

లభింపవచ్చు!

తెలుగు కవిత్వం!

పండుగలకు పబ్బాలకు
అల్లం మురబ్బాలకు....
అభినందన నభలకు
ఆరంగేట్రం కచేరీలకు
ముస్తాబు అయ్యేది
కార్పస్ కవిత్వం
అర్పస్ కవిత్వం!
ఉద్యమాల ఉపాించి
మద్యాన్ని సేవించి
ప్రజలను జాగృతపరచ
ఆవేశం నూరి
పరదేశీ సాహిత్యం జాగ్రత్త
ఆచరణకు ఆసాధ్యం
అదే స్లోగన్ కవిత్వం!
పండితుల మెప్పించ
భందోకవిత్వం
అవాద్యులందుకొన
అత్యాశ్రయ కవిత్వం
మినమినలాడే మినీ కవిత్వం
గునగునలాడే సినీ కవిత్వం
అనుభూతి కవిత్వం
జానరీ కవిత్వం
జాషురీ కవిత్వం
పాయలైన
తెలుగు కవిత్వం!

ఇద్దరి ఆశయంబకటే!

అనంతపురి హాలాహలాన్ని
దిగ్గమింగిస గరళకంఠునిలా
అర్పిస్తు

అనందామృతాన్ని
నంఘానికి పంచిపెడతాడు!
మాగిన అనుభవాన్ని
మహి ముడలానికి
అందించిన మహాత్మునిలా
మూగగొంతును
మార్కొగేలా చేస్తాడు
అక్షర సంధాని!
వీరిద్దరి ఆశయం
జీవితం సంతృప్తి సాగరం
అయ్యి తీరాలని!

లాలసాన్వేషణ!

లాలస ఓ విచిత్రమైన
విలాస స్వరూపం
కళల విలసనా రంగస్థలం
కంటికింపైన వన్నింటిని
దుప్పటిలా కప్పుకోవాలని
చెప్పని కోర్కెలతో
ముచ్చటలాకాలస
లాలస ప్రేరేపిస్తుంది!
రసదృష్టి
ఆరాధనాదృష్టి
సంతోష పరివ్యాప్తి
లాలస లాస్యం!
జీవితంలో రుచుల రూపాలకు
ప్రతిరూపంగా నిలవాలని
క్షణికం నుండి
అక్షయంవైపు
లావణ్య సరసిలో
అభిషేచించాలని
లాలస అన్వేషణ పరమార్థం!

శ్రీ యస్. యస్. రెడ్డి

అనుభూతి కవిత్వం

కవిత్వ ప్రయోజనం సందేహం, ఆనందం అని సాక్షాత్క విమర్శకులు, హితం 'కాంతా నమ్మిక'గా చెప్పడమని మన వాళ్లు తేల్చిచెప్పే ఉన్నాయి. కావ కవిత్వానికి అనుభూతి కవిత్వానికి గల తేడా ఏమిటని చాలమంది నేడు ప్రశ్నిస్తున్నారు. కావ కవిత్వంలో (కాల్పనికవాద కవిత్వంలో) సందేహం, ఆనందం రెండూ ఉంటాయి. అనుభూతి కవిత్వంలో 'అనుభూతి' ద్వారా సిద్ధించే ఆనందమే ఉంటుంది, సందేహం ఉండదు! ఉదాహరణకు కీర్తన వ్రాసిన 'నైటింగేర్', 'గ్రీషన్ ఆర్న్' ఖండకావ్యాల్లో రోతైన అనుభూతి ఉన్నది; దానితోపాటు వ్యంగ్యంగా, వాచ్యంగా సందేహం కూడా ఉన్నది. నైటింగేర్ పాట అనుభూతిలో అమృతత్వం ఉన్నదని కవి విద్వేషిస్తాడు. గ్రీషన్ ఆర్న్ చివర 'బ్యాటీ ఈస్ బ్రూత్ అండ్ బ్రూత్ ఈస్ బ్యాటీ' (సౌందర్యమే నత్వం, నత్వమే సౌందర్యం) అనే ప్రవచనాన్ని ఉటంకిస్తాడు. తెలుగులో కాల్పనికవాద కవులందరికీ, ప్రణయం, విరహం, ప్రకృతి సౌందర్యం, దేశభక్తి, దైవభక్తి, ఆత్మ విర్వేదం సామాన్యమైన యితీవృత్తాలు. కృష్ణకావ్య 'ప్రవాసము', 'ఊర్వశి' ఖండికల్ని విడిగా చూస్తే వాటిలో కొన్ని సందేహం ఏమీ లేని అనుభూతి కవిత్వంగానే కవిపిస్తాయి కాని అవి పేర్కొని ఖండికలు కావు. వాటిలో అంతస్పూత్రంగా ఊర్వశి తత్వాన్ని గూర్చిన అన్వేషణ, దాని క్రమ పరిణామం గోచరిస్తాయి. (చూడు: కృష్ణకావ్య నిర్వేదం : కవి హృదయం — ఆర్. ఎస్. సుదర్శనం). జాషువా, దువ్వూరి రామిరెడ్డి వంటి కవులలో ఆలోచనా, ఊహా ప్రాధాన్యం వహిస్తాయి.

'అనుభూతి' అంటే అన్ని గూర్చి మార్లుతున్నామో స్పష్టంగా అవిగాహనకు రావలసిన అవసరం ఉన్నది. ఆధునిక సమాజంలో మాటలూ, ఊహలూ, విద్వాంశాలూ తెలిసినంతగా మనుష్యులకు 'అనుభూతి' అంటే తెలియడంకంటే వెర్షన్ ఎం హార్డ్ అనే మహాశయం. దాన్ని తెలియజేసి, మానసిక వైకల్యాన్ని పోగొట్టేందుకు ఇ.ఎస్.టి. అనే ప్యవస్థను నెలకొల్పా దాయన. పదిహేను రోజులు శిక్షణ తరిగతుల్ని నిర్వహించాడు.

కొన్నేళ్ళ క్రితం బొంబాయిలో నిర్వహించాడు కూడా. అయిన అంటాడు - అనుభూతిని గూర్చి మనం ఒక నిర్వచనం యిస్తే, మనుష్యులకు ఆ నిర్వచనమే తెలుస్తోందిగాని, అనుభూతి అంటే ఏమిటో తెలీదు! అనుభూతిని వాళ్లు పొందేలాగ కొన్ని పరిస్థితుల్ని సృష్టించి ప్రయత్నం చెయ్యడమే మార్గం అంటాడు. ఉదాహరణకు: "దబ్బు" అనేది మనుష్యుల్లో 'అభయ'ానికి ఒక గుర్తు. కాని 'దబ్బు' అభయం అనే అనుభూతిని మాత్రం కలిగించదు! అభయం అనే స్థితిని పొందినట్లు అనుకుంటూ దబ్బు యివ్వగల సౌఖ్యాల్ని, సాధనల్ని పొందవచ్చు. కాని దబ్బును గూర్చిన 'యావ' ఉంటూనే ఉంటుంది. 'అభయం' అన్న అనుభూతిని పొందిన మనిషి యీ 'యావ' నుంచి విముక్తుడవుతాడు. అతనికి దబ్బు విలువ ఏమిటో తెలుస్తుంది, కాని దబ్బును అదే పనిగా అన్వేషించడం ఉండదు! దబ్బుని గూర్చిన విలువని కేవలం బోధించడం ద్వారా ఆ మనఃస్థితి అతనిలో కలిగేలా చెయ్యడం సాధ్యపడదు! 'అభయం' అనే అనుభూతి సిద్ధించి నప్పుడే అది వీలవుతుంది. అనుభూతి బుద్ధితో అర్థం చేసుకునేది కాదు! కొన్ని పరిస్థితుల్ని కల్పించి యితరుల్లో 'అనుభూతి' కలిగే ప్రయత్నం వరకు మనం చెయ్యవచ్చు. అప్పుడు కూడా వాళ్లు పొందినట్లు నమ్మి ఊరుకుంటే మనమేం చెయ్యలేము. అది నమ్మకమే అవుతుంది తప్ప అనుభూతి కాదు! కవిత్వాస్వాదన కూడా అంతే!

ఆపిల్ వండు వుంది. దాన్ని గూర్చి ఎన్ని విధాలనైనా వర్ణించవచ్చు. కాని దాన్ని కంటితో వస్తువుగా చూచినప్పుడు కలిగేది ఒక అనుభూతి; దాన్ని కొరికి తినడం మరొక అనుభూతి. ఈ రెండూ కాక మూడోరకందాన్ని గూర్చి హెన్రీ మిఖాల్స్ చెబుతాడు. "ఐ పెట్ యాన్ ఆపిల్ ఆన్ ది టేబుల్. డెన్ ఐ పెట్ మైసెస్ ఇన్ ది ఆపిల్. వాట్ అటర్ కామ్!" ఈ మూడో రకం అనుభూతియే "అనుభూతి కవిత్వానికి" చెందుతుంది

మనం ఎరిగిన కవిత్వాలలో తార్కికమైన, ఆలోచనాత్మకమైన భాగం ఎక్కువగా వుంటుంది. కథ, సన్నివేశం, జీవితాన్ని

గూర్చి వ్యాఖ్యానం, సందేశం వగైరా. అనుభూతికి అంకురం రూపకం, ఉపమ అలంకారాలలో వుంది. 'ముఖచంద్రుడు' అని మొట్టమొదట ముఖానికి చంద్రునికీ సంబంధాన్ని గుర్తించడము కవి అనుభూతి. కర్వాక దాన్ని మామూలుగా, అనుభూతి రహితంగా వాడుకలోకి తెచ్చుకున్నాము. అరిస్టాటిల్ అన్నాడు. "ఎ గుడ్ మెటర్ ఇంప్లెస్ ది ఇంట్యూటివ్ పెర్సెప్షన్ ఆఫ్ ది ఏమిలారిటీ ఇన్ దిసిమిలర్స్." వర్డ్స్వర్త్: "ది స్లెజర్ ఎన్ ది మైండ్ డెరైవ్స్ ఫ్రమ్ ది పెర్సెప్షన్ ఆఫ్ సిమిలిట్యూడ్ ఇన్ దిసిమిలర్స్." ముఖచంద్రుడూ తార్కికంగా విన్నవస్తువులు - ఏ) ది) - ఏ) కాను ఏ)గా ఉంటూనే ది) ఊడా కావడం అనేది కవిలో జరిగిన స్పష్టత; అదే అనుభూతి. ఆ అనుభూతి లక్షణం అనందం. ఆ అనందాన్ని భాషలో 'ముఖచంద్రుడు' అన్నప్పుడు, ఆ అనందాన్నే శ్రోత కూడా పొందగలిగితే మంచిది; అలాకాకుండా ముఖం గుండ్రంగా వున్నది, తెల్లగా వున్నది; చంద్రుడూ గుండ్రంగా వున్నాడు, తెల్లగా వున్నాడు అంటూ వ్యాఖ్యానించి, తర్కించి నిరూపించడంవల్ల అనుభూతిని చంపి, ఆలోచనని దాని స్థానంలో విలబెడుతున్నాము! 'ముఖచంద్రుడు' అన్న పదబంధాన్ని పదే పదే ఉపయోగించడంలో ఊడా మనం అదే చేస్తున్నాము. అక్కిరాజు ఉమాకాంతమ్ నవ్యకవుల కవిత్వంలో వున్నట్టి, పులుముడు ఉన్నదని విమర్శించడంలో నిజం లేకపోలేదు! విశేషజాలను గుప్పించడం కూడా 'అనుభూతి'ని పలచబరచడమే! మధుర, మృదు, స్వాదు, మంజుల వంటివి మన కార్పనిక కవులు ఎక్కువగా ఉపయోగించారు. కార్పనికవాద కవుల కవితాసామగ్రి ఏమిటో పింగళి కామూరి కవులు జాబితానే యిచ్చారు. ఇవన్నీ కార్పనికవాద కవిత్వంలో 'అనుభూతి' భంగకారే! భావకవిత్వంలో సంగీతం ముఖ్యపాత్రే వహించింది. 'లిరికల్ పోయెట్రీ'కి ఎర్రాయ గానే 'భావ కవిత్వం' వచ్చిందని కొందరన్నారు. 'అనుభూతి కవిత్వానికి సంగీతంతో అపసరం లేదు!

ఫ్రాన్స్ లో ప్రతీకవాద కవులు అభివ్యక్తం చేసిన కార్పనికవాదం లోకాన్నీ, భాషనీ దాటిగి భాషలోకాల్లో, ఏదో మార్మికి అనుభూతి పరింపరలో పిహరించే ప్రయత్నం దానికి ప్రతిక్రియగా 'ప్రతిమావాదం' వచ్చింది. ఈ లోకం, ఇందరి ఎన్నుపులూ వీటిని మించిన ప్రపంచం లేదు. "ఎ రిటర్న్ టు థింగ్స్ ఇన్ దెస్సెన్సెస్" అన్నారు ప్రతిమావాదులు. కవిత్వానుభూతికి మూలకందమైన 'రూపకం'లోని సూత్రాన్నే సంక్లిష్టంగా విర్వచించారు. 'ఇమేజ్' విషయంలో— "ఇమేజ్ ఈజ్ నాట్ ఎ

కంపారిజన్ ఆర్ ఏమిలి. ఇట్ ఈజ్ ఎ వానెర్ ఎంటైటి, ఎన్ రిజర్ట్స్ ఫ్రమ్ ఎ క్రియేటివ్ ఆర్ట్ టై ది పొయట్ హు డ్రింగ్స్ టుగెడర్ టు రియాలిటీస్ ఎన్ ఆర్ నాట్ వార్మర్ డాట్ ఆఫ్ యాన్ హేవింగ్ ఎసీటింగ్ ఇన్ కామన్.... ఫార్ ది రీడర్ ది ఆర్టిస్ట్ ఎమోషన్ స్టాండ్స్ ఇన్ డైరెక్ట్ ప్రొపోజిషన్ టు ది ఇంటెన్సిటీ ఆఫ్ ది పారడాక్స్ ఇన్ హెరెంట్ ఇట్ ఇట్-యాస్ ఎ కాన్సియస్ ఎవర్ ఈజ్ రిక్వయిర్డ్ టు రికగ్నయిజ్ ది పెర్సినెంట్ కామన్ పీచర్ ఇన్ టూ డిస్టింక్ట్ అండ్ పీమింగ్లీ అన్రిలేటెడ్ ఎలిమెంట్స్." "తడుముతో చీకటి జిప్పుని కొద్దికొద్దిగా విప్పుతూ ముందుకు సాగుతోంది కాదు.... ప్రయారాలి లేత రంగులకేసి, వెలుగులు జారే సున్నదనాలకేసి, మెత్తటి రాత్రి బ్లాంకెట్ లోకి, మృదువుగా, మత్తుగా, ఇంకా లోతుకి ప్రయాణం" (రాత్రికారు ప్రయాణం -ఇస్కాయర్) ఇదీ అనుభూతి కవిత్వం- ఇమేజిస్టులనుంచి నేడ్రుకున్న శిల్పం.

అయితే ఇమేజిస్ట్ కవులందరూ అనుభూతివాద కవులు కాదు! టి. ఎస్. ఎలియట్ ఇమేజిస్ట్ కవి, కాని అనుభూతి కవి కాదు! కార్పనికవాదకవులు 'సెంటిమెంటలిజమ్'లోకి తరచు దిగజారిపోవడం కవిపిస్తుంది. అనుభూతి కవిత్వంలో అది కనిపించగూడదు; కవిపిస్తే 'అనుభూతి' భంగమౌతుంది! "సెంటిమెంటాలిటీ ఈజ్ ఎ ఫెయిల్చూర్ ఆఫ్ పీరింగ్ " కార్పనికవాద కవుల్లో శృంగారం, కరుణ వంటి సాంప్రదాయకంగా గుర్తింపదగిన రసపోషణ, పాత్రపోషణ, పన్నివేళ చిత్రణ ఉంటాయి. అనుభూతి కవిత్వంలో అనుభూతి నిర్దేశం పారకునికే పదపెట్టబడింది. పైనుదాహరించిన ఇస్కాయర్ రచనలో 'శృంగారం' వుందని అనుకోవచ్చు. అలా అనుకోవడంతో పారిచుడు రో అనుభూతికే అవరోధం కల్పించుకొని పేట గుర్తిస్తో శృప్తి పడుతున్నట్లవుతుంది! పేదాగతమైన గుర్తింపులూ, ఎల్లేషణలూ, తర్కాలూ వ్యక్తి అనుభూతిసాంద్రతకు అడ్డకారే తప్ప దోహదాలు కావు. "యాస్ ది రీజన్ డెస్ట్రాయ్స్ టు పొయట్ డెస్ట్ క్రియేట్" అన్నాడు వాలెం స్టీవ్ ఎ అతే ఏవి కవి సృష్టించిందాన్ని - అనుభూతిగా స్వీకరించుకొనడా తర్కించడం ఊడా దాన్ని వాడు చెసుకోవడమే అవుతుంది!

అందువల్ల అనుభూతికి అవరోధమయ్యే ఆలోచనా సామగ్రిని వర్జించడమే అనుభూతి కవి లక్ష్యం. ఈ లక్ష్యం సాధించే దేమిటి? వ్యక్తిపరంగా, సమాజపరంగా? మార్కూజ్ అంటాడు. "ది బ్రిటిషనల్ ఫార్మ్ ఆఫ్ రీజన్ ఈజ్ టు బి రెజెక్టెడ్ ఆన్ ది బేసిన్ ఆఫ్ ది ఎక్స్పీరియన్స్ ఆఫ్ బియింగ్-యాస్-ఎండ్-ఇన్

ఇట్లెల్ల యాన్ జాయ్. ది టైరన్స్ ఆఫ్ ది కమింగ్ ఓవర్ బీయింగ్ షిప్ ది బ్రోకెన్ ఇప్ మ్యాన్ ఈజ్ టు కమ్ టు హిమ్ సెల్స్ ఇన్ ఎ వరల్డ్ విచ్ ఈజ్ ట్రూలీ హిస్ ఓన్" జీవితం యొక్క లౌకిక పరిణామంలో విత్య నైమిత్తికాల్లో, ధర్మార్థ కామ మోక్షాలనే పురుషార్థాల అన్వేషణలో విమగ్నుడైన మానవుడు తన అస్తిత్వాన్ని, దాని అనుభూతిని విస్మరిస్తున్నాడు. అనుభూతి స్వరూపం ఆనందం. దాన్ని దాటిన గమ్యం ఏదో ఎక్కడో లేదు. అస్తిత్వపు లోతుల్ని తాకినప్పుడు, మనిషి యితర లోకాల్ని గూర్చిన వెర్రి అన్వేషణ మానుకొని, తనదైన ఈ ప్రపంచంలో, స్వస్వయాపజ్ఞానంతో, ఆనందంతో బ్రతుక గలుగుతాడు. ఇందులో మోక్షం అనే పురుషార్థం కూడా ఒక మరీచికే! "దిస్ విల్ హేవన్ ఓన్లీ వెన్ ది ట్రాన్సెన్డెన్స్ హ్యాజ్ బీన్ క్వోర్టెడ్ ఆండ్ ఎటర్నిటీ హ్యాజ్ ది కమ్ ప్రెజెంట్ ఇన్ ది హియర్ అండ్ నో." మార్క్సాక్-హెన్రీ దృక్పథంలో ముప్పు అపసర అలవాడు. ప్రకృతిమీల (వైస్సు చ్చారా), లోటి హెయిలమీదా (రాజకీయ ద్వారా) అధిపతియై, దికారాన్ని పోదాడనే సంస్కృతిని ఎదియట పడా "ది ఎన్స్పీరియన్స్ ఆఫ్ ఎ పెర్సన్ దట్ ఈస్ నాట్ ఓ ది మ్యాన్ ఓండ్ క బ్రోర్ దట్ టు ది రిజిటెడ్ ది అప్రోజిషన్ దిట్వీన్ మాన్ ఓండ్ నేచర్ నబ్బెట్ ఆన్ అబ్జెక్టు టు ది ఓవర్కమ్ బీయింగ్ ఈ టు ది ఎన్స్పీరియన్స్ యాస్ గ్రాటిఫికేషన్ నాట్ ది ఫస్ట్ ఆఫ్ ఎన్స్పీరియన్స్ దట్ ఎన్స్పీరియన్స్ ఇట్సెల్ఫ్ ఈస్ ది గోల్డ్" (మార్క్ససా)

ఇక్కడ విషయ-విషయము అంటూ పెండుగా గావింపబడుతూ, తత్త్వవిచారణను, ముఖ్యంగా పాశ్చాత్య తత్త్వ పితా రణను - పదాపేతం చేస్తున్న దృంద్వాలను గూర్చి కొంత ప్రసంగిచారి ఈ దృక్పథంవల్లనే తాపవాదం - లౌకికవాదం వై డైటా, సాహిత్యంలో గాల్పకవాదం (అత్మాశ్రయం)-వాస్తవికతావాదం విభేదాలా ఉద్భవించాయి. 19 శతాబ్ది పాశ్చాత్య సాహిత్య గోగో, పెండు ఎ బియ్యం పెండు పి గిన చ హితం పరిణామాల గోగని (ఇలియట్, టేమ్స్ జాయ్, హెడ్స్) కాల్పనికవాదానికి వాస్తవికతావాదానికి మధ్య సంర్షణ, సన్ధ్యం ఈ వానే ఎప్పుడి (దిస్సి గూర్చి 'సాహిత్యం - అధునికత' అని నావాస్ లో విమర్శగా చర్చించాను). ఆసక్తి కరమైన విషయమేమిటే పెండిష ప్రపంచ ములం కాలంలోనూ

* "సాహిత్యం - అధునికత" - అధ్యుదయ కవిత్వానంతర రోరణులు, 1987 వరంగల్.

అటుతర్వాత, సాత్రే, కేమూవంటి రకయితరద్వారా ఫినామెనాలజీ అస్తిత్వవాదం ప్రాముఖ్యం వహించాయి. ఫినామెనాలజీ అనుభవానికి ప్రాముఖ్యం యిచ్చి, అనుభవాన్నే విశ్లేషిస్తుంది తప్ప అత్మాశ్రయ, సప్తాశ్రయ విభేదాన్ని గుర్తించదు. ఈ పరిణామం సాహిత్యంలో వస్తుందని 1930లోనే ఎడ్మండ్ విల్సన్ అనే ప్రముఖ విమర్శకుడు ఊహించాడు కూడా.

విషయ-విషయము అనే దందాన్ని ఎరిక్స్ జింది చూచి నవ్వుడు సత్యంపట్ల దృష్టి మారుటంది. సత్యం వస్తాశ్రయంగా, సామూహికమైనదిగా కాక కేవలం వ్యక్తిపరమై, సావేక్షమైనదిగా భావిస్తుంది "ఈస్ ఇట్ ట్రూ:" అనికాక "ఈస్ ఇట్ ట్రూ ఫార్ మీ?" అనేది ప్రాధాన్యం వహిస్తుంది.

'అనుభూతి కవిత్వా'నికి 'అస్తిత్వవాదా'నికి చాలాగ్గర సంబంధం ఉంది. అస్తిత్వవాద దృక్పథంలో మనిషి దాహ్య ప్రపంచానికి గల సంబంధం ఆత్మీయమైనది, ఆలోచనార్హం కాదు. నా వస్తు వం చులో మెలిగే విధానంలో ఆలోచన కంటే ఆత్మీయమే ప్రాధాన్యం వహిస్తుంటుంది - ఉదాహరణకు పైకి, కా, చేతిర్ర పంటివాటిని గూర్చి బుర్ర ఉపయోగించి ఆలోచించడం కంటే, మొదట మన శరీరం వాటితో సమన్వయం కుదుటపడుతుంది. "ఉయ్ మీర్ డెమ్ షేర్ ఇన్ ది ఎన్స్పెన్సన్ ఇన్ స్పేస్ ఆఫ్ ది బాడి యాస్ సెన్" మెర్లీస్ పొంటి అంటాడు: "ఎ పెర్సన్ ఈస్ నాట్ వాట్ ఐ థింక్, దట్ వాట్ ఐ రివ్" అలా ప్రపంచాన్ని ఆత్మీయం గుర్తించడమే 'అనుభూతి'. 'మనిషి'ని గురించే ప్రాథమిక నిర్వచనం అంటూ ఏమీ లేదు; ఎతం, సైస్సు, రాజకీయాలు, ఉత్పత్తాశ్రయం. వీటినుంచీ 'మనిషి'ని గూర్చిన నిర్వచనాన్ని ఎప్పుడు తెచ్చుకొనలసిన అపసరం స్తిత్వవాద రచయితలు లేదు ఇదే అనుభూతివాద కవికి ఎర్తిస్తుంది.

19 శతాబ్ది ఇంగ్లండులో, అమెరికాలో 'నేర్డ్ పొయెట్రీ' 'ఓవర్ పొయెట్రీ' - కన్నకంటే, ఎగి బర కవిత్వం, 'కాఫిడెన్షియల్ పొయెట్రీ' అర్ 'పొయెట్రీ ఆఫ్ ఎన్స్పీరియన్స్' - అనుభూతి కవిత్వం పేర్లతో ర్తి రిపత్వం వెలువడి ది. దీని రెలుగుల పచ్చిన 'దిగింబర కవిత్వా'నికి పేరులో తప్ప యితర సామం లేదు. అలాగే 'పొయెట్రీ ఆఫ్ ఎన్స్పీరియన్స్'కి తెలుగులో 'అనుభూతి కవిత్వా'కి ప్రేరణలో కొన్ని పోలికలున్నా, స్వరూపంలో తేడలున్నాయి. గార్బర్ట్ లోవెర్ (రైట్ స్టడీస్, 1959), డబ్ల్యు. డి. స్నాడ్ గ్రాస్ (హార్డ్స్ సీడిర్) ఆన్ సెక్సబన్ (ది టెల్లామ్, 1960), పిర్వియా

ప్లాట్ (ఏరిర్, 1965) ఈ కోవకు చెందిన కవులు. తార్కిక శక్తిని ఆవలనుంచి, మనస్సులో ఉన్నదంతా వెళ్లబోసుకోవడం ద్వారా, వ్యక్తి అనుభూతి లోతున్న తాకటానికి కవితారచనలో ప్రయత్నిస్తున్నానంటాడు లోనర్. జేమ్స్ డిక్కి (హెల్ మెడ్స్, 1964) అదే ధ్యేయాన్ని చెప్పాడు. ఈ కవులు ఇమేజిస్ట్ శిల్పినిగాని, మరే శిల్పినిగాని త్రోసి విజృంభించుకున్నారు. ఆ విధంగా పాఠకునిలో కేవలం అనుభూతిని కల్పించే ప్రయత్నం చెయ్యవచ్చునని వాళ్ల గట్టిక. ఈ విషయంలో తెలుగు కవులు ముఖ్యంగా ఇస్మాయిల్, ఇమేజిస్ట్ శిల్పిని నేర్చుగా, శ్రద్ధగా ప్రయోగించి ధ్యేయాన్ని సాధిస్తున్నారు.

అనుభూతి కవిత్వం ఎక్కిపరిగా, సమాజవరంగా సాధించేదేమిటి? పైనున్న, అజీయాల, దర్శనోదయ దీవి మనిషి చైతన్యాన్ని ఆ కవిత్వం, మనిషి సత్ప్రపంచంలో లో అస్తిత్వం ద్వారా పొందే సహజ ప్రియమైన ఆనందాన్ని అంది వేసి, త్రొక్కి పెడుతున్నాయి. ఆ ఆనందానికి, సహజమైన అస్తిత్వ అనుభూతికి సముచితమైన స్థానాన్ని, విలువనీ ఎర్పించే ప్రయోజనమే అనుభూతి కవిత్వం చేస్తున్నది. ఇంకా జి. పి. రానప్ప అనే అమెరికన్ కవి అభిప్రాయం

ఎక్కి అనుభూతి విశిష్టమైనది అన్నప్పుడు వారిటులు అది ఎలా అందుతుంది? అది సాహరణీకరణం చెందడం సాధ్యమా? అన్ని ప్రశ్నలు రాబర్ట్ పెన్ వారన్ కవి యిలా చెబుతున్నాడు. అనుభూతి కవితను పాఠకుడు బుద్ధిలో వ్యాఖ్యానించి, అర్థం చేసుకునే ప్రశ్న యిక్కడ ఉదయించదు ఈ కవిత్వ లక్షణం అది కానే కాదు! ఈ కవిత వెలుతురు వంటిది, వెలుతురులో కనిపించే సుస్థువువంటిది కాదు. అంటే కవిత అనే ఈ వెలుతురుతో వారిటు తనలోని అనుభూతుల్ని రక రకాలుగా గుర్తించి అనుభవించడానికి లాభం ఉన్నట్లుగా.

ఉదాహరణకు ఇస్మాయిల్ వ్రాసిన 'గోడ' అనే చిన్న కవితను తీసుకుంటే "పైనున్న ఉదార్పనవేషంతో... ఉదార్పనవేషంతో... తెలుసుకోవడం, ఈ కవిత్వం ఇచ్చేదేమిటి? ఈ కవిత కవిత్వం అనుభూతిని ఒక్కొక్కరికీ ఒక్కొక్కరూ గావించి వివేకం చెయ్యవచ్చు అని అన్వయం చెప్పుకోవచ్చు. కాని అదొక సరియైనదన్న సమర్థనకు వీలులేదు! వారణా ఈ కవిత చెప్పి గూర్చో తెలియదు. గోడను హర్షించి, గోడ తననుగూర్చి చెబుతున్నది కదా! ఏం చెబుతున్నది? అది నా అనుభూతికి చెంది అభివ్యక్తి నేనుగా వెదుక్కుని గుర్తించుకోవాలి. నా ముకు నాకు 'గోడ' విషయనీ (లోపల ఉండాలినిది) విషయాన్ని

(బైట ఉండాలినిది) వేచేస్తున్న తార్కిక దృక్పథానికి, అనుభూతి, 'కీటికీ'లా రెంటింటినీ కలుపుతున్న సత్యమని వ్యాఖ్యానించుకుంటాను. అనుభూతిలోనే ద్వంద్వం కలుస్తాయి! అయితే యిది ఆ కవితకు 'అర్థ'మని చెప్పడానికి కవితలో ఏ ఆధారమూ లేదు. వ్యాఖ్యాన నాలోని అనుభూతికి ఒక అభివ్యక్తి మాత్రమే! కవిత ఒక కల్పనాత్మకం, దానిలో తార్కికత, వివరణాత్మకమైన అర్థం అయిన ఒక్కటే వుండదు! అంటే చాలా వుంటాయి; ఏమీ లేకుండానూ పోవచ్చు!

మార్కస్, ఆ నాడు మనిషి జీవితంలో పని ఎంత ముఖ్యమో ఫేల ఆంత ముఖ్యం అని ద్వారా లభించి నిష్పత్తి మైత్ర కమతార్థ ఫేల ద్వారా లభించి దానిక గమమైన ఆనందం తరచూ కవిత్వం సందేశాలు, లక్ష్యాలు యచ్చే 'పని' నిర్వహిస్తే, అనుభూతి కవిత్వం ఆనందాన్ని, జీవితానందాన్ని, ఫేల జీవితం ద్వారా మనిషి పొందే ఆనందాన్ని నిర్దేశించే 'పని'

'కళ కళ కోసమే' అన్న సిద్ధాంతం గాఢర్యోపాసనకు, కళకు (ఎంటిసిజం) సరిబడించినది. అందులో బౌద్ధ వియమ నిబంధనలు, సగస్కారం, సంప్రదాయం చాలా ఉన్నాయి. అవేమీ లేని - ముఖ్యంగా సంప్రదాయం సోకవి-కవిత్వం అనుభూతి కవిత్వం

అనుభూతి కవితగా గుర్తుపట్టడానికి ప్రధానమైన లక్షణం: కవిత చదివిన రిగ్గాత మిగిలేది ఒక సందేశం, ఒక భావం, ఒక ఎక్కిపరిగా కాకుండా కేవలం అనిర్దిష్టమైన అనుభూతి కావాలి. అది పోలిక ద్వారా, ఉదాహరణ అగ్నికల ద్వారా, ఇంద్రియ సందేహన చేస్తూ చేసిర్దిష్టంగా కావచ్చు - కాని అందులోని సవ్యత వ్యాపనానికి వాచ్చుకొనే అనిర్వచనీయమైన, అనిర్దిష్టమైన అనిర్దిష్టమైన మిగతా ఇస్మాయిల్ గ్రామఫోన్ రికార్డు, టీ కప్పు, ప్రియ, మే, సహ, గాడిద, ఫ్యానుకింగ్ లోకా, వి, చె, కోగిన ముండిమడు, గోళికాయలు, మిథాను గేలవంటి కీర్తి కోవ్రాసి ఎదా మిక్కొక్కటి ఒక ప్రయత్నికానుభూతికి లభించు, జీవితంలో గల ఆనందాన్ని క్రింద చెబు న్నాయి మర్రిణ, సిద్ధాంత ఎక్కడా కనిపించదు.

ఇస్మాయిల్ కవిత్వం పదచిత్రాలతో, భావసంక్షిప్తతతో కూడిన ఇమేజిస్ట్ కవిత్వం అన్నయక్లిష్టత - ప్రతీకవాదుల సంప్రదాయానికి సంబంధించినది - ఎక్కడా కనిపించదు. స ప్రదాయం కాలపనికవాది ద్వాయం ఎక్కడా సోకవు.

— తే ఎకోవైష్ణావివ నిద్ధాంతాననా, సందేశాన్ని చేరవేసే దుకు
 కా అస్తిత్వం అనుభూతిని ఎంతగా నిమగ్నంగా ఆవిష్క
 రించి స్పష్టమైన శరణు శ్రీరామకర్మ కవితల్లో లభిస్తాయి
 'దీనిని చాలామూ ఎత్తుని ఎలకూ ఎంతోక యా ల? నా
 అస్తిత్వం వియవ కొండ అయిన చొట్టమొచ్చగా నిలిచిన
 బాధానాశీల! లోయ నా మౌనం" (లోయ) అంటాడు.

బాలగంగాధర్ తిలక్ రచనలు కాన్నింటికో ప్రారంభమైన అనుభూతి కవిత, ఇస్కాయీర్, శ్రీకాంతకర్మ కవితల్లో ఒక స్పష్టమైన కవితా విప్లవంగా రూపుదిద్దుకొని, రహస్య, చివరి పరద్రుడు, శిఖామణి వంటి యువకవుల్లో వికాసం చెందుతూ, తెలుగు కవిత్వంయొక్క నవనవాన్వేషితాన్ని నిరూపిస్తున్నది.

చే నె వ ర్సి...?!

శ్రీ విలేజ్జూర నాగభూషణాచార్య

మా సరిక హృదోగపు పొరల్లో పెరిగిన
అనాధను
మత్తిష్కపు నరాల్లో పాశే కంఠముతో ఆలోచిస్తే
పనిరాన బెర్గున్న కా చుక్క బాబు
నన్నవ అనవాలు పట్టలేరు
ఎంగిలి నీరు ఎల స్థాయి
జన్మకు జీవి తెరచదు
కనినే నీ పాప మప్ప కోవాలి
పాపం నీ పాపం చెంచుకోవ
దీక్ష ప
భ
నీ గుణి
నీ గుణి
ర
చూస్తున్నప్పుడు
వీరికి కొంత
నా మంత దుకున్న దోసిల్లు రింగులు మార్చాయ్
అకోబరు

జవసత్వాలున్నంతవరకు అరచేతి బొంగరంలా
అడించుకున్న పందికొక్కుల కక్కర్లేను
చివరి నేనెవరి కక్కరకొస్తాను వేస్తా?
పిలిపించి నా శరీరాన్ని నిలుపుదోపిడి చేసే
కార్ల దుర్లు ఆహ్వానిస్తాయి
నా శరీరపు దురంధా భరించలేని
సజారూ ఆహ్వానిస్తాయి
నా ముళ కగళా చదగంగం
నా పావుల చేకూర్చు ఫరుల చేకూర్చు
నా లన గల దే రాను
నా వి ఎళి వేకార
నా ధీ ధీ న న్న పాదాలపై
అధి న్న తిమ్మముళ్ళ దంచార
నా ఎర్రా న్న చిహ్నం న కళ్ళ
ఆకాశాన్ని కౌగిలించుకుంటాయి
నంద్రపు కెరటాల్లా ఎగిరిపడే జనం
నా కళ్ళ ఆశంవైపు దారుల తీస్తారు.

మధుర స్మృతి

నా

నవనాడుల్ని పులకింపచేసే నీ కంఠధ్వని-
 ఉహలోకమందున్న మనసుని తట్టి పిలుస్తుంది.
 ఆ 'స్వర్గ' వ్యర్థ సుఖాల్ని ధిగమిస్తుంది
 కలవరపరచే ఆ కళ్ళు ఆకలిదప్పుల్ని మరపిస్తే
 కమలవిందైన నీ కోమల రూపాన్ని కళ్ళు-
 'రెప్పపాటు' మరిచి చూస్తే
 'మనోవ్యధ'ని విడమరిచి చెప్పుకో వాలనీ పెదాలు-
 ప్రతి గడియూ అదరుతై
 'అనే మాట' వినాలనున్నట్లు 'శ్వాస' కొద్ది-
 క్షణాలు నిశ్శబ్దాన్ని భరిస్తుంది
 నీ రాక రేపిన 'అలజడి' మరో రాక కోసం-
 'ఎదురుచూపే' మిగులుతుంది.

దీపమె వెలుగుతాను

చీకటి దారిన పోయే మనిషితో
 రంగుల పూలు అశాశ్వతాలని
 నీటిబుగ్గలు దాహాన్ని తీర్చలేవని
 సర్వమానవ సౌభ్రాతృత్వ సాధన-
 'సంఘసేవ'తోనే ఆరంభమని గ్రహింపచేస్తాను
 పరిపూర్ణత, సత్ఫలత, మానవతలు
 హృదిలో స్థిరమైయున్నపుడు
 ఎక్కడా ఓటమి పరిహసించదని
 సమాజంలోని మాలిన్యం యీషణ్మాత్రమైన చొరబడదని
 సంపూర్ణమైన, దృఢమైన విశ్వాసంతో

అక్టోబరు

వేసారిని ప్రతిగుండెనూ తట్టి వినిపిస్తాను
 చీకటిలోనే వెలుగు అవసరమని
 వెలుగే చీకటిని గెలుస్తుందని
 ఎదురుచూసి ఎర్రబడ్డ ప్రతి కంటిముందు చిత్రికరిస్తాను
 శ్రమలో, చర్మ రంధ్రాల్లోంచి ఉబికొచ్చే ప్రతి స్వేద
 బిందువూ
 గమ్యం తెలీసి జీవన సాగరంలో,
 గోరంతదీపమై మార్గదర్శకమౌతుందని తెలీచెప్తాను
 యీ బధిరమైన జగత్తులో
 మార్గాన్ని చూపే మణిదీపమై వెల్లుతాను.

(డా॥ సి. నా. రె. గార్కి కృతజ్ఞతలతో)

శ్రీ మాధవుడు మంగివూడి

BHARATHI (Monthly) ADVERTISEMENT TARIFF

Effective from 01.08.1989
 (ALL FLAT RATES)

INSIDE PAGES:

Full Page	Rs	400.00
Half Page	Rs	200.00
Quarter Page	Rs	100.00

COVER PAGES:

4th Cover	Rs	600.00
2nd or 3rd Covers	Rs	450.00

Concessional rate for short advertisements of
 Authors & Publishers

Rs 8/- per col. cm.
 (Minimum Size 5 cm x 1 col)

LANGUAGE: Telugu

FREQUENCY: Monthly

డా॥ పెన్నా శివరామకృష్ణ

శేషేంద్ర కవిత - సామాజిక చైతన్యం

ఆర్థిక వ్యవస్థ పునాదిగా ఆయా కాలాలలో ఉండే వర్గాలను, వాటి స్వరూప స్వభావాను అవగాహన చేపికొని తన రచనలలో ప్రతిబింబింపజేసే రచయిత సామాజిక స్పృహ కలిగినవాడని చెప్పవచ్చు. వర్గసంఘర్షణను పటిష్టంగా చిత్రీకరిస్తూ, క్రామికవర్గ వియంతృత్వ పాదనకు, పీడితవర్గంపై పు నిలబడే రచయితను సామాజిక చైతన్యం కలిగినవాడని భావించవచ్చు. 'స్పృహ అనేది హృదయసంబంధి అయితే చైతన్యం క్రియాసంబంధి.'¹

వి వి ద్ధ త

తెలుగు సాహిత్యంలో వర్గసంఘర్షణ సిద్ధాంతం అధ్యుదయ కవిత్వంలో ప్రథమంగా ప్రతిబింబించింది అనాటినుండి వివిధత (డిమిట్ మెంట్) విషయంలో చర్చలు జరిగినప్పటికీ వి.ర.సం. అవతరణతో దీనికి భాగా ప్రాధాన్యం వచ్చింది.

“విప్లవ పార్టీకి సాహిత్య సాంస్కృతికరంగంలో విప్లవ మాత్రా ఉంటుంది. విప్లవాన్ని సమర్థించే రచయితలు విప్లవ రాజకీయాల ఆదేశాన్ని అంగీకరించి తీరాలి.... ప్రజల విప్లవ కార్యచరణలో భాగంగానే సాహిత్య రంగంలో ఎర్గబోరాటం చేయటం సాహిత్యంలో వివిధత. రచనలో బాటు రచయిత కూడా విప్లవోద్యమంలో భాగస్వామి కావటం వివిధత ప్రధాన లక్షణం”²

అన్నాడు త్రిపురనేని మమూడనరావుగారు. దీనితో రచయిత విప్లవానికి విమగ్నుడు అయితే మరీ మంచిది; వివిధుడు కావటం తప్పనిసరి అనే దృక్పథం వ్యాపించింది.

“కవి-కళాకారుడు సంచూనికి దాస్యం చేయాల్సింది. అయితే తల్లి తన సంతానానికి కేసే దాస్యంలాంటిది. ప్రజలమీద ఒక ప్రెవిలెంట్ పేటర్లో ఉండాలని తపన పడే రాజకీయవజ్రానికి దాస్యం చేసే కవి సంచూనిన్నదూ తన కళద్వారా పేవ చేయలేడు. అతడా వక్షంలో ఒక కార్యకర్త కాగల్గితే తప్ప మరేమీ కాలేదు. అందుకని సంకుచిత పరిధుల్లోంచి పార్టీ రాజకీయాల కుట్రలూ,

కుహకాలనుంచి కవి తన కళాప్రత్యేకతల్ని నిల్చుకోవడం వల్ల సంచూనికి చేసే సేవ విశిష్టమైంది.”³

అవి భావిస్తూ వివిధతను వ్యతిరేకిస్తూ, సాహిత్య స్పృహను విస్మరించరాదనే దృక్పథం నేటి సాహిత్యవేత్తలలో ఐలంగానే ఉంది. ఈ దృక్పథం శేషేంద్రలో ఉద్యమమూర్తిని పొందింది. రచయిత పార్టీకి బావిసయిపోవటంవలన ఆశవిలో వికారదృష్టి లోపించింది. పార్టీలలో విభేదాలు కవులను వివిధ వర్గాలుగా విడదీసినాయి, విడదీస్తున్నాయి. వస్తువైవిధ్యం నశించింది; శిల్పగంభి సిద్ధాంత వివరణ ఎక్కువయింది. ఇట్టి స్థితిలో కవి తన అనుభూతి పరిణామంచేత ఏ రకమయిన అధర్మాన్ని సహించలేని నాజుకుజీవి అవుతాడని అట్టి కవి వికార మానవతకు బాధ్యుడని సామాజిక చైతన్యం అచైతన్యంలో ఒక భాగమేనని కమక కవి త్రికరణగుద్దితో కూడిన అనుభూతికి వివిధుడు కావాలనేది శేషేంద్ర అభిమతం.

ఆ.ర.సం, వి.ర.సం. ఇత్యాది సాహిత్య సంస్థల విషయంలో శేషేంద్ర అభిప్రాయం గమనించదగినది. విప్లవం విషయంలో ఆయా సాహిత్య సంస్థల జనకపార్టీలయిన రాజకీయ పార్టీలతో శేషేంద్రకు ఏ విధమయిన క్లేశమూ, విభిన్న దృక్పథమూ లేదు అయీ సంస్థలు ఆయా పార్టీలకు ప్రచార సంస్థలుగా సామాజిక చైతన్యవ్యాప్తి కృషిచేస్తూ పర్జిలవలసిందే. కాని ఆ సంస్థలు తమకు వివిధులు కావి, లేదా సభ్యులు కావి విప్లవకవుల్ని విప్లవ నిరోధకులని నింపించటమూ ఇత్యాది చర్యలు సమర్థనీయం కావనేది ఆయన దృక్పథం. “ఈ సాహిత్య సదృశ సంస్థల్లో సాహిత్యకృషి, కావునిష్ఠ, అధ్యయనశీలము, విప్లవీక విమర్శ మొదలైన జీవతుల్య సాహిత్య లక్షణాలు తక్కువగా కనిపిస్తాయి” అన్నాడు.⁴

“కవి జ్ఞాని నైతికవీ యు. సమస్త మానవాళి బాధ్యుడు. ఇంత బాధ్యత ఉన్నవాడు ఒక్క ధర్మవక్షు వినా మరెవ్వరి పక్షమూ వహించలేడు. కవి ఏ అధికార సంస్థతోను ఏ రాజకీయ వక్షంతోనూ ఐక్యం చెందలేడు. ఆ సంస్థ

తన గారవాన్ని సామూహిక కోల్పోయినప్పుడు దాన్ని
ఎదుర్కొంటే స్వేచ్ఛ విలువ కోల్పోయింది. కవి అట్లా విలువ
కున్న స్వేచ్ఛ మూలంగానే చేకూర్చి క్షమ కలుగు
తుంది." (కవిసేన మేనిపెట్టో పుట. 256)

పార్టీలు రాజకీయాలు లేకుండా విప్లవం రాదు కాని కవి
వాటికి బానిసైతే స్వేచ్ఛ కోల్పోతాడనీ, కవి ధర్మాధర్మ విచక్ష
ణతో వర్తనరంగాలలోని లోపాలను గుణాలను ఎదుర్కొనగలిగే
విర్రోధకక్షిగా రూపొందాలని అట్టి కవి వర్తనవిధ వైఖ్యవిక
తరగతులకు ఎత్తైత ప్రతినిధి కాగలడని పేర్కొన్నాడు.

ఈ సందర్భంలో ప్రసిద్ధ విమర్శకుడు ఎవెనెర్ ట్సన్
మాటలు గమనించదగినవి

"జెస్యూన్ కటబ్ మెండ్ ఈజ్ ఓన్లీ ఫౌండ్ ఇన్ దోక్
వర్క్సు, ఇన్ విచ్ ది ఎసెన్స్ ఆఫ్ ది ఆర్టిస్ట్ ఇమేజెన్
వర్వన్ టు ఆర్డర్స్ ది కాజ్ ఆఫ్ కమ్యూనిస్ట్ ఎడ్యు
కేషన్ ఆఫ్ ది పీపుల్, దజ్ హెల్పింగ్ ది పీపుల్ అండ్
ది పార్టీ టు విత్ ఎ న్యూ లైఫ్."

వర్గ చైతన్యం :

'వక్షలు' కవితా సంపుటిలోని విశ్వమోష, జ్వాల, అని
వార్యం, ఆత్మజ్యోతి, జీవనగంగ, ప్రపంచ మానవులు,
మృత్యుంజయులు మొదలయిన అంధికలలో ఆకలితో మరణించే
నోయి లేని నిసువుల గురించి, అధిరాంధక పీడితుల గురించి
వర్ణించినాడు. ఋతుమోషలో కూడు, గుడ్డ, నీరు లేక చరి పులి
వోక దొంగల వదాడులు చేయుచునుండ ఇత్యాది వద్యాలలో ఊరి
కావల పెనుమర్రి నీడలో నెలకొనే దీపముగా నిద్రిస్తున్న
పసిపాపల గురించి, నిమ్మొన్నత వీధులలో పలుగెత్తుతూ రిజా
లాగలేక పెనవికాగలేక దారిద్ర్య దుర్విధిని తట్టుకోలేక కన్నీలు
దెట్టు కార్మికుని గురించి వర్ణించినాడు. "వ్యధితానేక మనుష్య
బాష్పజలముల్ వరాశియై పొంగు చో నుడయించున్ సముద్ర
విప్లవము తానుచెల్లె శ్రవణబోయనన్" అని విప్లవం రాకతప్పదని
అభిగ్రహించి జయము తప్పదని ఆశించాడు

"శ్రమియించే శతకోటి మానవుల కాళజ్యోతి లేదా? ఏ
క్రిమి బాదామయ కాళరాత్రికి ఉషఃశ్రీరేఖ జన్మించదా?
సమసౌభాగ్య దినంబు వచ్చి జగతి సంగ్రామ రంగములన్
రమణీయోజ్జ్వల కాంతి సౌఖ్యమయ సామ్రాజ్యంబు వర్ధిల్లదా?"
(వక్షలు, పుట-20)

నవ ప్రపంచం ఉదయిస్తుందో లేదోననే సంశయమూ వ్యక్తిం
చేసినాడు. శేషజ్యోత్స్నలో కూడా

"కాలచక్రం తిరిగి తిరిగి
జీవితాన్ని క్రాసుగా ఎనిపిని కైస్త్రుగా
మరిచిన ఈ రోజు
ఒక నాతనయుగ సూర్యుడు ఉదయిస్తున్నాడు
మనకొక కామకగా పట్టుకొస్తున్నాడు
ఒక నాతన యుగ గీతను
విప్లవాన్ని వీరమండలాన్ని ఉద్దోషంచే ఉచ్చైస్వరగీతను"

అని విప్లవాన్ని ఆహ్వానించినాడు వక్షలు, ఋతుమోష
ఇత్యాది గ్రంథాలలో వర్గ దృక్పథం కనిపిస్తుంది ప్రత్యేకంగా
మందే న్యాయుడులో వారంభమయి నా ఒకం నా ప్రజలు,
గొర్రెల్లా, అడ్రీపర్వం, ఆధునిక మహాభారతం మొదలయిన
కావ్యాలలో వర్గచైతన్యం, వర్గ సంపర్కం, సాయుధ పోరాట
తంధా పటిష్ఠంగా చిత్రికరింపబడింది.

దోపిడి వాస్తవికత :

రైతు అంటే ఎవరని నిర్దిష్టంగా నిర్వచించుకోవటం
కష్టం. కానీ తానూ, తన కుటుంబ సభ్యులు శ్రమిస్తూ పొంత
ఉత్పత్తి సాధనాలతో వ్యవసాయం చేసే వ్యక్తై రైతు అని
చెప్పవచ్చు⁶ కూలీలు (హెయిర్డ్ లేబర్) భూమిపై ఆధిపత్యం
కంట్రోల్ పంటి ఆంశాల వృష్ట్యా మరొకరకంగా విభజించుకో
వచ్చు. కూలీలను ఎక్కువగా ఒవయోగించేవాడిని ధనికరైతు
అని ప్రధానంగా తన కుటుంబశ్రమపై ఆధారపడేవాడిని మధ్య
తరగతి రైతు అని, కుటుంబం మొత్తం శ్రమను వినియోగించి
టానికీ ఆపనరనియినంత భూమి లేనివాడిని పేద రైతు అని
నిర్వచించుకోవచ్చు ఆస్తి సంగణధారను, ఆస్తి సామ్రాజ్యముబట్టి
కూడా వర్గీకరించుకోవచ్చు.

శేషేంద్ర కవిత్వ లో రైతు భూమిపై శాశ్వతంగా గాని
దీర్ఘకాలికంగా గానీ ఏదో ఒకరికమయిన యాజమాన్యం కలిగిన
రైతుకు, పేదరైతుకు ప్రతిధ్వని మోస్తూ

"రైతు నాగరి మోస్తున్నాడు
క్రిస్తు శియవ మోపినట్లు"

అనేక సామాజిక సమస్యల వివరాలయంలో చిక్కుకొని,
దోపిడిదొంగల భూస్వాముల కురింత్రాల వలన రైతులు శ్రమ
పలాన్ని పొందలేకపోయినారు. దినమంతా శ్రమచేసిన రైతులు

ఎంగల తలపాగాలతో; రిక్తహస్తాలతో వెళ్ళిపోతుంటే దాన్యపు రాసులు మిరియస్లు గొంతులెత్తి ఏడుస్తున్నాయి. అందుకే జాగ్రత్త రైతులకు ఉత్పత్తి సాధనాలుగా కాక పద్యశిలలవుతున్నాయి; తియిపాలిటి శిలువలవుతున్నాయి

నేటి విద్యావిదానం పాలకవర్గ స్వభావాన్ని ప్రతిబింబిస్తున్నది. పాలకవర్గ ప్రభావంతో ఎక్కువైనది భూస్వామ్య యుగపు ప్రభావాలకు లానై నేటి విద్యావిదానం. అశాస్త్రీయ పద్ధతులను పోషిస్తున్నది దళాద్దాలవాడు సాగే విద్యాభ్యాసం. స్కూల్ కిని వృత్తివిద్యకు మాత్రమే కాక, ఉదర పోషణకు కూడా ఉపయోగపడుతున్నది. నిడుద్యోగం, అవిద్య వ్యక్తులను నిర్లక్ష్యం చేస్తున్నాయి. ఈ దౌర్భాగ్య పరిస్థితుల నుద్దేశించి “మీ పలకా పుస్తకాలు పట్టుకుని పోతుంటే బాబూ మీ శిలువలు మోస్తున్న బల్బ్ క్రైస్తుల్లా కనిపిస్తాయి” అన్నాడు. (స్కూలు బ్యాగుల బులుపు మోత అనేకమంది పాఠశాల విద్యార్థులలో అంగవైకలానికి దారితీస్తున్నట్లు ఇటీవల వైద్యవిపులుల బృందం జరిపిన సర్వేలో వెల్లడయింది) నేటి బీరకాయలాంటి ఈ విద్య కూడా అందరికీ అందుబాటులో లేదు సుదీర్ఘకాలం విద్యార్థనలో గడవ లేని విరుపేడ పిల్లలు తిండి లేక బాల కార్మికులుగా మారు తున్నారు. పలకా పుస్తకాలు పట్టుకోవలసిన వనిచేతులు శ్రమకు గురి అవుతున్నాయి. ఎక్కడ వసితనం కూడా లభింపకపోతే వని చేయాలి అక్కడ నా కాళ్ళ విజంగా తెగిపోయాయి అన్నాడు.

స్వతంత్ర జీవనాన్ని, శ్రమపట్ల గౌరవాన్ని లోపిపడేసే విద్య నిరర్థకమయిపోయి విద్యార్థులను గుమాస్తాలుగా తయారు చేస్తున్నది. ప్రభుత్వోద్యోగ వ్యవస్థ మనిషిని చావుబ్రతుకుల మధ్య విస్ఫోరియోజనం చేస్తున్నది “నీవు కాలేజీ గోడల్లోకి పోతావు అక్కడ్నించి గవర్నమెంటు గోడల్లోకి పోతావు. అక్కడ్నించి ఎక్సరూ ఎక్సరూ తిరిగిరాని గోడల్లోకి పోతావు. ఇక నీవు బ్రతికిందెప్పుడు” అన్నాడు.

పెట్టుబడిదారీ సమాజంలో నగరాల్లో పారిశ్రామిక వాద లయనాలు నాగరికతకు ప్రతీకలయిన నగరాలలో ప్రకృతితో పాటు మానవ ప్రకృతికూడా కలమషమయిపోయింది. నగరాలలో జీవితం మోసపూరితమయిన వసుగు వందెం అయింది. వ్యాపారం మోసంగా; ఉద్రులుగా, కుతంత్రాలుగా తయారియింది. అమానుషత్వానికి నిలయమయింది నగరాల స్థితి ఈ విధంగా ఉంటే గ్రామాలు ఇప్పటికీ భూస్వాముల అధికార దురహంకారానికి బలి అవుతున్నాయి. రాములు కడుతున్నా భూములు దున్నుతున్నా

వరితం దక్కక వాడవడుతున్నారు గ్రామీణ శ్రామికులు. భూము లను పోగొట్టుకుని శిధిలమయిన రైతాంగం కార్మికులుగా మారు తున్నారు. అందుకే విది నా చేతికిచ్చిన విషపాత్రిక ఈ నగరం”, “అరే ఇవా నగరం ఒక చంబర్ వ్యాబీ, గ్రామం ఈ దేశానికి కూరీ” అన్నాడు శేషేంద్ర. నేటి సమాజ జీవితం ఎలా తయారయిందంటే చావు నెడుర్కొనడంకంటే బ్రతుకు నెడు ర్కొనడం పెద్ద సమస్య అయింది అంతకంటే భయంకర వమస్య అంతా బాగుండని అందరమూ కలిసిపాడాలి. అన్నాడు.

నా దేశం నా ప్రజలు 1975 మే నెలలో వెలువడింది. అదే సంవత్సరం దేశంలో ఎమర్జెన్సీ ప్రవేశపెట్టబడింది. ప్రజల ప్రాథమిక హక్కులు కాలరాయబడిన ఆ కాలం అంధకార యుగంగా పేర్కొనవచ్చు. పత్రికా, వాక్ స్వాతంత్ర్యాదులు నశించివాయి. చైతన్యనంతులయిన కవుల కలాలకు సంకెళ్లు దిగింపబడినాయి కవులు నిర్బంధానికి గురయినారు. నిరంకుశత్వం తాండవం చేసిన ఆ కాలంలో (1976 జూలై) రచించబడిందే గొర్రెల్లా కావ్యం. కాని ఈ కావ్యం 1977లో కాని వెలుగు చూడ లేదు. ఎమర్జెన్సీనాటి రాజకీయ దుస్థితి, భారతదేశంలో ప్రజా స్వామ్య వ్యవస్థలోని దుర్లక్షణాలు విపులంగా విస్తృతంగా కవిత్వీకరించినాడు శేషేంద్ర

“మనుషులు తవస్సు చేసి చేసి ఒక పామును పుట్టించారు. విరివిగా ఓట్లనే ఓపటి - ఓట్స్ దాన్యపు గింజలు వేసి పెంచారు. దాని వడగ నీడల్లో హాయిగా బ్రతుకవచ్చునని ఊహించారు. ఆ పాము చట్టాలనే గుడ్లు పత్రమంగా పెడు తుంది. తరచూ తన గుడ్లు తానే తింటుంది. కానీ తన జాతిని పెంచుకుంటుంది. నాగస్వరం ఊదేవాళ్ళముందే శిరస్సు ఆడిస్తుంది లేకపోతే కస్సుమని కాటువేస్తుంది ”

రాజ్యాంగబద్ధంగా ప్రజాస్వామ్యం వధింపబడింది దేశంలో. ప్రభుత్వం చట్టాలనే గుడ్లు పెడుతుంది. తన చట్టాలను తానే స్వప్రయోజనాల కనుగుణంగా సవరించటమో, రద్దు చేయ టమో చేస్తుంది. అంటే తన గుడ్లను తానే తింటుంది స్వార్థంతో తన ఆదినత్యం అంగీకరించే మురాలితే ఎది ప్రయోజనకారి అవు తుంది. స్వప్రయోజనాల కోసం ఎంతటి నై చ్ఛానికయినా పిద్ద వడే రాజకీయ నాయకుల గురించి, బానిసలయిన ప్రజల గురించి “అనతి కాలంలోనే నాలుగు ముష్టిగింజల కోసం నాగస్వరం ఊదే తెగ తెగపెరిగింది దేశంలో: మామూలు మనుష్యులకు మనలే చోదే లేదప్పుడు నా దేశంలో; ఈనాడు ఇదే నా దేశచరిత్ర.” అన్నాడు శేషేంద్ర. ప్రజాస్వామ్యం పేరు చెప్పి ఎందరి

“హాయిందే!”

మృదువైనది
కోమలమైనది

మేలుపరచబడిన అమృతాంజన్ వాడడంతో.

కోమలమైన అమృతాంజన్ ను చాలా సులభంగా
రాసుకోవచ్చు.

మృదువైన అమృతాంజన్ తో చాలా సులభంగా 'మర్తనా'
వేయవచ్చు.

తలనొప్పిలను, వొట్సు నొప్పిలను, కీళ్ళ నొప్పిలను,
కండరాల నొప్పిలను మరియు దెబ్బకులను
మేలుపరచబడిన అమృతాంజన్ మునపటికంటే అతి
త్వరితంగా వుపశమింపజేయగలదు !

మేలుపరచబడిన

అమృతాంజన్

Amrutanjani Limited

మీ మోముపై చిరునవ్వులను శీఘ్రంగా. తిరిగి ఎక్కించుకోండి!

ప్రాణాలో తీసే ఈ దున్న వ్యవస్థలో భాగస్వాములై కాము బలి అవుతూ ఇతరులను బలి కావిస్తూకూడదని" నాగవ్యరం ఊడే జీవనవిద్య నేర్చుకోకండి, సామును చంపే ఉన్నతవిద్య నేర్చుకోండి" అని హెచ్చరించివారు.

"దెమోక్రసీ ఈజ్ ఎ ఫిలాసఫీ ఆఫ్ లైఫ్ అండ్ నాట్ ఎ పొలిటికల్ థియరీ. దట్ ఈజ్ వై టు డివైజ్ ఎ పాటర్న్ ఆఫ్ గవర్నమెంట్ టు నెక్యూర్ దెమోక్రసీ అండ్ హోప్ టు వర్ పెయ్యుయేట్ ఇట్ త్రూ ది మిషనరీ ఆఫ్ ది గవర్నమెంట్, ఈజ్ ఎ ఫ్యూటైర్ ఎంబెండ్ దెమోక్రసీ ఈజ్ హైరీ రిపైన్డ్ ఐడియా ఆఫ్ ఎ మోస్ట్ పివిరైజ్డ్ హ్యూమన్ మైండ్. ఎ హోర్ మాన్ ఆఫ్ అండర్ దెవలప్డ్ అండ్ అన్ దెమోక్రాటిక్ పీపుల్ కెన్ మెవర్ ఫంక్షన్ దెమోక్రాటిక్ అండ్ గిన్ దెమోక్రాటిక్ అడ్మినిస్ట్రేషన్ ఈవెన్ ఇన్ దె ఫార్మ్ ఎ దెమోక్రాటిక్ గవర్నమెంట్. ఇట్ ఈజ్ ఎ పేన్షియర్ టు అండర్ స్టాండ్ దట్ ఎ దెమోక్రాటిక్ గవర్నమెంట్ ఈజ్ ఓస్టి ఎ ప్రాక్షన్ ఆఫ్ ఎ వైడర్ స్కేమ్ ఆఫ్ హ్యూమన్ లైఫ్ అండ్ అనలైస్ ది స్కేమ్ ఇట్ పెర్స్ ఈజ్ దెమోక్రాటిక్, ది మియర్ ఫార్మ్ ఆఫ్ ఎ గవర్నమెంట్ విర్ నాట్ పైండ్ ఎ మీడియమ్ టు లైఫ్."

(రక్తరేఖ. పుట-115)

ప్రజాస్వామ్యం ఒక జీవితకర్తవ్యమే తప్ప రాజకీయ ప్రిద్ధాంతం కాదు. ఒక ప్రభుత్వ విధానాన్ని ఏర్పరచి దానిద్వారా ప్రజాస్వామ్యాన్ని సాధించాలనుకోవటం వ్యర్థ ప్రయత్నమే. నాగరికుడయిన మేధావియొక్క పరివర్తనయిన ఊహా ప్రజాస్వామ్యం. విరక్షరాస్యత ప్రబలంగా ఉన్నచోట ప్రజాస్వామ్యం సార్థకం కావాలనుకోవటం ఎగటి కలే. "ప్రపంచ వటంమీద నా దేగాన్ని వేలుముద్రలా వేశాడు" అన్నాడు.

"అసెంబ్లీలు మనమే కదతాము ఆకాడమీలు నిలబెడతాము జాతి కీర్తికి మనమే గొరిగోపురాలు శేషతాము, వాణ్ని కుర్చీలో కూర్చోబెడతాము మనం వాడి ఇటుకల కింద వరిగి చస్తాము"

ప్రజలు ఎవరికి ఆధికారాన్ని అప్పగిస్తారో వారే ప్రజల పాలిటి శత్రువులవుతున్నారు. ఈ వ్యవస్థలో ఏది సక్రమంగా లేకపోయినా ఎన్నికలు మాత్రం వెర్వహితమైనవి. అధికారాన్ని ఆశించేవారికి కావాల్సినవి ఓట్లు తమక అలేదు. దేశం మీదే

మిచ్చింది మీరెగరేసే జండా ఏమి తెచ్చింది, ఐదేళ్ళ కొకసారి ఓట్లు, ఆ మధ్యలో కువికిపాట్లు పాలితుల వీడకుల వ్యాపార వ్యవస్థలో మనిషి మనిషిగా కాక మనిషి ఒక ఓటుగా పరిగణించబడుతున్నాడు.

"ఈ దేశంలో వంగేవాడికి ఒంగి నలాం చేసేవాడు పుడు తున్నాడు. జాగ్రత్త...వాణ్ని చంపేయండి, సాములు వాటంతటవే చస్తాయి. అనలు వాణ్ని మాతృగర్భంలోనే పసిగట్టి సంహరించండి. ఈ దేశపు గారి పీల్చడానికి గానీ, ఈ దేశపు నీరు కాగడానికిగానీ, వాడికి హక్కు లేదు."

ఈ దేశంలో ప్రజాస్వామ్యం శాశ్వతంగా మిగిలిపోవటానికి బ్రతుకు దావుకు వర్యావదంగా మారటానికి కారణం ప్రజలలోని దానిన మనస్తత్వం, విశ్లేషణ. తర తరాలుగా ప్రజల రక్తంలో జీర్ణమయిన దానిన మనస్తత్వమే మన శత్రువు. "ఏ శత్రువు నీ ఐయట లేదు, నీ శత్రువు నీలో ఉన్న దానినత్వమే. ఇక్కడ ఏ చెరసాలా లేదు. ఇండియాకంటే పెద్ద చెరసాల లేదు" అన్నాడు.

"స్వేచ్ఛ మనిషికి మొదటికావాలి. అది నీ రక్తపు నదీన కాదు. కూమినింది నీవు నీ చివరి అడుగు తీసేవరకు విలుపుకోవలసిన ఒకే దాన"

నా దేశం నా ప్రజలు పుట - 46

దానిన మనస్తత్వం వలననే వ్యక్తి అన్ని రంగాలలో సహజమయిన స్వేచ్ఛను కోల్పోతున్నాడు. ఉత్పత్తి సాధనాల మీద, ఉత్పాదిత-వస్తువులమీద క్రామికుడికి ఆధిపత్యం లేదు. "మళ్ళీ స్వేచ్ఛ ఈ దేశంలో తిండి లేనిదై గడ్డి తిని బ్రతుకు తోంది" (గొ. పు. 54) స్వేచ్ఛ ఒకరు ఇస్తే వచ్చేది కాదు. దానంతట పోయేది కాదు. సహజమయిన మన స్వేచ్ఛను మన గుర్తింపనప్పుడే మన హక్కులను విలబెట్టుకోవటానికి ప్రయత్నిస్తాము.

"చ-పి కొండల్లో పారేసిన వాడి శరీరం

రాగం కోసం విగించిన పిడేలులా వడి ఉంది ..."

— "అదవిలో నీకోసం మరణించిన ఆ పీరుడికి

ఎవడు కట్టగలడు ఎత్తయిన సమాధి...."

— "నా అశ్రువులే వాడిమీద రాలుతున్న పూలు"

—“ఎవడు అడవిలో వదింపబడ్డాడో
వాడే ఆకాశాన్ని పెరిగిస్తాడు
మన కన్నుల్లో పాడన రేఖలు గీస్తాడు”

—“తమ్ముడు అడవిలోకి వెళ్ళి
మిళ్ళి రాకపోతే
తడి కన్నులతో విరిగిపోవకు
నా దేశమంతా వాడి విశ్వరూపమే
మరచిపోకు మరణించిన వీరుడు
ఈ ధరిత్రకి ఒక కొత్త నక్షత్రం....”

ఎన్కొండర్ల పేరుతో జరిగే అమానుష కృత్యాలను గురించి పై విధంగా పేర్కొన్నాడు.

ఈ వ్యవస్థలో బ్రామికుని ఉత్పత్తి నాటకాలకు, ఉత్పాదక వస్తువులకే కాదు, బ్రామికుని బ్రతుకుకు కూడా రక్షణ లేదు. ఈ బూర్జువా రాజకీయ వ్యవస్థ దురాచారాలకు అంతులేదు. చంపి కొండల్లో పారేస్తుంది. చెట్లకు కట్టి ఉరి తీస్తుంది. ఇలాంటి అకృత్యాలను చూపి వెనకడుగు వేయవద్దని మరణించిన కర్మ వీరులే మన తక్షణ కర్తవ్యాన్ని నిర్దేశిస్తున్నారని మన కన్నుల్లో సాహసరేఖలు గీస్తారని అన్నాడు.

“దాములెందుకు కడుతున్నాన్తో భూములెందుకు దున్ను
తున్నాన్తో నాకే తెరీదు నా బ్రతుకొక మన్నా కానీ
వదుస్తున్నా” బా.బా. పు-22.

దాములు కడుతున్నా, భూములు దున్నుతున్నా ఏ రకంగా బ్రమించినా వండిందంతా చూస్తూ దూరంగా కూర్చుంటున్నాడు బ్రామికుడు. విస్ఫారంగా బ్రతుకు గడుపుతున్నాడు. కనీసం చెట్టులా ఉన్నా ఏడాదికి ఒక వసంతమయినా వచ్చేది. మనిషయి ఉండి అన్ని సుఖాలకు దూరమవుతున్నాడు.

—“ఉదయించే సూర్యుడిని ఊడబీకి వచ్చిమాడ్రికి విసి
రేస్తున్నారీ. మహాగ్ర దౌర్జన్యంతో.... కానీ నా ప్రజలు
చేతులు ముడుచుకుని కూర్చోవి ఉన్నారు.”

“—అరే ఈ గుంపుకు ఎలా మేల్కొనాలో తెరీదు.
ఎలా బాహువులు జాపి తన ఇనవకాళ్లు ఇలాతలం మీద
మోసాలో తెరీదు.”

ప్రత్యక్షంగా పరోక్షంగా జరుగుతున్న అక్రమాలను దోపిడీలను గమనించలేకపోతున్నాడు. ఈ మట్టి శక్తిని తమ శక్తిని తెలుసుకోలేకపోతున్నాడు. కాము విచ్చైతన్యపు నిద్రలో

అకోబరు

ఉన్నారని తెరీదు. సరి అయిన నాయకత్వం లేక ఎలా ఉద్యమించాలో తెరీదు. ఇక్కడ ప్రతిదీ పరాయాకరణకు గురవుతున్నది. ఎవరు ఈ దేశాన్ని చేస్తారో, ఎవరు ప్రజల చరిత్రను వ్రాస్తారో, ఎవరు ప్రజల స్వప్నాల్ని నెరవేగస్తారో అ బ్రామికునిలో నిస్తల్లిత ఆవహింగింది. ఈ పరిస్థితి రాళ్ళకింకాదని ఎది సకేస్తుందని “బాబూ నదిలో ఇవాళ మే (తాము)నిగిపోతే పోవచ్చు కానీ రేపు ఎదే సముద్రంలో మునిగిపోయే రోజు బాదా రాకపోదు” (గొ.పు.26) అని హెచ్చరించినాడు. వర్గచైతన్యాన్ని ప్రేరేపిస్తూ “చెమట పరిణామమే వాళ్ళ పవిత్ర శరీరాలనుంచి మానవజ్ఞాన త్రవ్వితీయూ” అన్నాడు. ‘వర్గచైతన్యానికి ఈ కవి పెట్టిన పేరే మానవజ్ఞాన’

తిరుగుబాటు శక్తిని కోల్పోతున్న జాతిని పైకి “తమ్ముడా నీ గాయాల పైన్యాన్ని చూడలేకున్నాను. కానీ నీ అత్య తిరగబడం అనే నా బాధ” (గొ.పు.30) అన్నాడు.

“ఇక్కడ దున్నుతున్న ఓ అన్నా నీవు ఒంటరివాడవు కావు....ఈ రాళ్లలో నీవు పెట్టిన ప్రతి అడుగు కలిపే సోదరుడు మరొకడున్నాడని మరచిపోకు ఈ భూగోళం మీద ఇరాక్ లో, ఇరాన్ లో, మెక్సికోలో, మంగోలియాలో....”

బ్రామికుడు తిరుగుబాటు చేస్తే ఈ వ్యవస్థ నశించి తీరుతుందని, దోపిడీ జరుగుబాటు ప్రపంచ వ్యాప్తమయినదేననీ, ప్రపంచ బ్రామికులలో తానొకడనే భావనను కలిగిస్తూ ఉద్యమ పూర్తిని కలిగించినాడు కవి.

“మనిషి నగరంలో వందలాది మనుషులెందరున్నా కాలావిదే పై చేయి. దాని గొంతే వినిపిస్తుంది మనిషి చేసిన అన్ని పరియన్ల గొంతులా అదిగమించి కోటను కోట్ల గడియారాల్లో దాని ఉగ్రహస్తాల వేళ్లు ప్రదర్శిస్తుంది. క్రూరంగా నొక్కివేస్తుంది. మనిషి గొంతును తన అనివార్యపు చేతులతో”

బ్రామికుడు ఎప్పుడూ ఉత్పత్తి సంబంధాలలోని వైరుధ్యాలకు బలి అవుతున్నాడు. పెట్టుబడిదారుల వ్యాపార కుతంత్రాలలో చిక్కుకుంటున్నాడు. ప్రభుత్వ శాసనాలు పెట్టుబడిదారులకు అధియ హస్తాలయి బ్రామికుల గొంతు ములిమేస్తున్నాయి. అన్ని వ్యవస్థలలో అనుస్యూతంగా ప్రవహిస్తూ మనిషి జీవితాన్ని యాంత్రికంగా తయారుచేస్తున్న అధికార వర్గంపై తిరుగుబాటుకు పురికొల్పుతున్నాడు కవి.

కవి శ్రామికునిలో వర్గచైతన్యాన్ని శాగ్గుతించి కలిగించటంతోబాటు, మధ్యతరగతి వర్గానికి శ్రామిక విప్లవ సామకూతించి కలిగిస్తున్నాడు. శ్రామికేతరులలో మధ్యతరగతి వర్గం శ్రామికుల తిరుగుబాటులో విర్రాధకమయిన పాత్రను వహిస్తుంది. మధ్యతరగతి వర్గం కూడా పీడితులే కనుక తాము వర్గచైతన్యాన్ని కలిగి ఉండి విద్యా వైజ్ఞానికాది రంగాలలో ముందున్న తాము శ్రామికులలోని విరుత్సాహాన్ని సారద్రోలుతూ, వారిలో సోదర భావాన్ని కలిగి ఉండాలన్న ఉద్దేశంతో “నీకు తిండిగింజలు ఎలా వస్తున్నాయో తెలుసా, ఈ నేల ఎవరు దున్నుతున్నారో తెలుసా....మట్టికత్తి అవగాహన చేసుకో విద్యా” అన్నాడు.

“ధనమనగా ఒక మానవత్వమే దాన్ని మలచుటే ధర్మంరా! కనుక ధనికులనూ అధికారులనూ ద్వేషించే కళ నేర్చు మురా!”

శ్రామికులు కోల్పోయిన స్వేచ్ఛను సాధించుకోవాలంటే అధర్మవతులమీద ద్వేషం కలగాలి. ద్వేషం తీవ్రతరమయితే క్రోధంగా ప్రవర్తిస్తుంది. చైతన్యం లేనివాడికి పీడన వ్యభావం అర్థం కాదు. ఎవరికో బానిసగా ఉండి సుఖిస్తున్నామని భయపడేవాడికి పీడకునిమీద ద్వేషం ఉండదు. అందుకే నవ్వు మొహాని రానినవాళ్ళను చూస్తే నా చెయ్యి దాంబుకోసం వెతుకు తుంది అన్నాడు. మొదట శత్రువు ఎవరో తెలియాలి. తరువాత వాడిమీద ద్వేషం కలగాలి. ఎదరిలో శత్రువుమీద ద్వేషం పెరిగినప్పుడే తిరుగుబాటు సఫలమవుతుంది. కనుక ద్వేషించటం కూడా ఈ సందర్భంలో కళే. “ద్వేషించే విద్య నేర్చుకోండి. ద్వేషం ఎంత వనిత్రసుయిన పస్తువో బోధించండి, ద్వేషించ బాసికీ కావలసిన స్పృహని నా రక్తంతో దానం చెయ్యండి.”

“వివండి వాడు మన విజయైన శత్రువు. నా గుండెల్లో బిరిబిరించిన క్రూర రాక్షసులందరినీ వాడిమీదికి విడుదల చేస్తాను వాడి విధ్వంసం కోసమే విద్రావ మేల్కొంటాను.”

ఆ క్రూర రాక్షసులలో కడు ద్వేషం, మరొకడు పగ, ఇంకొకడు విధ్వంసం చెప్పే హింస, ఇవన్నీ యీ వ్యవస్థ అనే విషయంలో చలవాలి. అప్పుడే యీ దేశంలో ప్రజలు స్వేచ్ఛతో ఉండగలుగుతారు. అందుకే స్వేచ్ఛరాక్షసుడిని ఎంతో వనిత్రసుయినవాడుగా కవి చెబుతున్నాడు. ప్రాణాలు కాపాడే సమయంలో గరళమయినా అనాదరణయే కాదు; యీ దృష్టితోనే కవి ఇక్కడ ద్వేషాన్ని ప్రబోధిస్తున్నాడు.¹⁰

* * *

విద్యార వివరణలే ప్రజలను చైతన్యవంతులను చేయలేవు. కళా సాంస్కృతిక రంగాల ప్రజలను చైతన్యవంతులను చేయటంలో సైరాసాత్ర వహిస్తాయి. ఒక విద్యార్థి గ్రంథం చేయలేని పని ఒక విశాక్రమి సులభంగా చేయగలుగుతుంది. సామాజిక చైతన్యం కలిగిన కళాకారుడు పర్వాత్మ నా ప్రజలకు అంకితం కావాలనే స్పృహ శేషేంద్రలో కనిపిస్తుంది. నా గొంతు ప్రజల కంకితం చేశాను అన్నాడు. ఆదిమకాలంనుండి కవి అధర్మ-వ్యతిరేకంగా ఉంటూ ఆ యుగధర్మాన్ని, ఆదర్శాన్ని ప్రబోధిస్తూనే ఉన్నాడు. ఆ విధమయిన ‘వైజ్ఞానిక చైతన్యం’, ‘మానవ చరిత్రకు తెలిసిన ఏ హద్దులూ తెలివి దేశద్రుమ్మరి అన్ని కాలాలలో అన్ని దేశాలలో అచైతన్యం ఉంటుంది.

“నా అవయవాలకు నీచంగా వంగే భంగిమలు తెలివు. నేను సత్యాగ్రహి, నా కళ్ళు శరీరాన్ని దగ్ధం చేసుకుని తన పాపానికి ద్రవంగా ప్రవహిస్తున్నాను.”

విజ్ఞాని అయిన కవి పీడకవర్గం చూపే ఆశలకు, అపకారాలకు లొంగిపోకుండా సత్యాన్ని అవిష్కరించటానికి తానికి తన గొంతును అంకితం చేయాలి.

“నేను యిందూమూటాన్ని నేను వచ్చాను అలాంటి వంచి పెట్టడానికి, అరస్తున్నాను అర్పించి తరిమేద్దామని రండి నానో నా ప్రజలారా రండి”

అలా “నే నాయకుడయి ప్రజలముందు విరిచినాడు. ‘సొంత పాట పదిలేసి ప్రజా పాట పాడాలనీ, వద్యాల బిందూతులు ఓలించి దేశాల్లా రండి’ అని “నీ యుద్ధాగ్నులు నీ దేశపు యుద్ధాగ్నుల్లో కలపాలి....సొంత గోడల్ని దాటి రండి ప్రజా సముద్ర తరంగాల్లో క్రిడిద్దాం రండి” అని సోదర-శత్రులను, “మన ఉషస్సును పాతిపెట్టి మన దేశంలో మనల్ని బాసలు చేసిన వాళ్ళ ప్రాణవాయువులు పీలుద్దాం పదండి” అని ప్రజలందరినీ ఆహ్వానించినాడు; తాను వారిలో లీనమయినాడు.

పా యు టి పో రా టి మార్గం :

“వ్యధితానేక మనుష్య భాష జలము వారాశియై పోంగుచో మదయింతున సముద్రగ విప్లవము” (1951) అని, “వరద వచ్చిందోయి వరద వచ్చింది....పాతకోటలు తాకి పగల గొట్టింది” (1952) అంటూ సాగిన ఆరింబిడకలోని కవిత్వంలో అభ్యుదయ భావన స్పష్టంగా గోచరిస్తుంది. సుమారుగా 1972 వరకు శేషేంద్ర సాహిత్యంలో అభ్యుదయం ఒక అంశగా మూత్రమే కనిపిస్తుంది. “ఏరస్తా యుద్ధాలు చేస్తుందో ప్రాణాలు

అటవంతుల్లా విసిరేస్తుందో, గెలుస్తుందో ఓడుతుందో, కానీ ముందుకు పోతుందో అదే నా రస్తా" అంటూ మండేమూర్కుడుతో తన కవిత్వ ప్రస్థానాన్ని విప్లవంపై పు సాగించినాడు. ఈ ఏడాది మొలిచిన పైర్లకు దుఃఖం తీరకపోతే, వచ్చే ఏడాది చట్ట కొడ వళ్ళు వట్టుకున్న పిడికిళ్ళే మొలుస్తాయి. అని మండేమూర్కుడు లోనే సాయుధ పోరాటమే విప్లవానికి మార్గమని సూచించినాడు. నా దేశం నా ప్రజలు, గొర్రెల్లా తడితర కావ్యాలలో సాయుధ పోరాటాన్ని మరింత వృద్ధంగా నిర్దిష్టంగా తీవ్రంగా ప్రభోదించి నాడు.

సాహిత్యం ప్రజల ఉద్యమాల వంటి పెట్టుకుని నడవాలనీ, ప్రజల ఉద్యమాలు కనబడనంతగా సాహిత్యపు కళ్ళు మూసుకు పోగూడదని చెప్పినాడు శేషేంద్ర.¹¹ అయినప్పటికీ ఆయన కవి త్వంపై సమకాలంలో జరిగిన, జరుగుతున్న సాయుధ పోరాటాల ప్రత్యక్ష ప్రభావం కనిపించదు. సాయుధ పోరాట మార్గాన్ననుస రించే నామపక్ష రాజకీయ పార్టీలతోగాని వాటి అనుబంధ సాంస్కృతిక సంస్థలతోగాని శేషేంద్ర ప్రత్యక్ష సంబంధం కలిగి ఉండకపోవటం కూడా ఇందుకు కారణం కావచ్చు. విస్తృత మయిన కమ్యూనిస్టు పద్ధంతాపగాహన, శ్రీకాకుళం, వడ్డలూరి మొదలయిన ప్రాంతాలలో జరిగిన సాయుధ తిరుగుబాట్ల పరోక్ష ప్రభావం శేషేంద్ర సాయుధ పోరాటాన్ని ప్రభోదించడానికి కారణాలని చెప్పవచ్చు.

“నా కవిత్వం ఏ జెండాను ఎగరేయదు కాని నా చేతులు నా చేతపు బిడ్డలు” (ఆ.భా. పు.94) “రష్యా కాదు చైనా కాదు విప్లవం మాత్రం అజరామరం” (ఆ.భా. పు.161) అవటంలో శేషేంద్ర కవిత్వం అన్ని సిద్ధాంతాలకు అతీతమయినదని అర్థం కాదు. ఏ ఒక్క రాజకీయ పార్టీకి తన కవిత్వం ప్రచారం కాదని అర్థం. పీడిత ప్రజల విముక్తే తన కవిత్వ ద్యేయమని ఎప్పటి కప్పుడు తిరుగుబాటు ద్వారా ప్రజలు ఉన్న వ్యవస్థనుండి ఉత్తమ వ్యవస్థపై పు ప్రయాణిస్తారని అన్నాడు. అందుకే నేను మాత్రం అత్యుదయ కవిత్వం కాదు విప్లవ కవిత్వంపై పే మొగ్గుకాను (ర.రే. పు.87) అన్నాడు.

తనకు సామాన్యుల జీవితాలతో పరిచయం లేదనే విమర్శ మధ్యే శేషేంద్ర ఇలా అన్నాడు. “మున్సిపల్ కమిషనర్ గా మున్నెముకలదేళ్ళపాటు నొకరి చేకాను. మురికివాడల్లో తిరిగాను. పేదలపాట్లు చూశాను. జీవితపు తుకతుకలు చూశాను. ఎన్నో అవమానాలకు అన్యాయాలకు గురి అయ్యాను. అమాయాగ్రస్తుల

ద్యేషాలకు బలి అయ్యాను. నాకు ప్రజలతో సంబంధ బాంధ వ్యాలు లేవంటే ఏమనా?”¹²

కార్మిక కర్షక పీడిత తాడిత ప్రజల జీవితంలో మాడ్కూ సూక్ష్మంగా వివరాలు శేషేంద్ర కవిత్వంలో కనిపించవు. శేషేంద్రది ప్రధానంగా ప్రతీకాత్మక శైలి కనుక ఆయా ప్రజా జీవితాల సారాంశాలు, పీడకవర్గంపట్ల క్రోధం ఆయన కవిత్వంలో ప్రముఖంగా కనిపిస్తుంది.

“ఐ రిమెంబర్ ఆఫ్ యాన్ అతేషన్ వెన్ హి రెడ్ అటాట్ గెనోనైడ్ ఇన్ వియత్నాం అండ్ హాడ్ టు టేక్ ఎ స్లీపింగ్ టాబ్లెట్ టు స్లీప్ దట్ వైట్. హి ఈజ్ ఆల్ట్రా-సెన్సిటివ్ టు పీపుల్ అండ్ ఏట్యుయేషన్స్. ఓన్ మినిట్ హి మెర్ట్స్ ఇన్ టు ఎ పీ, అనదర్ హి స్టాండ్స్ నారిడ్ రైన్ ఎ హిర్, సైలెంట్. అండ్ ఎడ్ అనదర్ మూమోట్ థ్లోస్ రైన్ ఎ వాయిరెంట్ విగ్. నెవర్ రిమెయిన్స్ ఎట్ ది సేమ్ పాయింట్ రైక్ ఎ రివర్. ఐ నో ఐ హావ్ మారీడ్ ఎ గ్రేట్ స్టార్మ్”¹³

శేష ప్రజలపట్ల సానుభూతి, వారి విముక్తి విషయంలో ఆతురత, పీడితలపట్ల ఆవేశం ఆయన అణువణువునా వ్యాపించి ఉన్నాయని అంటూ శ్రీమతి ఇందిరాదేవి ధనరాజ్ గిర్ చెప్పిన పై సంఘటన శేషేంద్ర మనస్తత్వాన్ని తెలియజేస్తుంది.

“ఒక చెట్టుగనక పర్వతాగ్రానికి కేకవేస్తే చెట్లు గుంపులు గుంపులుగా వస్తాయి...తిరస్కార సూచకంగా తలుపులు దూరాలు ద్వారబంధాలు కుప్పీలు బిల్లులు అన్నీ చెట్లుగా మారి బయటకు వచ్చేస్తాయి....వానిపల్ని తయారుచేసే కర్మాగారాలు కూలిపోతాయి. కర్మ అగి పోతుంది కర్త మారిపోతాడు.”

పై వాక్యాలు చెట్టును క్రామికునిగా సంకేతిస్తూ చెప్పినవి. కార్మికులు క్రామికులు తమకు జరుగుతున్న అన్యాయాలకు తిర స్కార సూచకంగా వదిలి వ్రంభించజేస్తే ఉత్పత్తులు అగి పోతాయి. సమాజం అల్లకల్లోలం మవుతుంది. అది తిరుగుబాటుకు సమయం అని సూచించినాడు. ఇక్కడ జీవితం కుళ్లిన వంతుల శిథిలమైపోయింది. విషవృక్షంలాంటి వ్యవస్థను నిర్మూలించక తప్పదు.

“ప్రపంచంలోని వివిధ ప్రాంతాలలో తిరుగాడే దేశాధిపతి. విప్లవం మన వీధిక్కుడా వస్తుంది. పసిపిల్లలు నిద్రలో బాంబుల కోసం కలలు కనే రోజు వస్తుంది.” శ్రమజీవనం గొంతు సులిమే అధర్మవరులను నశింపజేయడం అమలిన హింసే నని, పవిత్ర హింసేనని చెప్పి అలాంటి క్రియాశక్తిని గొర్రిల్లాగా సంకేతించినాడు. గొర్రిల్లాలో శేషేంద్ర క్రోధాలు సర్వరహిత సమాజ స్థాపనను స్పష్టంగా సూచించినాడు.

ఈ తిరుగుబాటుకు తటస్థవాదులు చైతన్యం లేనివారు బీబువులు పనికిరారు. ప్రాణాలు అటంకుల్లా విపరీయగరిగినవారే విప్లవాన్ని తేగలరు. దారిబాడుగునా గుండె నెత్తురులు తర్చులు చేస్తేనే కలలుగనే మరో ప్రపంచం సృష్టించుకోగలం. కవి ప్రజానాయకుడుగా రూపొంది ప్రతి ఒక్కరితో ఈ విధంగా అన్నాడు.

“వస్తున్నాను నీ గుమ్మం తొక్కి నీ ప్రాణం చండా అడగడానికి మన దేశపు వీధుల్లో రాబోయే రక్తప్రవాహాల మహోత్సవాల కోసం ఇంత భయంకర గ్రీష్మాన్ని ఒక విననకర్రతో విసిరి పారేద్దామనుకున్నాడేమో..... ఎన్ని మైళ్లు అని కాదు ఎన్ని శవాలు ముందుకు పోయిందో మన ఉద్యమం కొలుచుకో”

ఈ పెట్టుబడిదారీ సమాజం అనే గ్రీష్మాన్ని ఒక చిన్న ఉద్యమంలాంటి విననకర్రతో పారద్రోలలేము. తీవ్రతరమయిన హింసాత్మకమయిన విప్లవమే శరణ్యం. ఉద్యమంలో ఎంత త్యాగం చేయగలవనేదే కాదు, ఎంతమంది పీడకులను నాశనం చెయ్యగలిగివనే దానిమీదనే ఉద్యమ ఫలితం ఆధారపడి ఉంటుందన్నాడు.

శ్రమించే కందలు రోగ్గెల సమాధులు కావని తెలిపి “అకలికి అడ్డొచ్చినవాళ్ళని అహుతి చెయ్యడం ధర్మమేనని నాగరకత, మానవతలను నిలబెట్టడం కోసం చేసే హింస హింస కాదని అన్నాడు. “నీ చేపుడు నీ కుపాకీ కండల్లోనే విదురిస్తున్నాడు. అది పేలిన శబ్దం నీ చుట్టూ సుడి తిరిగితే ఒక గుడిగా పెరిగితే అప్పుడు నీ యుగం దిగివస్తుంది భూతలం మీదకి.” సామాజిక వైరుధ్యాలు నశించి సమానత్వం ఏర్పించడానికి మార్క్సిజమే పరిష్కారమని సాయుధ పోరాటమే మార్గమని ధృఢంగా చెబుతోంది శేషేంద్ర కవిత్వం.

శిశు వాత్సల్యం :-

పాపం పుణ్యం ప్రపంచమార్గం కష్టం పొణ్యం తెలియని శిశుమనస్తత్వానికి కవి మనస్తత్వానికి సామ్యమైంది. “ఎ చైల్డ్స్ థింకింగ్ ఈజ్ ఆర్ వేస్ అసోసియేటివ్; హి థింక్స్ ఇన్ కంపారిజన్స్, ఇన్ ఇమేజెస్, దట్ ఆర్ అఫెన్ సో పావిపుల్ అండ్ అనెస్ పెక్టెడ్ దట్ గ్రోన్ అప్ ఎలాన్ ఫెయిర్ లు అండర్ స్టాండ్ డెమ్”¹⁴ అన్నట్లు కార్యకారణ సంబంధాలు అవగాహన లేని శిశువులు ప్రకృతిలోని అంశాలకు, సన్నివేశాలకు ఏ విధంగా అనుకూలమౌతున్నారో, వ్యక్తికరిస్తాడో కవి కూడా అదే విధంగా స్పందిస్తాడు. “కవిగా ఈ రోకానికి వచ్చిన ఒక శిశువు ప్రతి వస్తువునుంచి ఎంతో కొంత కవిత్వం పిండుకుంటాడు” అన్నాడు శేషేంద్ర. (శే. జ్యో. పు.) సూర్యాస్తమయాన్ని చూసి పిల్లవాడు “సూర్యుడు విశ్రాంతి తీసుకోవడానికి వెళ్ళిపోయాడు” అని, తీవ్రమయిన సూర్యరశ్మిని చూసి “సూర్యుడు నిప్పుకణాలు చల్లుకున్నాడు” అని, నీటిబిందువులు ఆవిరయిపోతూన్న గమనించి “ఈ చిన్న నీటిబిందువుల్ని సూర్యుడు తాగేస్తున్నాడు” అని అంటాడు. ఈ వాక్యాలలోవలననే పిల్లల అనుకూలమండి వచ్చే వాక్యాలలో ఎన్నో భావచిత్రాలు కవిపిస్తుంటాయి. అందుకే పిల్లవాని ప్రపంచ దర్శనం అద్వితీయం అన్నాడు సుహాస్లీన్ స్కీ.¹⁵ కవి వస్తువుల బాహ్య దర్శనంతో తృప్తిపడక శిశువులా తత్వ జిజ్ఞాసను కలిగిఉంటాడని కనుక వస్తుతత్వ దర్శన, ప్రదర్శనలలో కవి తిరిగి బాల్యావస్థను [రెండవ బాల్యావస్థ] పొందినట్లు వ్యవహరిస్తాడు అన్నాడు శ్రీపతి ఇందిరాదేవి దనరాజ్ గిరి.¹⁶ పాదారణంగా శిశువులను గూర్చి కవిత్వం రాయని మహాకవి ఉండడు.

శేషేంద్ర కవిత్వంలో శిశువుల బాదలు, గాదలు అనేక సందర్భాలలో ప్రసక్తమయినాయి. దారిద్ర్య పీడితులయిన శిశువులను గూర్చి “అనువుర్ వాతులు నోరులేని విసుపుర్ హా ఆకలితో యామి, చలి పురివోలే దారుల వదారులు చేయుచునుండ ఊరి కావల పెనుమర్రి క్రింద నెలవంకయి దీవముగా పరున్న పని పావల పట్ల “కాలమే విష సదృశమయి వారిని ఆకలితో నశింప చేస్తున్నదన్నాడు. వ్యక్తిని అన్నివిధాల విర్వీర్యజ్ఞ చేస్తూ బ్రతుకుదారి చూపించలేని విద్యా విదానానికి బలి అవుతున్న

శేషేంద్ర కవిత్వం - సామాజిక చైతన్యం

విద్యార్థులను చూసి “బాలకైస్తుల్లా” ఉన్నారన్నాడు. “ఎక్కడ తిండిలేని వనివాడు దూడను మేతకు తీసుకు పోతున్నాడో ఎక్కడ వనితనం కూడా బతకటానికి వని చెయ్యాలో అక్కడ బాగాళ్లు విజంగా తెగిపోయాయి” అంటూ బాలకార్మికులను చూసి ఆవేదన చెందాడు. “పిల్లలు పూల మిరియన్నయ్ పొలాల్లో గంతులేసే రోజుకోసం” కిలలు కన్నాడు. ఎప్పుడో ఒకప్పుడు [ఎలాగో ఒకనాడు ఆ శిశువులే ఇందనమౌగాక.... ఇత్యాది. యు.పా. పు.55] ఆ శిశువులే ఇందనమవుతారని వారి “హృదయాగ్ని వర్షత మహావిప్లోష రోషానల జ్వాలా జ్వాల కరాళ శిష్యాకలు తుచ్చుబైన ఈ లోకముం గూలంతేయును గాక” అని ఆకాదావాన్ని ప్రకటించినాడు. పిల్లలు అడుగునే గోరీలే రేపు ఇందూకులెక్కి కొత్త లోకాన్ని సృష్టిస్తాయని ఆ పిల్లలే పావన నవజీవన బృందావన నిర్మాతలవుతారన్నాడు.

“నవ తరాల పిల్లలారా యువతా వలకలార
కడదాము రండి కాలపు తీరాలమీద బొమ్మరిట్లు
.....
మట్టులమై వాన కురిసి మడిచేలు పెంచుదాం
గగనాలకు ఇంద్రధనుసు కానుకగా ఇద్దాం
.....”

పిల్లలందరినీ ఆహ్వానించి వసుధమీద అందరికీ వనంతాలు వంచుదాం అంటూ వారితో తాదాత్మ్యం చెందినాడు. శ్రీ శ్రీ ప్రైవ గీతిలో సాటిరాగం ఈ గేయం ‘గొర్రెల్లా’కు భరతవాక్యంగా చేర్చబడింది. ‘విహ్వల’ కథా సంకలనంలోని ఐదు కథలలో విహ్వల, రంగులచేప, ఎగిరిపోయిన హంస, అనే మూడు కథల లోను పిల్లలే ప్రధాన పాత్రలు కావటం గమనించదగినది.

కు క వి వి ం ద :-

శేషేంద్ర కవిత్వంలో కవిపించినంత కుకవివింద మరే అరువిక కవి కవిత్వంలోను కవిపించడు. ‘చంపూవినోదిని’ [1961]లోనే కేవలం వచనాన్ని నిలుపుగా పేర్చి కవిత్వంగా భావించేవారిని ‘గేయానురుల’న్నాడు. శేషేంద్ర వచన కవిత్వం వ్రాయటం ప్రారంభించేవాటికి కవిత్వం రాజకీయ సిద్ధాంతాల సామాజిక రుగ్మతల వివరణగా మారింది. కవితాస్పృహను కోల్పోయింది.

స్వప్రయోజన కాంక్షతో విప్లవ భావాలను వల్లెస్తూ కవిత్వానికి విప్లవానికి హావి కలిగిస్తున్న కవులను సూర్య “విప్లవ వీరాని నయం చేస్తే కవులు గాడిదలై పుగతారని”, “ ప్రజల రిన్నీళ్లు పుస్తలాలుగా మార్చి అమ్ముతుతినే కవుల్ని కాసేపు మరిచి పోదాడు”ని, “నీ వేతిలో వద్యం భజన వాద, , నా చేతిలో వద్యం గొర్రెల్లా గర్జ” అని అన్నాడు.

“వాడు ఒక కవిత్వపు కొరాయి
వాడ్ని తిప్పకున్నంతసేపే మనస్సుకు హాయి
తిప్పితే వాడు మనపాదిటి కసాయి
కవిత్వమంటే భయపడే
కరియంగంలో వాడు
కవిత్వంలో భూకంపం సృష్టిస్తానంటాడు”

[ఆ. భ. పు-194]

సామాజిక స్పృహ పేరుతో ప్రజల కష్టనష్టాలను సాధారణ వచనంలా రాసేవాళ్లు, కేవల కట్టలంకారాలతో భావ చమత్కారానికి దూరమయ్యగవాళ్లు, విప్లవాత్మిక రోరణి ననుసరించని విమర్శకుల వలన, సాహిత్య పరిచయం కూడ కేవలం అధికార బలంలో కవులుగా చెలామణి అవుతున్నవాళ్లు కవిత్వమంటే ప్రజలకు అసహ్యం పుట్టించినారు. వీళ్ళవలన కవిత్వం ప్రజాకర్షణకు దూరమవుతూ వచ్చింది. ప్రజలను ఆకర్షించలేని కవిత్వం సమాజ పురోభివృద్ధికి దోహదకారి కాలేదు. మరే దశాబ్దంలో రానంత కవిత్వం 1970-80 సంవత్సరాల మధ్య వచ్చింది. ఈనాటికి విలిచిన కవిత్వం ఎంత అవి పరిశీలింతుకుంటే విస్మయ మయిన కవిత్వం ఎంత వచ్చిందనేది అర్థమవుతుంది. ఇలాంటి కుకవులను, అకవులను ఉద్దేశించి శేషేంద్ర కాకుల్లా కాలపు మేకు లుబు ప్రేలాడే కవులు అన్నాడు.

సూచికలు :

1. టి. ఎల్. కాంతారావు : సాహిత్యంలో సంప్రదాయం, ప్రగతి. పు-108.
2. మార్క్సిజం - సాహిత్యం [వ్యా] : స్పృహన మాసపత్రిక. సెప్టె. 1979.

3. ముదిగొండ వీరభద్రయ్య : రచయితలారా మీరెట్లు[వ్యా] పాదన మానవత్రిక.

4. అభిప్రాయ వేదిక - ఆంధ్రజ్యోతి వారపత్రిక.

5. పొందేషన్స్ ఆఫ్ మార్క్సిస్టు ఈస్టేటిక్స్. పేజీ-288.

6. రైతు నిర్వచనానికి సంబంధించిన ఇతర వివరాలకు చూ. భారత చరిత్రలో రైతు : ఇర్వాన్ హబీబ్. హైద్రాబాద్ బుక్ ట్రస్టు : హైద్రాబాద్-1985.

7. గ్వాలియర్ : మే. 25 స్కూల్ డ్యాగ్స్ బరువు మోత అనేకమంది పాఠశాల విద్యార్థులలో అంగవైకల్యానికి దారితీస్తున్నట్లు ఒక వైద్యనిపుణుల బృందం జరిపిన సర్వేలో వెల్లడైంది. చిన్నపిల్లలు చక్కగా విలంబిత పోవడం నిటానిగా నడవకపోవడంవల్ల బాగా అంగ వైకల్యానికి దారితీయవచ్చు. ఈ బృందం ఇటీవల గ్వాలియర్ లో 1343 మంది విద్యార్థులను పరిశీలించగా వారిలో 547మంది చెన్నునొప్పి భుజాలు ఎ.గి ఉండటం మోకాళ్లు పంచి నడవడం కనుగొన్నాయి అయితే పంవత్సరాల వయస్సు గల విద్యార్థులు కొన్ని కిలో బరువు గల స్కూల్ డ్యాగ్స్ భుజాలకు తగిరించుకొని నడవడంవల్ల భుజాలు క్రుంగిపోవడమే గాక మోకాళ్లు పంగిపోతున్నాయని ఈ బృందం పేర్కొన్నది.

—వార్త. ఆంధ్రప్రభ దినపత్రిక 26.5.1987.

8. “గొర్రెల్లా ప్రింటయిన వరలక్ష్మి ప్రెస్ వారు దాన్ని 1976 జులై ప్రింటచేసి దాలానాల్లు తమదగ్గరే ఉంచారు నా కోరిక మీద. మా ఆవిడ మీకు చెప్పింది ఏమిటంటే— అలా గొర్రెల్లా ముందే ప్రింటయినప్పటికీ దాన్ని కొన్నాళ్లు ప్రెస్సులోనే వుంచి ముందు వీరై పారిపోయింది తీసుకు వచ్చామని, ఎందుకంటే ఆ రోజుల్లో శేషేంద్రమీద కొంత ప్రభుత్వ క్రోధం ఇమిడింది. కనుక గొర్రెల్లా

ప్రింటలో ఉన్న దాన్ని తాత్కాలికంగా అవి వీరై పారిపోయింది బయటకు తీసుకువచ్చాము అన్నది.” [సోమసుందర్ గార్కి శేషేంద్ర లేఖ] -సోమసుందర్- “ఒక చిలకముక్కులో ఇరవై ఇంద్రదనుస్సులు” [వ్యా] నమాలోచన మాసపత్రిక సెప్టె, అక్టో. 1978.

9. ముదిగొండ వీరభద్రయ్య : నా దేశం నా ప్రజలు - విప్లవ కావ్య విమర్శ. పు-16.

10. పైదే. పు-54.

11. “ప్రశ్నలు - జవాబులు” ఆంధ్రజ్యోతి వారపత్రిక 3.4.1987.

12. “ఆధునిక తెలుగు కవికకు నరికొత్త లక్ష్యం శేషేంద్ర కవిత” [ఇంటర్వ్యూ] వి. వి. శేఖరరావు. మయూరి వారపత్రిక 28.6.1985.

13. శేషేంద్ర : ది పోయెట్, మై హాజ్ డెండ్ [వ్యా] యుగకవి శేషేంద్ర పు-2.

14. మార్క్సిస్టు సెనినిస్టు ఈస్టేటిక్స్ అండ్ రైట్. పు-226.

15. పిల్లలకే నా హృదయం అంకితం. పు-71.

16. “ఎ పోయెట్స్ థాట్ అండర్ గోస్ ఎ బోటర్ ట్రాన్స్-పార్శేషన్ అండర్ ది మానడే ఇట్స్ ఆన్ హిజ్ ఇన్నర్ వరల్డ్. హి హాజ్ ఇన్ హిమ్ యాన్ ఎంటైర్ రిలర్డ్ ఆన్ క్యూరియాసిటీ అండ్ రైక్ ఎ చైల్డ్ రిలర్డ్ హి రీవ్స్ నా అబ్జెక్ట్ ఆన్ క్రియేషన్ అన్ టుకర్డ్, అన్ సెర్ట్ అండ్ అన్ టామ్పర్డ్ టు ఎప్పీమిలేట్. ఇట్ ఈజ్ దిన్ పెకండ్ చైల్డ్ హుడ్ దత్ రెయిజెన్ రైక్ ఎ చైల్డ్ సన్ అండ్ త్రోవ్ మ్యా లస్టర్ ఆన్ అబ్జెక్ట్స్ విత్ నా టక్ టు హిమ్ ఇన్ డెయిర్ ఎ సెన్షియల్ బియింగ్.”

“పింఛల్స్ ఇన్ ది పోయెటిక్ జెర్నీ ఆఫ్ శేషేంద్ర” [వ్యా] యుగకవి శేషేంద్ర. పు-6.

కలగూరగంప

విశ్వనాథ పంచశతి - సమీక్ష

'జ్ఞానపీఠము' అవార్డును పొందిన కవిసామ్రాట్ విశ్వనాథ పత్యనారాయణ ఆధునికాంధ్ర కవుల్లో అగ్రగణ్యుడు. విశ్వనాథ పత్యనారాయణ రాసిన ఖండకావ్యాల్లో 'విశ్వనాథ పంచశతి' ఒకటి. విశిష్టమైన పరిశీలనా దృష్టితో, వ్యంగ్య దోరణిలో ఆయిదు పందల పద్యాలన్ని రచించి పంచశతిగా విశ్వనాథవారు 1953లో ప్రకటించారు. ఇది విశ్వనాథనారి లోకజ్ఞతకూ, సమకాలిక సంస్కృతికీ, నాగరికతకూ, మానవుల విధిన్న మనస్తత్వా లకు అద్దం వంటిదని చెప్పవచ్చును.

పంచశతియందు విశ్వనాథవారు సాంఘిక వ్యవస్థలోని చిత్ర విచిత్రాలన్ని, దాంపత్య జీవితంలోని రమణీయ శన్ని వేళాల్ని, ప్రీతి పురుషుల చిత్తవృత్తుల్ని అధిష్టన, హాసన, హాస్య, వ్యంగ్య దోరణిలో వ్యక్తీకరించారు.

ఈ పద్యాలన్ని వ్రాసేప్పుడు, ఎవర్ని ప్రత్యేకంగా దృష్టిలో పెట్టుకొని వాటివల్ల ద్వేషాభిమానాల్ని వహించలేదని, మానవ మనస్తత్వాల్ని, విధిన్న పరిస్థితుల్ని చమత్కారపూర్వకంగా చిత్రించడమే ద్వేయమని విశ్వనాథవారు స్పష్టపరిచారు.

గృహ జీవితానికి, సంసారానికి సంబంధించిన దై నందిన సమస్యల చిత్రణం యీ ముక్తకాలంలో అధికంగా కవిపిస్తుంది.

అత్తవారింటనుండి భార్యను వెంటడించుకొచ్చిన భర్త మనస్తత్వం, రైలుస్టేషన్లో వేచివున్న దంపతుల ఊపుల్లోని ప్రణయ భావనా, అంతల అల్లనా, ప్రతపు పీట్లపై కూర్చున్న ధర్మపత్ని భర్త శరీర స్పర్శతో సాత్విక భావోదయాల్ని పొందడం, అప్పుడప్పుడే పెండ్లాడిన సామాన్య ఉద్యోగి తన తల్లిని పొరిగింటి ప్రీతితో శ్రీకైంయత్రకు పంపడం, పుట్టింటికి పంపని కారణాన కోపంతో కూరలో అర్థమణుగు కారప్పొడి వేసి ఇల్లాలు తన కోసాల్ని వ్యక్తపరచడం, భర్తను చేరేదానికి భార్య చేసిన ప్రయత్నం పైట కదిలినంతనే ఉరిక్కివడి లేచిన శిశువువల్ల భగ్నమైన విధం, పుట్టింటికి వెళ్ళిన భార్య చిరకాలానికి వస్తుందనే వార్త వచ్చినపుడు భర్త రైల్వేస్టేషనుకు వెళ్ళి ఆడవాళ్ళ పెట్టెపై దృష్టి విలవడం, పండిత పుత్రుడైన భర్తను అమాయకురాలైన భార్య వండితుడిగ భ్రమించడం, గృహభార్య

భాగాన మధ్యాహ్న సమయంలో దుసరుసలాడిన గృహిణి రాత్రి సమయాన జాబిల్లివలె ప్రసన్నమవడం అనే అనుకూల దాంపత్యా వికి సంబంధించిన విషయాల్ని విశ్వనాథవారు పంచశతిలో వ్యక్త పరిచారు.

గృహిణి నెలల పనివానిని అందిస్తూ సాత్విక భావాల్ని వ్యక్తీకరించడం, పెండ్లిపీట్లపై కూర్చునివున్న నవవధువు, జిలుగు కంఠంతో ఆశీర్వాదించే కవి కుమాడుణ్ణి ఓరకంట చూడ దాన్ని, "పెండ్లి పీటలవయిననే పెద్ద పదవినున్న నవభర్తతో గూడుచుండి పడతి జిలుగు కంఠంబుతో నాశీర్వాదించు కవి కుమారుతో జాపులు కలిపినంత" అనే పద్యంలో వర్ణించిన విధం,

తన భర్త ఉద్యోగానికి ప్రమాద మేర్పడినపుడు గృహిణి ఇల్లు కదలి వెళ్ళదాన్ని "అతని ఉద్యోగమున కెప్పుడైన మంత, యొడిదుడుకు వచ్చెనే నిలువెడలుగావి, అతని భార్య లేకున్న కుద్ధాంతవాని, నంత తీవ్రత పెంపకులందు లేదు" అనే పద్యంలో చెప్పిన విధం,

భర్త రైల్వే ఉద్యోగంలో రాత్రివేళ రాని స్థితిలో ఒంట రిగా భయమని, దృఢకాయుడైన వ్యక్తిని తనయింట రాత్రి గడిపి వెళ్ళమనదాన్ని "మావారికి రైల్వేలో వే వెసిక లేదు రాతిరెల్లను పవియే, మావాడి దొంగభయమును, ఏవో బలకారి వుండి వీళ బోరదో" అనే పద్యంలో వ్రాసిన విధం,

పెండ్లి నా సొక బుట్టరికాన్ని వదలక పరపురుషుల్లో సుఖించడం, గృహస్థుడు పనిమనిషిని కామించడం,

భార్య లేని సమయాన కూరగాయలమ్మేందుకు వచ్చిన జారిణితో సుఖించడాన్ని, "అతని భార్య పుట్టింటికి పరిగె వాడు పంట చేసుకొనుచుండే దానొంటరిగను, అంతసేపున్నదే 'కూరలమ్మి' లోన, నెన్ని కూరలు కొన్నాడో యేమో కాని" అనే పద్యంలో వివరించిన విధం గమనించదగింది.

పంచశతిలో వుండే కొన్ని పర్లవలు గాతన ప్రశస్తిలోని కులంబల్ని, జారపురుషుల్ని స్మరింపజేస్తున్నాయి.

అధికారులు తన కార్యాలయంలో పనిచేసే గుమాస్తా భార్యకు చీరలంపదాన్ని, ఉద్యోగాన్ని అశించి వచ్చిన

యవకున్ని బాళిన్ని తెలుసుకొని చెప్తానని ఇంటికి రప్పించు కోవడాన్ని, “కలవో లేవా అసలు బాళిలు మరి, తీరికయును లేదయివుడు కాగితములు చూతు రాతిరికిని నుంచరి. రమ్మ రాతిరికి గంట లెమ్మిదింటికైన” అనే పద్యంలో విశ్వనాథవాలు వివరించిన విధం,

దాక్షు వృత్తిరథాన్ని గుగలో కలిపి క్లోరోపారంలో పెన్ను ముదరి అగ సంస్కర్ష ముఖాన్న మభవించడం, ప్రీలను కామంచి వారిని పొం యుకు ప్రయత్నించడం అనేవి - వివిధ పదిలల్లో పున్న ఎముల చిత్తృత్తిని, కామప్రపృత్తిని విమర్శించేవిధంగా వుంది.

పంచళతిలో భార్యభర్తల, బావమరదండ్ర పరిహాసాలు కొన్ని రమణీయంగా వర్ణింపబడ్డాయి. ఇంటినుండి బయటకు వెళ్ళేప్పుడు మాత్రమే మంచి చీరల్ని కట్టి అలంకరించుకొనిపోయే నుండరాంగుల్ని భర్తలు మందలించడం, పుట్టింట్లో వున్నప్పుడు తల్లిని వదలవద్దని హెచ్చరించడం,

తన బావ చీర కట్టితే జనున సౌభాగ్యం దర్శనీయమని మరదలు, “అడవారి ఏలుదులరసి యూరక యిట్లు బ్రమసిపోదు గాని బావ నీవు, నీవు చీరకాల్చు నీ ఏలుదుల సోకు నరసి జనుమురెంత మురియగలరొ” అని పరిహాసించడం,

దార్శన్ పరిణామ సిద్ధాంతానికి బావగారి అంజనేయ విగ్రహం ప్రతీకయని గేలి చేయడం - మొదలైనవి హాస్యాస్పదాలు

మన్మథుణ్ణి గూర్చి విశ్వనాథవారి అభిప్రాయాలు పంచళతిలో కొన్ని క్రిందివిధంగా పున్నాయి. విశ్వనాథ దృష్టిలో మన్మథుడు ‘మిలిటరీ డిక్టేటరు. పూర్వపు మన్మథుడికి ఆయుధాచిగురాకు బాకు. కానీ నేటి మన్మథుడు ఇంట పిరంగులవాడనీ, అతణ్ణి మించిన కాస్తోపాటన్ మరొకడు లేడనీ, జాతి ఎత కుల పర్వాల తారతమ్యంనీ, ఎమోటీదాల్నిగాని పాటి పని వాడనీ నల్లని భార్యను ఇష్టపడని భర్తకు ఎదో ఒక మంత్రమూడి ఆమక దాసాదునిగ చేసే మహామాత్రికుడనీ, వాని పరస్పరేని పెద్దిండ్లు చేయించేవాడనీ, ఆ బోలుపద్ధ అవును కట్టివేయ, గుమ్మంపద్ద నిలుచున్న ప్రీని కదలవియ్యనివాడనీ, జాతి చేదగ లేక మలయానిల ప్రేరితమైన ఆదనంహాన్ని దుప్పికో అదిగ మింపజేసేవాడనీ విశ్వనాథ మన్మథుని గూర్చి వ్యంగ్యంగా తన అభిప్రాయాల్ని వ్యక్తపరిచాడు.

విష్ణువు కుమారులలో చిన్నవాడైన మన్మథుడే మహా భాగ్యవంతుడనీ, అగ్రజుడైన బ్రహ్మకు ఒక్క అలయో గూడ లేదనీ, కాని మన్మథులయాల కోటానుకోట్లనీ, “ఆ రోడ్డుపై ప్రీ పురుషులు జారత చోరతము జేపి సంపాదంపన్”- అను పద్యంలో జారచోర రతినిగూర్చి చెప్పిన విధం వ్యంగ్యంగా, అధిక్షేప ప్రధానంగా వుంది.

పూర్వ అచారాలపై విశ్వాసాన్ని కోల్పోయిన ఆధునిక విద్యావంతుల మళ్ళర్యల్ని విశ్వనాథవాలు విమర్శించారు. “తెలుగులకాన యుషులు త్రివకురైరి, మొట్టమొదట శాస్త్ర పురాణముల నిరసన, పైన దేవుడు లేడన్న వట్టుదలయు, మాటిగా జిట్టచివరకు సోషలిజము”- అనే పద్యంలోను, “మతము లేదనియే కాని మహితమకులు, గాంధీ యస్థికర్ నడులలో గలుపుతెంతో”- అనే పద్యంలోను విశ్వనాథవాలు విమర్శించారు.

పరదేశభామినాన్ని నిరసిస్తూ, స్వదేశభామినం గర్గి ఉండాలని, “భార్యయందున శాంతికో చిదయు మఖము, కామ దహనాగ్నిగమ జారకాంతయందు, పరమశాంతికి స్వదేశ భావ ముల యందు నలవి జాతీయములతోడఁ గలక బ్రదుకు”- అనే పద్యంలో తెల్పారు.

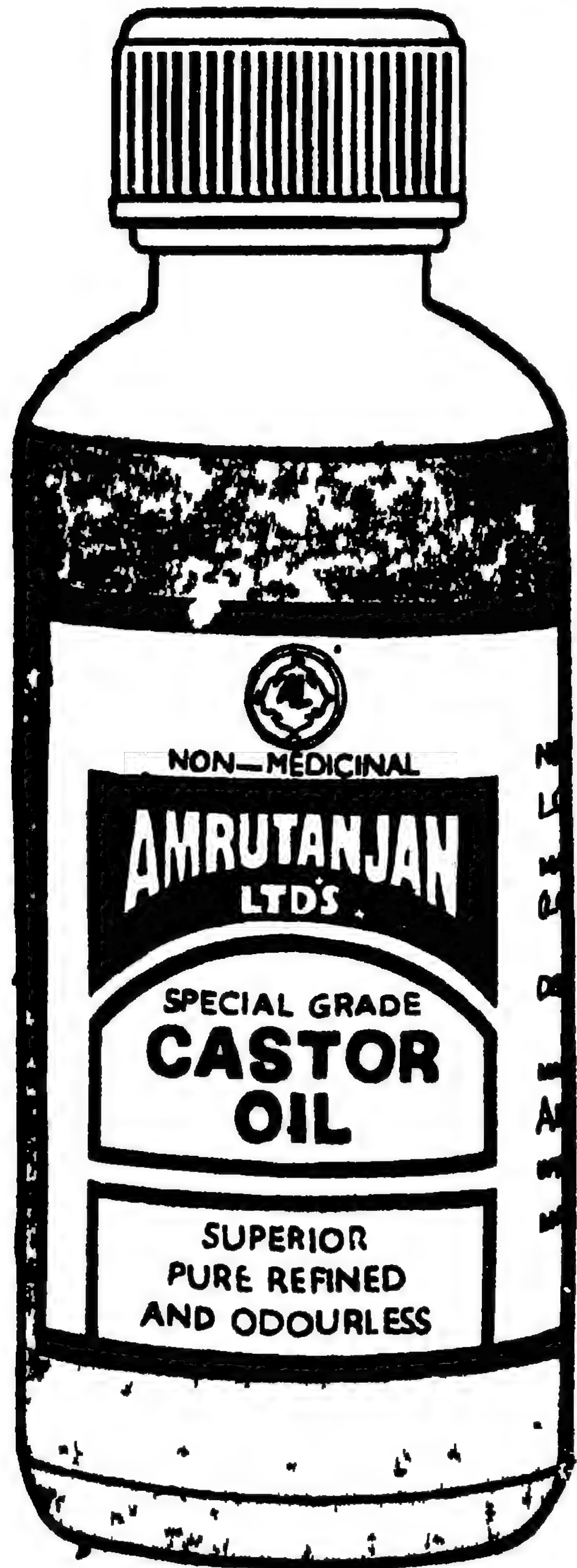
పాశ్చాత్య వ్యామోహాన ప్రీ పురుషులిద్దరు భ్రష్టులైనారని విశ్వనాథవాలు, “తండ్రి! చదువులకై పరస్థలము దూరమయిగు చుంటివి! యదిగాని మరచిపోకు, పేర్ని బ్రాహ్మణుల్ నీపైన బెట్టి కొంటి, మేను ముఖరిని నీభార్య తేనెవాక” అనే పద్యంలోనూ, “జనులు పరభాష చదివిన విని గమకము లేని యాహా విధుల ఏ టరి, జను వారివాద నైభవ మనలముచే బ్రేమదీప్తమగు నన్నట్టుల్” అనే పద్యంలోను హాసన చేశారు.

పురుషుల్లోబాటు ప్రీలు అగ్గవిద్యల్ని అభ్యసించి సరి కొత్త సమస్యల్ని సృష్టించా నీ, మెట్రీక్ పానైన కస్య కలెక్టర్నే వివాహమాడానికి వట్టువట్టితే, 41 ఎ, 42 ఎ, పానైన విద్యార్థులకి ఇంకను ఉన్నతోద్యోగా లెవ్వవలసి వస్తుందని కవి చమత్కారపూర్వకంగా విమర్శించారు.

పాశ్చాత్య వాగవికా వ్యామోహమగ్నమైన సాంఘిక శూన్యమని విశ్వనాథ నగ్నంగా చిత్రించి, సామంట్ ఏర్పడిన మార్పుల్ని విమర్శించారు.

అంగ్ల విద్యలకూ, కోట్ల వ్యవహారాలకూ ఎందరి ఆస్తులో కర్పూరంపడే హరించుకొని పోయాడనీ, ఉద్యోగాల్లో బ్రాహ్మణ, బ్రాహ్మణేతర వర్గాలను తారతమ్యాలెంచడం పరి

అమృతాంజన్ లిమిటెడ్ వారి విశిష్టమైన ఆముదము

శుద్ధి
చేసినది,
వాసన
లేనిది.

అమృతాంజన్ లిమిటెడ్ 42-45, లజ్ చర్చ్ రోడ్డు, మద్రాసు 600 004

Amrutanjan Limited

పాటైందనీ, ఉద్యోగానికి దరఖాస్తు ఫీజు మొదలు లందం వరకు వేలు గుమ్మరించడం, చీకటి బజారు వ్యాపారం దీనదివాధివృద్ధి నొందడం, దాక్టర్లు వర్క్ ఫీజులనీ, మందుల బర్చులనీ రోగుల్ని పీల్చి పిప్పి చేయడం అనే మొదలైన అంశాల్ని కవి అదిష్ట పించారు.

తైత్తిరవమతవ్యాప్తి పేర, అంగనల్ని మిషనరీల పేరుతో వివిధ ప్రాంతాలకు వంపే విధానాన్ని, వరుల శాశ్రయించి, లంచాలిచ్చి, ప్రీలకు కానుకలిచ్చి ఉద్యోగాలు సంపాదించే మానవుని నైతిక పతనావస్థనూ కవి విమర్శించెను.

వరుల కొంపలాల్చి తిరుపతికి పోయేవారినీ, దుష్కార్యాలు చేసి సహస్ర గాయత్రి చేసేవారినీ, లంచాలు మేసి సప్తాహాలు చేసి మేడలు కట్టేవారినీ విశ్వనాథ అదిష్టపించెను.

విశ్వనాథ కవుల్ని విమర్శించిన తీరు పరిశీలించతగింది. పామాన్య కవులకు కీర్తి కంఠాతి అధికమైందనీ, చిల్లర గ్రంథాలు వ్రాసి క్షణంలో కీర్తి సంపాదిస్తున్నారనీ, కవిగా చెలామణి కానివారు పినిమారంగానికి వరుగెత్తి వేలకొద్ది అర్జించి విర్రవీగుతున్నారనీ, అస్తానకవులకు పట్టపగ్గాలు లేవనీ, వారికి అహంకారం అధికమనీ, కవులతోకాటు విమర్శకుల స్థాయిగూడ తగ్గిందనీ, గుణదోష విచారంపట్ల వారికి విచక్షణా జ్ఞానం కూన్యమనీ, అంధ్ర భాషాభిమానం లేనివారు భాషాబోధకులనీ, భాషా జ్ఞానం లేనివారు పరిశ్రావీకాలనీ, తైత్తిరవ మిషనరీలవారు తెలుగు భాషాపొగసును మంటగలిపినవారనీ విశ్వనాథ వివరించారు.

విశ్వనాథవారి చమత్కారానికి క్రిందిపద్యాన్ని మూడవచ్చు.

“తిండి లేనట్టివారికి దిండియిడదు,
తిండిగల వారిదగ్గర దీర్ఘు బిమ్మ
ఉర్వివతికంటె తంతవై దుయ్యండు నయము
పన్ను కట్టును లేనట్టి వాడు చనిన”

విశ్వనాథవారు ఇండు అతి పామాన్యమైన దృశ్యాల్ని గూడ ఏదో ఒక సందర్భంలో వర్ణించారు. పేదదేసే ప్రీవి, వేడి వేడి వడ్డనాన్ని చూసి సంద్యాపాదనాన్ని పంజాబు మెయిల్ వం తొందరగ పరుగుత్తించే యజమాన్ని, గొర్రెబొచ్చుపంటి రోమాలు గల నైష్ఠవృద్ధి, కందిగింటలాంటి కళ్లుండే కొండవి, నూటయిరపై నెంబిరు చీరవి గూడ విశ్వనాథవారు వర్ణించి తన రోకజ్జతను ఎక్కువ చేశారనవచ్చు.

విశ్వనాథవారి ‘విశ్వనాథ పంచకతి’లోని అన్ని పద్యాల్లో విమర్శనం, హేళనం, అదిష్టవం అనే గుణాలు సూచ్యప్రాయంగా

నైనా గోచరిస్తాయని చెప్పవచ్చు. పంచకతిలోని పద్యాలు, ‘కొన్ని కేవలం వర్ణనాత్మకాలనీ, మరికొన్ని వ్యంగ్యచమత్కృతి పూర్ణాలనీ, మరికొన్ని రమణీయ వాచ్యరోరణిలో సాగినాయనీ విశ్వనాథవారే స్వయంగా వివరించారు. విశ్వనాథవారి ‘పంచ కతిని’ అదిష్టవ కావ్యంగా గుర్తించవచ్చు.

డా॥ ఎ. పద్మబాల

“వీర శైవ” పద చర్చ

“భారతి” (ఆగస్టు 1989)లో “వీరశక్తి” అనే వ్యాసం చదివి, “వీరశైవ” వదాన్ని నిర్వచించే కొన్ని శ్లోకాలిస్తున్నాను.

1. శ్రీకర భాష్యము :

విశిష్ట నోచ్యతే శంకుః ద్వాన్వివర్ణిత మంత్రతః
శేష శిష్టేన శారీరో యథాగ్నేరితి మంత్రతః
అద్వైతేన భవేత్ యోగో యోజన ద్యాదిరితతా.

2. సిద్ధాంత శిఖాకుటా :

విశిష్ట నోచ్యతే విద్యా శివశివైశ్చ బోధితా
తస్యాం రమంతయే శైవా వీరశైవా ముతేమతాః
వేదాంత బన్యం య జ్ఞానం విద్యేతి పరికీర్తితా
విద్యయా రమతే యః సవీర ఇత్యధిధీయతే
విద్యాయాం శివరూపాయా రమతే యే విశేషతః
తస్మాదేతే మహాభాగా వీరశైవా ఇతిన్బుతాః

విద్యాయా రమతే యస్మాన్ మాయాం హేయాం శ్రవద్రహేత్
అనేనైవ వియతేన వీరమాహేశ్వరాః కృతాః

జ్ఞాన గమ్యం రహస్యం చ శైవల్య వదకారణం
వీరశైవ మితిజ్ఞేయం ఏకల్లక్షణముచ్యతే

3. ఉత్తర నామాల ఆగమము :

శివేన సహసంబంధ శైవమిత్యాదృతం బుధైః
ఉభయోన్మంస్సుటే భావాత్ వీరశైవ మితిన్బుతం
విశిష్టోక్త వికల్పార్థో ర శబ్దో రహితార్థకః
వికల్ప రహితం శైవం వీరశైవ మితిన్బుతం

4. క్రియాసారము

విశదేనోద్యతే విద్యా శివతీవై క్య బోధిసి
తస్యాం రమంతే యే శైవా వీరశైవాః ప్రకీర్తితాః
విశదేనా వికల్పార్థః ర శదే రహితార్థకః
వికల్ప రహితం శైవం వీరశైవం ప్రచక్షతే
విరోధాద్ధో విశద్వైస్యాత్ రశదే రహితార్థక
విరోధం రహితం శైవం వీరశైవం విదుర్బుధాః

5. శంకర సంహిత :

యో హ స్త పీఠే విజలింగ మిష్టం
విద్యస్య తల్లివ మః ప్రచారః
బాహ్యక్రియా సంకుల నిస్సృహత్వా
సం పూజయత్సంగ స వీరశైవం

పై శ్లోకాల వలన

- * శివతీవై క్యమనే విద్యతో రమించువాడు వీరశైవుడు
- * వికల్పార్థ రహితమైంది వీరశైవం.
- * విరోధ రహితమైంది వీరశైవం.
- * హస్తపీఠమున ఇష్ట విజలింగమునుంచుకొని, బాహ్య క్రియలలో నిస్సృహతో పూజించుట వీరశైవం.

అని తెలియుచున్నది. తామసభక్తిని, సాత్వికభక్తిగా మార్చేందుకే పై శ్లోకాలు వ్రాసివుంటాడు.

మల్లికార్జున వండితారాధ్యులు “శివతత్త్వసారము”లో “వీరభక్తి”ని ప్రతిపాదించినారు. శివునకు కూడా భయం గొల్పే వనులు శివభక్తులు చేస్తే వారిది “వీరభక్తి” అవుతుంది. రావణుడు సామవేదం పాడుతూ తన తలను నరికికొని ఈశ్వరునికి పూజాపుష్పంగా సమర్పించినాడు. మరికొందరు శివభక్తులు తమ తలను ఒక్కసారి కాదు కదా అనేకసార్లు తరిగికొని శివునకు నైవేద్యంగా పెట్టినారు. శివానుచరులైన వ్రమదులను వీరభక్తులని అనుచులను పరిగణిస్తే వీర, భయానక, రౌద్రరసాలు కల భక్తి వీరభక్తి అనీ ఆ భక్తి కలవారు వీరభక్తులనీ చెప్పవచ్చును.

“వీరశైవ” వదం పాల్కురికి సోమనాథునినుండి వచ్చింది. అతని పూర్వులైన కన్నడ కవులు “వీరశైవ”

పదాన్ని వాడలేదు. . బసవేశ్వరుని “వచన”ములలో ఈ వదం కనబడదు. వారిని వీరమూహేశ్వరులు, శరణులు, శిలావంతులు అనే పేర్లతో పిలిచేవారు.

భక్తి, సాత్విక, రాజస, తామస రూపాల్లో ఉంటుంది. సామరుల తామస భక్తిలో “వీర”రసం ఉంటుంది.

“క్రిడాఖిరామం” అనే వీధి వాటకంలో “మైలారదేవర వీరభటులు” అనే శివభక్తుల చర్యలను గమనింపుడు.

సీ. అవ అవ మండు నెఱ్ఱవి చంద్రమర్లెల
చోద్యంపు గుండాలు చొచ్చువారు
కరవాడి యలుగులఁ గనప పాతర్లలో
నుట్టి చేరులు గోపి యులుకువారు
గారంపుఁ గొంకిఁ గంకాళచర్యము గ్రుచ్చి
యరు వీధి నుయ్యెల లూఁగువారు
కటికి హొన్నాళంబు గండ గత్తెర వట్టి
మిసిమింతులును గాక మ్రొగువారు

నందులను నారసంబులు నలుపువారు
యెడమ కుడి చేత నారతులిచ్చువారు
సాహసము మూర్తి గైకొన్న నరణి వారు
దీర హృదయులు మైలార వీరభటులు

గీ. వీరు మైలార దేవర వీరభటులు
గొండ్లి యాడించుచున్నారు.

మైలారదేవ వీరభటులు. సాహసము మూర్తిగా ఉన్న వారు అగ్నిగుండం త్రొక్కుతారు. పాతర్లలోకి ఉరుకుతారు. చర్మానికి కొక్కెం తగిలించుకొని ఆకాశంలో పూగుతారు. కత్తెరను ట్రుంగుతారు. బాణాలతో గ్రుచ్చుకొంటారు. ఆరతు లిస్తారు. “గొండ్లి” అనే నృత్యవిశేషం ఆడిస్తారు. వీరిది వీరభక్తే.

ఒర్కి దేశంలో సూఫీ తత్వావలంబకులు “దర్వీషు”లనే విక్షగాండ్లున్నారు. వీరు పెద్దగా కేకలువేస్తూ అల్లా కీర్తన చేయుచు అగ్నిగుండాలు త్రొక్కుతారు, కత్తులతో బొడుచు కొంటారు. వీరికి అద్భుత మహిమలు కలవని జనులు నమ్ముతారు. వీరికి “అరచే దర్వీషు”లని పేరు. ఈ రకం దర్వీషులు మన మైలారదేవ వీరభటులను బోలుతారు. ఇంకొక రకం

“దర్శితు” అన్నాయి. నీలంరంగు ఉన్ని గాను, కోణాకారం బోపి పెట్టుకొని అల్లామీద పాటలు పాడుతూ కుడికాలిమీద గిర గిరా తిరుగుతూ, పిల్లనగ్రోవి, దమరుకాటా వాయిస్తూ (మన మైలార వీరభటులు “మండ్ర మధ్యతార మానత్రయా భిన్న, మహిష శృంగవాద లహరి, గూడి, దమరు దిండిమంబు దమ దమ ధ్వని” మ్రోయిస్తాను) నృత్యం చేస్తారు. వీరికి “పాడే దర్శితు” అని పేరు. కర్నూలు (నెరవేకి, శ్రీశైలం), అనంత పుర ప్రాంతాలలో వుండే “గౌరవయ్య” అనే శివభక్తులు (వీరి పృథ్వి విజ్ఞానమే) ఉన్ని గాను, ఉన్ని బోపి పెట్టుకొని, వలుగురు గుండ్రంగా తిరుగుతూ పిల్లనగ్రోవి తీడుతూ, దమరుకం వాయిస్తూ “మల్లయ్య” (శ్రీశైల మర్రికాట్టనుడు) అని పాడుతూ నృత్యం చేస్తారు. వీరూ అగ్నిగుండం క్రొక్కే సాహసాలు చేస్తారు. గౌరవయ్యలు, “పాడే దర్శితు” అను బోలుకాలు. గౌరవయ్యలపై సామూహ్యతనంలో గౌరవం పెంచు.

“శ్రీ”

లేఖలు

విజ్ఞప్తి

ఆంధ్రభాషకు మాత్రమే వరిమితమైన అవధాన ప్రక్రియ ఒకప్పుడు ఉజ్జ్వలస్థితిలో ఉండింది. ముఖ్యంగా తిరువతి వేంకట కవుల కాలం అవధాన సాహిత్య చరిత్రలు మరపురాని స్వర్ణ యుగము.

నేడు కూడ వలుపులు తమ ప్రతిభా విశేషంతో ఈ అవధాన ప్రక్రియను నిర్వహించి రసజ్వలమైన అలరిల్లనే ఉన్నాయి. బనా, అవధాన ప్రక్రియకు తగిన ప్రోత్సాహము ఆదరణ కొర వడుగున్నవనే చెప్పవచ్చు. అందుకే అవధాన ప్రక్రియను బహు అనాచరణీయంగా మార్చేందుకు నిత్యసాధనతో శ్రమించి “పంచకళ గుణిత దళావధాన” విధానమొకటి నేను సాధించగలి గాను. వలమంది పృచ్ఛకులు కల్గిన ఏదీ అవధానాలు ఏక కాలంలో నిర్వహించబడటం ఇందులో విశేషము. ఈ కార్యక్రమానికి వారం రోజులు పట్టగలదు. ప్రతిరోజు మూడు నాలు గైదు గంటలు కార్యక్రమ నిర్వహణ జరుగుతుంది. ఈ రకంగా

పంచకళ గుణిత దళావధాన మొక చక్కని సాహితీ సప్తాహంగా భావించగలదు.

‘భారతి’ పత్రికాముఖంగా ఆంధ్ర భాషాభిమానులకూ, సాహితీ సంపేదనలో పురోగమిస్తున్న సాహిత్య సంస్థలకూ, తదితర వ్యవసాయ సంస్థలకూ ఒక విజ్ఞప్తి చేస్తూ ఈ లేఖ ముగిస్తాను. కొడిగడుతున్న అవధాన సాహితీజ్యోతిని పునః ప్రజ్వలీకం చేయటానికి ఉద్యమించిన నా ఈ బృహత్పర్యాయ త్నాన్ని మన్నించి ప్రోత్సహిస్తూ కార్యక్రమ నిర్వహణలో సహకరించవలసిందిగా ఆంధ్ర రసజ్ఞ మందరిని అభ్యర్థిస్తున్నాను. ఆసక్తి గలవారు సంప్రదించగలరు.

ఇట్లు

గడియారం శేషఫణిశర్మ

ఇంటి నెం. విజ్ఞ 86, బి. కాలని

పాల్యం - 507 115, ఖమ్మం జిల్లా.

లేఖ!

ఆగస్టు 1989 భారతిలో (పేజీ-60) ద్వంద్వకాదిత్యుడు శిర్దికని రెండవ పేరాలో “మార్తాండుదంటే మృత అందము నుంచి పుట్టినవాడు అని” శ్రీ రాగవతుల ఉమామహేశ్వర శర్మ గారు తమ లేఖలో పేర్కొన్నారు. మొదటి పేరాలో పేర్కొ న్నట్లు ఇది వారి “ఊహ” కావచ్చును. కాని ఒక వదము యొక్క పుష్కలత్తిని అర్థమును ఊహించుట బొరటాలు.

మార్తాండః శబ్దముయొక్క పుష్కలత్తి, అర్థమును “అనుర కోశము” ఈ క్రింది విధముగా ప్రతిపాదించుచున్నది.

(1) మృతకండ్ల స్వావశ్యాం మార్తాండః అంటే మృతకండ్లు దనువాని కొడుకు (2) మృతం బ్రహ్మాండం జీవయంతి మార్తాండః అనగా నశించిన బ్రహ్మాండమును బ్రతికించువాడు అని అర్థము. కావున వారి “ఊహ”కు ఆధారమైన నిర్వచనమే తప్పుగా తోచుచున్నది.

జి. వి. ఆర్. చంద్రమౌళి

నేలకొండపల్లి - 507 160

1989

నన్నెవరూ మరల్చలేదు
ఏ విధంగానూ కదల్చలేదు
నేను నేనే!"

అని కవి స్వయంగా వివరించాడు. సత్యాన్ని, నవ్యతను నింపు
కున్న సంగ్రహాయం నిత్యనూతన జీవన సౌఖ్యాన్ని అందిస్తుం
దనే బెప్పొచ్చు.

సమాజం చాలుతుంటే కవి మాత్రం చేతులు ముడుచుకొని
కూర్చోడు. మధుర భావనలను మొలకెత్తించేడి టసుమ శరాలతో
పాటు తన కవితాయుధ శరాలను సంధిస్తాడు ప్రజల కష్ట
విఘ్నాలతో కలసిపోతాడు. అందుకే ముక్కు మూసుకొని మూల
మూల అడవిలో తపస్సు చేసుకోవడాన్ని వ్యతిరేకిస్తూ రాత్రి
వగలూ విరంతరం క్రమించే సామాన్యుడివి మహర్షిగా కీర్తిస్తు
న్నాడు. మరో అడుగు ముందుకేసి ఆమధ్య పీఠాలతో

"అన్నా
నీవు జారవిడిచిన
ఈ నెత్తుటి చుక్కను
ఎర్రటి ముత్యం చేసి
మన కర్ణి మెళ్ళో వేస్తాను!"

అని కార్యోన్ముఖుడై ప్రతిజ్ఞ చేస్తున్నాడు.

ఈ కవి రచనలమీద శ్రీ పుష్పాణం "శంకరుని నిలాసని
కనిపించినా, ఏగ్గండ ప్రాయీడ్ అనాలిన్ ముందు నిలచినా
వందల వేనవేల సార్లు పుర్రెలు, పెంటిలియన్ల అయిన్స్టిన్
బుర్రలూ ప్రతిస్యవించలేని మెటిరియల్ నాలోని తత్వం!"
అంటాడు కవి. ఇంకా ఎక్కువ ఆలోచనలు రేకెత్తించే వద
చిత్రాలతో కూడిన మసాలా లోవల వుంది. ఇది కొత్త కవిత్వ
మని పొంగిపోవాలో అర్థం చేసుకోలేక స్వయం కుదరక కుంగి
పోవాలో పారకులే నిర్ణయించుకోవాలి. స్పష్టంగా వున్నట్లు కవి
పిస్తున్నదాట్లో అన్నప్పటి, అయినా అయినా పైకి కనిపిస్తున్న
దాట్లో విజృంభణ ఇందులో చూడవచ్చు" అని విమర్శ చేశాడు.

ఇందులో ఆయన అనుకున్నంత అన్నప్పటిగానీ, అయో
మయ గానీ ఎటు లేదు. ఇది పారకుడికి ఒక దివ్యానుభూతిని,
నిత్య చైతన్య స్రవంతిని అందిస్తుంది. అనుభూతి ప్రధానంగా
వారిని సంకలనం ఇది.

ఒక మంచి కవితా సంకలనం చదివానున్న సంతృప్తి
కలుగుతుంది. అందరూ కొని చదవదగిన కవితా సంకలనం ఇది.

కృష్ణ చైతన్య

అక్షరాంజలి (కవితా సంపుటి)

[రచన : ఉమ్మెత్తల, వెల : రూ. 5-00, ప్రతులకు
ఉమ్మెత్తల, సాహిత్యవేదిక, బ్రాహ్మణపేడి, వనవర్తి-509103]

ఆధునిక కవిత్వంలో నృప్తత, అన్నప్పటి అనే నమన
ఎదురౌతూ తెలుగు పాఠకులను తికమక పెడుతున్నది. ప్రతిభ
వంతుడైన కవి తన భావాలను కవిత ద్వారా పతితం హృదయా
లను సూటిగా తాకేటట్లు చెప్పగలడు. భావం తాత్త్వికం కానీ,
సామాజికం కానీ కవితా రూపాన్నిచ్చి ఇతరులు అర్థం చేసుకునే
రీతిలో అందించగలడు. ఇది చెప్పడం ఎందుకంటే ఉమ్మెత్తల
ఈ 'అక్షరాంజలి'లో కవిత నృప్తంగా తాత్త్వికమైనదీ, ఆధు
నిక రూపం కలిగివున్నది. ఉమ్మెత్తలపై రవీంద్రుని 'గీతాంజలి'
ప్రభావం ఉన్నదని పీఠికలో పురాణం సుబ్రహ్మణ్యంగాడ
చెప్పిన మాట యదార్థం.

ఈ సంపుటిలోని కవితల్లో జీవుని వేదన, అత్తనివేదన
స్పృహంగా స్ఫురిస్తాయి.

ఇందుకు ఉదాహరణంగా కొన్ని పంక్తులు చూపబడ
తున్నాయి.

"ఎన్నో బంధనాలతో
ఈలోక కారిక్కి నన్ను ముడివేసి
తిప్పుతున్నావా ప్రభూ!
ఈ గోల నీ రీల!"

"ఈ హృదయవీణ మేటి
అప్లౌడ గీతాలను గానం చేయి ప్రభూ!"

"ప్రియతమా!
కరిగిపోయే ఈ కాలవాహినిలో
తరిగిపోయే ఈ వన గమనంలో
ఇంకా ఎంతకాలం ఈ అనంతయాత్ర"

"చివరికు నీ ఆలయంలో చిరుదీపమై
నిలచిపోవడమే కదా!

ఇక ఆలస్యమెందుకు ప్రభూ!"

ఉమ్మెత్తల కవితలో కొన్ని ఎబ్బెట్టుగా తోచే ప్రయోగా
లున్నాయి 'హృదయ గొంతుక' 'కష్టం రేకులు' 'పర్వత
పిడుగులు' అనేవి. ముందు ముందు ఈలాంటివాటిని సవరించు
కోవా

వేముగంటి

